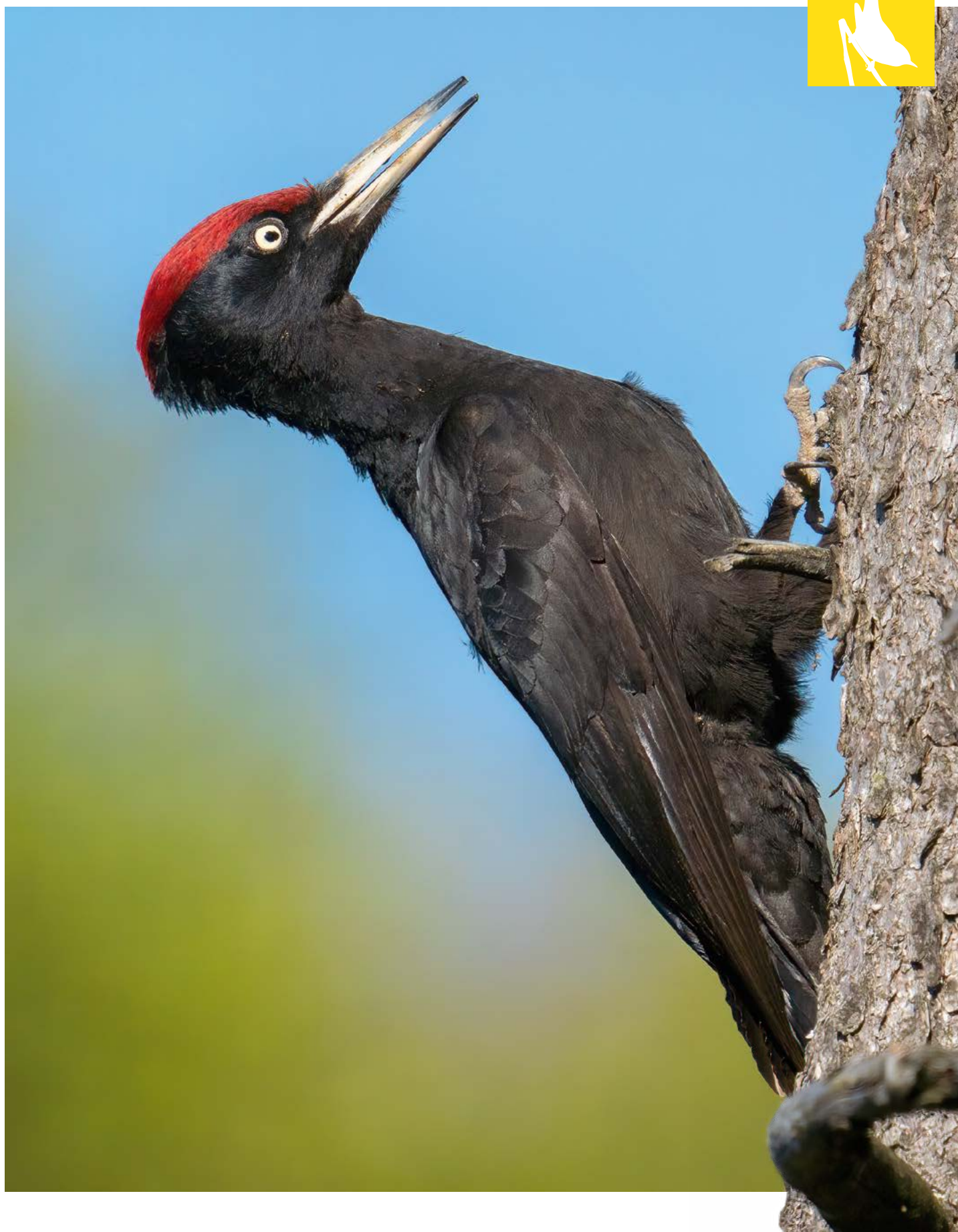

SVET PTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

01
2022

ISSN: 1580-3600; LETNIK 28; ŠTEVILKA 01; MAREC 2022

Kot primarni duplar oziroma vrsta, ki sama izdelbe gneznilno duplo, je **ČRNA ŽOLNA** (*Dryocopus martius*) izrednega pomena za gozdni ekosistem.

foto: **Miran Krapež**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 28, številka 01, marec 2022
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenija®)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

ARRS

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenija, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
tel.: 01 426 58 75
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Tjaša Pršin
E-POŠTA: tjasa.prsin@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Bastle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser, Neža Kocjan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSLANSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNIK: Rudolf Tekavčič
PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik
UPRAVNI ODBOR: Gregor Bernard, Blaž Blažič, dr. Pavel Gantar, Eva Horvat, David Kapš, Gaber Mihelič, Matija Mlakar Medved, mag. Iztok Noč, dr. Tanja Šumrada
NADZORNI ODBOR: dr. Peter Legiša, Bogdan Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar
DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

PRIMANJKUJE NAM NARAVI PREPUŠČENIH GOZDOV

Stari, naravni gozdovi nastajajo stoletja in imajo v primerjavi z gospodarskimi gozdovi, ki jih človek nenehno spreminja, zelo bogato vrstno pestrost, z gozdnimi specialisti na čelu. Zakaj pa so ti gozdovi tako pomembni?

foto: **Domen Stanič**

14

DIVJA ALJASKA - SKRIVNOSTNA ODDALJENA DEŽELA

V narodnem parku Kenai se srečajo gore, ledeniki in morje.

foto: **Vanesa Bezljaj**

20

OHRANIMO ŽABJO SVATBO V GOZDOVIH

Ampleksusi oz. paritveni objemi, ki jih tvorijo modro obarvani samci, oprijeti hrbtov rjavih samic, so resda prava paša za oči, a pozor! Med našim občudovanjem se jim lahko nehotе preveč približamo in jih s povzročanjem hrupa vznemirimo.

foto: **Rok Štirn**

42

JANUARSKO ŠTETEJE VODNIH PTIC 2022

Letos smo že šestindvajsetič zapored uspešno izpeljali januarsko štetje vodnih ptic (IWC) na območju celotne Slovenije.

samec **DOLGOREPE RACE** (*Anas acuta*)

foto: **Alen Ploj**

KAZALO

- 4 **PTICE NAŠIH KRAJEV** // Blaž Blažič
- 6 **PRIMANJKUJE NAM NARAVI
PREPUŠČENIH GOZDOV**
// Domen Stanič, Tomaž Mihelič
- 13 **SPREMINJAJOČI SE ZVOKI POMLADI**
// prevod in priredba: Primož Kmecl
- 14 **DIVJA ALJASKA - SKRIVNOSTNA
ODDALJENA DEŽELA** // Vanesa Bezljaj
- 18 **V EVROPI UPADAJO POPULACIJE
30 % VRST PTIC** // Tilen Basle, Urša Gajšek
- 20 **OHRANIMO ŽABJO SVATBO
V GOZDOVIH** // Katja Konc
- 23 **OPAZOVANJA KOZAČ V MESTIH IN
NASELJIH** // Tjaša Zagoršek
- 24 **ČRNA ŽOLNA** // David Knez
- 26 **NA NOVO ZABELEŽENO POJAVLJANJE
VELIKE UHARICE NA KOČEVSKEM**
// Gal Hočevar
- 30 **PROGRAM DOPPS**
- 34 **SKOZI OBJEKTIV** // Dejan Part
- 36 **POMLADNA OPAZOVANJA V NARAVI**
- 38 **ZSOLT KARCZA** // pogovarjala se je Tjaša Pršin
- 41 **NA ŠTAJERSKEM STA NAS ZDRUŽILA
GOZD IN POTOK** // Tilen Basle
- 42 **JANUARSKO ŠTETJE VODNIH PTIC 2022**
// Luka Božič
- 45 **UPANJE ZA VRNITEV OSTAJA** //Juta Debeljak
- 46 **NALETI PTIC V STAVBO MODNE HIŠE**
// Maks Sešlar
- 48 **ORNITOLOŠKI IZLET V SEČOVELJSKE
SOLINE** // Vanesa Bezljaj
- 54 **NOVICE**

foto: Blaž Blažič

DRAGE ČLANICE, DRAGI ČLANI!

Novi začetki so lahko polni negotovosti, dvomov in vprašanj. Včasih se jih bojimo, saj nas prisilijo, da iz rok izpustimo vse, kar nam je poznano. A po drugi strani nam prav novi začetki ponujajo možnosti za napredek in krepitev novih veščin. Odpirajo vrata novim priložnostim, le prepustiti se jim moramo.

In tako sem se novi priložnosti in izzivu prepustila tudi sama. Pred vami je prva številka revije Svet ptic, ki sem jo skupaj z ekipo čudovitih sodelavcev pripravila v svoji novi vlogi – vlogi urednice revije. Želim si, da vas bo revija tudi v prihodnje navduševala, navdihovala in povezovala. Nedvomno gre velika zahvala za njeno ustvarjanje in razvoj vsem preteklim urednikom: Andreji Ramšak, Damijanu Denacu, Urši Koce in Petri Vrh Vrezec. Nadaljevanje te lepe zgodbe mi je v čast in veselje.

Pri ustvarjanju revije seveda nisem sama. Pomagajo mi člani uredniškega odbora, ki ga sestavljajo Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser in Neža Kocjan. Hvaležna sem, da so se odzvali mojemu povabilu k sodelovanju ter s svojimi nasveti, znanjem in konstruktivno razpravo pripomogli k nastanku pomladne, naše prve skupne številke revije. Našega sodelovanje se veselim tudi v prihodnje! Prisrčna hvala tudi vsem piscem, ki so tako v preteklosti kot tudi v tej številki sodelovali pri ustvarjanju revije. Z nami so delili svoje znanje o pticah, varstvu narave, nova odkritja na področju ornitologije in varstva ptic ter skrbeli za ohranjanje društvenega duha. Za vse čudovite fotografije se iskreno zahvaljujem vsem fotografom, ki so jih nesebično in z veseljem prispevali in s tem revijo brez dvoma povzdignili na višji nivo. Tudi ta številka pa ne bi nastala brez skrbnega lektorja Henrika Cigliča in sijajne oblikovalke Jasne Andrič. Iskrena hvala obema. Nenazadnje gre zahvala tudi sodelavcem v DOPPS-ovi pisarni, ki so mi z nasveti mnogokrat priskočili na pomoč.

Z novim letnikom revije smo uresničili tudi idejo, ki je na društvu tlela že dolgo – revijo ste prejeli v papirnati kuverti in ne več v plastičnem ovoju, kot je bilo to v navadi doslej. S to spremembo želimo narediti korak v smeri zmanjševanja količine plastike s kratkim rokom uporabe, ki hitro postane odpadke, s pobarvanjo na ovojnicah pa prispevati k njeni uporabni vrednosti. Nekaj novosti boste našli tudi v sami reviji. V rubriki *Portret ornitologa* bomo predstavljali osebe iz partnerskih organizacij BirdLife International, del katere smo tudi mi. Izvedeli boste, kako delujejo in s kakšnimi izzivi se spopadajo DOPPS-u sorodne organizacije po vsem svetu. Za podoživljanje trenutkov z ornitoloških terenov in izletov ter piljenju določevalskih veščin pa bomo poskrbeli v rubriki *Skrivnostna fotografija*. O delovanju, akcijah in zanimivih pripetljajih članov sekcij boste lahko prebrali v rubriki *Novice naših sekcij*. Pozabili pa nismo niti na naše najmlajše bralce. Njim je namenjena rubrika *Za najmlajše ornitologe*, ki jih bo skozi zgodbe, uganke in igre popeljala v odkrivanje čudovitega sveta ptic.

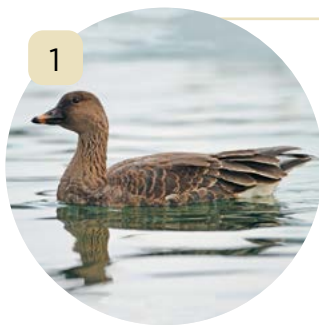
Upam, da bomo tudi v teh negotovih časih, v kakršnih trenutno živimo, našli veselje in čas za občudovanje lepote narave, ki nas obdaja. Za konec pa se z mislimi vračam k uvodnim besedam. Zagotovo vsi poznamo rek »Vsak začetek je težak«, a to ni nujno vedno tako; začetki so lahko prav čarobni in navdihujoči.

Naj vas dehteča pomlad napolni z optimizmom in pozitivnimi mislimi. Obilo prelepih novih začetkov vam želim.

TJAŠA PRŠIN,
urednica revije Svet ptic

PTICE NAŠIH KRAJEV

// Blaž Blažič

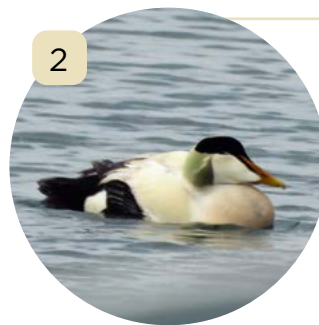
1

GOS VRSTE

Anser serrirostris

V zimi 2021/2022 je bila ta vrsta gosi v Sloveniji opazovana vsaj dvakrat: 1 osebek decembra 2021 na zadrževalniku Medvedce in 2 osebaka januarja 2022 v letu nad Naravnim rezervatom Ormoške lagune [http://barjebirding.blogspot.com/2022/01/zima-v-panoniji.html; http://carniolicum.blogspot.com/2022/01/pannonian-birding-for-start.html]. Vrsta je bila preteklosti obravnavana kot njivska gos, danes pa jo sodobna taksonomija obravnava kot ločeno vrsto.

foto: Milan Vogrin

2

GAGA

Somateria mollissima

Redek podatek. Samec gage se je v prvi polovici januarja 2022 nekaj dni zadrževal v zalivu Polje pri Ankaranu [Komisija za redkosti - vir podatka: M. Repar].

izvirni foto: Miroslav Repar

3

SREDNJI ŽAGAR

Mergus serrator

Izjemno redki podatek za prestolnico. Samec srednjega žagarja je bil v začetku novembra 2019 opazovan na Ljubljani v bližini Špice [GABERŠEK, M. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 55].

izvirni foto: Mirko Gaberšek (www.Nalzetu.Si™)

4

POLARNI SLAPNIK

Gavia arctica

Zelo zanimivo opazovanje. Seleča se ptica je bila aprila 2020 opazovana v letu nad sedlom Suha (1438 m. n. m.) v Karavankah [ZAGORŠEK, T. et al. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 55-56].

izvirni foto: Maks Sešlar

5

RJAVOVRATI PONIREK

Podiceps grisegena

Redko opazovanje. Dva rjavovrata ponirka sta bila sredi januarja 2022 fotografirana na Savi pri Črnučah v Ljubljani [http://galerija.fotonarava.com/displayimage.php?pos=-130871].

izvirni foto: Bojan Bratož

6

BOBNARICA

Botaurus stellaris

Gnezditveno sumljiv podatek. Teritorialno bobnanje samca je bilo med sredino marca in koncem aprila 2020 večkrat slišano v trstiču in rogozju Perniškega jezera [BRAČKO, F. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 56].

foto: Kajetan Kravos

7

BELA ŠTORKLJA

Ciconia ciconia

Marca 2015 so v Ugandi v bližini kraja Mbale našli nekaj belih štorckelj, ki so jih ilegalno ubili domačini. Med njimi je bil tudi osebek s slovenskim obročkom z oznako Ljubljana Slovenija Z621. Obročkan je bil kot mladič julija 2006 na gnezdu v Dolenji Stari vasi pri Šentjerneju [ZAGORŠEK, T. & FEKONJA, D. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 56-57].

foto: Tone Trebar

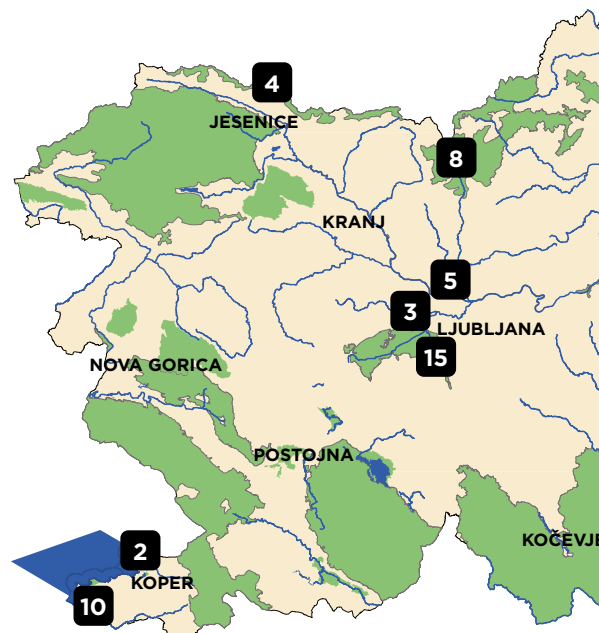
8

BELOGLAVI JASTREB

Gyps fulvus

Jata 21 beloglavih jastrebcev je bila konec junija 2018 opazovana pod vrhom Brane (2253 m. n. n.) v Kamniško-Savinjskih Alpah. Podatek ni zanimiv le zaradi lokacije, temveč tudi zato, ker je opazovanje takšnega števila osebkov izjemno tudi znotraj območja rednega pojavljanja vrste pri nas [DENAC, M. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 57-58].

izvirni foto: Mitja Denac

Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Blaž Blažič, DOPPS, Tržaška 2, SI-1000
Ljubljana, elektronska pošta:
blaz.blazic@dopps.si

Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Mitja Denac, Komisija za redkosti, DOPPS,
Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana,
elektronska pošta: mitja.denac@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
<https://ptice.si/ptice-in-ljudje/komisija-za-redkosti/sporocite-redkost/obrazec/>

Podatki so še v obravnavi na Komisiji za redkosti.

9

KRALJEVI OREL
(*Aquila heliaca*)

Zelo redek podatek. V začetku februarja 2022 je bil nad njivami južno od Borovcev pri Ptuj opazovan mladosten osebek kraljevega orla [Komisija za redkosti – vir podatka: L. Božič].

izvirni foto: **Luka Božič**

12

KRATKOPERUTI VRTNIK
(*Hippolais polyglotta*)

Prvi podatek za severovzhodno Slovenijo. Sredi maja 2020 je bil v Dogošah pri Mariboru ujet in obročkan osebek kratkoperutega vrtnika [BRAČKO, F. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 63].

izvirni foto: **Franc Bračko**

13

MODRA TAŠČICA
(*Luscinia svecica*)

Odrasel samec modre taščice podvrste *cyaneocula* je bil v začetku junija 2020 ujet in obročkan v trstičju zgornjega dela Perniškega jezera. Kljub opazovanju v gnezditvenem času in primernem habitatu, gnezditve kasneje ni bila potrjena [BRAČKO, F. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 60].

izvirni foto: **Franc Bračko**

10

SABLJARKA
(*Recurvirostra avosetta*)

Leta 2020 so bile med januarskim štetjem vodnih ptic v Sečoveljskih solinah zabeležene tudi štiri sabljarke. Podatek pomeni prvo opazovanje vrste v okviru štetja, opazovanja iz solin v zimi 2019/2020 pa so hkrati tudi prvi podatki o njenem zimskem pojavljanju in prezimovanju pri nas [Božič, L. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 41-53].

foto: **Bojan Bratož**

11

ČRNOHLAVI GALEB
(*Ichthyaetus melanocephalus*)

Konec junija 2020 je bilo na zadrževalniku Medvedce v popoldanskem času zabeleženih 71 črnohlavih galeb, med katerimi so bili le trije spolno nezreli osebki. Podatek pomeni največje število opazovanih ptic te vrste v notranjosti Slovenije [BORDJAN, D. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 59].

foto: **Alen Ploj**

14

ŠMARNICA X POGORELČEK
(*Phoenicurus ochruros x Phoenicurus phoenicurus*)

Neobičajno opazovanje. Konec maja 2020 je bil med popisi za vetrne elektrarne na Jurgovem na Rogli opazovan križanec med šmarnico in pogorelčkom [PLOJ, A. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 60-61].

izvirni foto: **Alen Ploj**

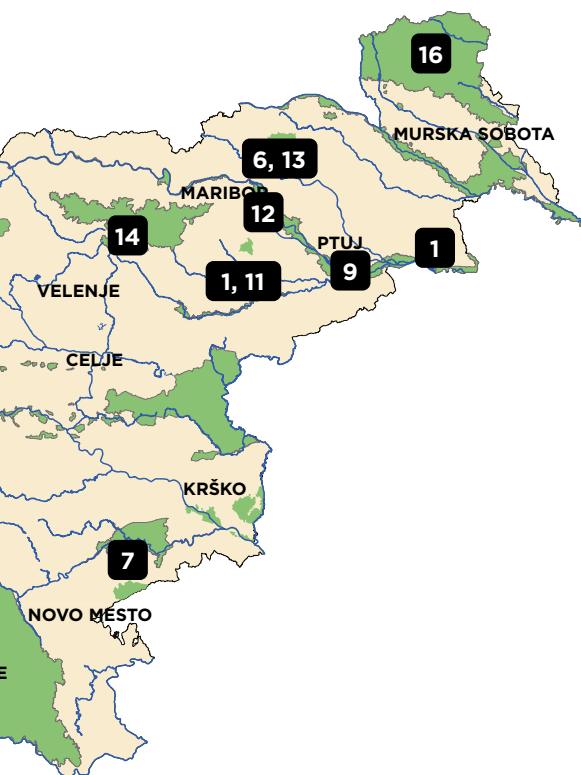

15

TAMARISKOVKA
(*Acrocephalus melanopogon*)

Redek in neobičajen podatek. Prvoletni osebek tamariskovke je bil konec julija 2019 ujet in obročkan v bližini Dol pri Lavrici na Ljubljanskem barju [ŠERE, D. (2020): *Acrocephalus* 41 (184/185): 62].

izvirni foto: **Dare Šere**

16

HRIBSKI ŠKRJANEC
(*Lullula arborea*)

V okviru raziskave vrste na območju Natura 2000 Goričko je bilo v letu 2020 zabeleženih 45-49 parov hribskih škrjanec. Kot najpomembnejši prehranjevalni habitat so se izkazale njive ozimnega žita in redko posejane detelje, preorane njive, praha ter ekstenzivni suhi travniki, lokalno pa tudi kolovozi, bankine in zapleveljeni robovi njiv [DENAC, K. (2021): Poročilo DOPPS - Ugotavljanje rabe habitata hribskega škrjanca *Lullula arborea* na območju Natura 2000 Goričko v letu 2020. Projekt Gorička krajina (OP20.06.02.006/1)].

foto: **Alen Ploj**

PRIMANJKUJE NAM NARAVI PREPUŠČENIH GOZDOV

// Domen Stanič, Tomaž Mihelič

Slovinci se postavljamo z dobro ohranjenimi gozdovi in sonaravnim načinom gozdarjenja. Pa je temu res tako? Dokler nismo začeli ocenjevati našega gozdarjenja skozi oči varstva ptic, smo bili prepričani, da gospodarimo dobro, zdaj pa vidimo, da lahko nekatera področja upravljanja še precej izboljšamo.

Slovenija se uvršča v sam vrh evropskih držav po deležu gozda.

foto: **Domen Stanič**

Slovenija se uvršča v sam vrh treh najbolj gozdnatih evropskih držav. V primerjavi z drugimi državami nam je uspelo ohraniti navidezno dokaj naravne gozdne sestoje, predvsem po zaslugi večstoletne tradicije sonaravnega gozdarjenja. Zavedati pa se moramo, da imamo ohranjenih le manj kot 1 % starih, povsem naravnih sestojev. Te fragmente prvobitne narave najdemo le še znotraj majhnih in maloštevilnih gozdnih rezervatov. Zakaj pa so stari, naravni gozdovi sploh pomembni? Ali ni sonaravno gospodarjen gozd dovolj za varovanje gozdne biodiverzitete? Na tovrstna vprašanja bomo skušali odgovoriti v tem članku.

NARAVNI GOZDOVI Z OBILICO ODMRLEGA DREVJA

Stari, naravni gozdovi nastajajo stoletja in imajo v primerjavi z gospodarskimi gozdovi, ki jih človek nenehno spreminja, izjemno bogato vrstno pestrost. Ta pa se pogosto ne kaže v drevesni pestrosti, saj v starih, naravnih gozdovih pogosto ostanejo

Izkoriščanje naravnih virov ni kot mavrica, katere konca ne dosežeš nikoli.

le zmagovalci, rastiščno najbolj prilagojene vrste dreves. Ti gozdovi so ključni za preživetje mnogih drugih rastlinskih in živalskih vrst ter gliv. Nekatere vrste so povsem odvisne od naravnih gozdov in v močno spremenjenih sestojih sploh ne morejo preživeti. Tem vrstam pravimo gozdni specialisti, ker so ozko vezane na določen tip gozda ali element v njem. Eno glavnih meril, po katerem najlažje razlikujemo naraven gozd od gospodarskega, je količina odmrle lesne mase. Ta je pomemben indikator naravnosti gozdov in biotske raznolikosti. Ocenjeno je, da kar tretjina gozdnih evropskih vrst za prehranjevanje in/ali življenjski prostor potrebuje odmrlo drevje, med temi so številni gozdni specialisti. **Belohrbti detel** (*Dendrocopos leucotos lilfordi*), specialist starih bukovih gozdov, v svojem habitatu potrebuje 35-60 m³/ha odmrle lesne mase, kar lahko pomeni 15-25 % celotne lesne zaloge. A povprečna količina odmrle lesne mase v slovenskih gospodarskih gozdovih znaša 10-14 m³/ha, zato nas ne čudi, da je ta vrsta pri nas zelo redka. Pogostejša je le v nekaterih gozdnih rezervatih in pragozdnih ostankih, kjer so povprečni volumni odmrlega lesa zelo visoki: od okrog 60 m³/ha do več kot 200 m³/ha. Nekaj pragozdnih rezervatov je celo takih, da njihov delež odmrle lesne mase presega

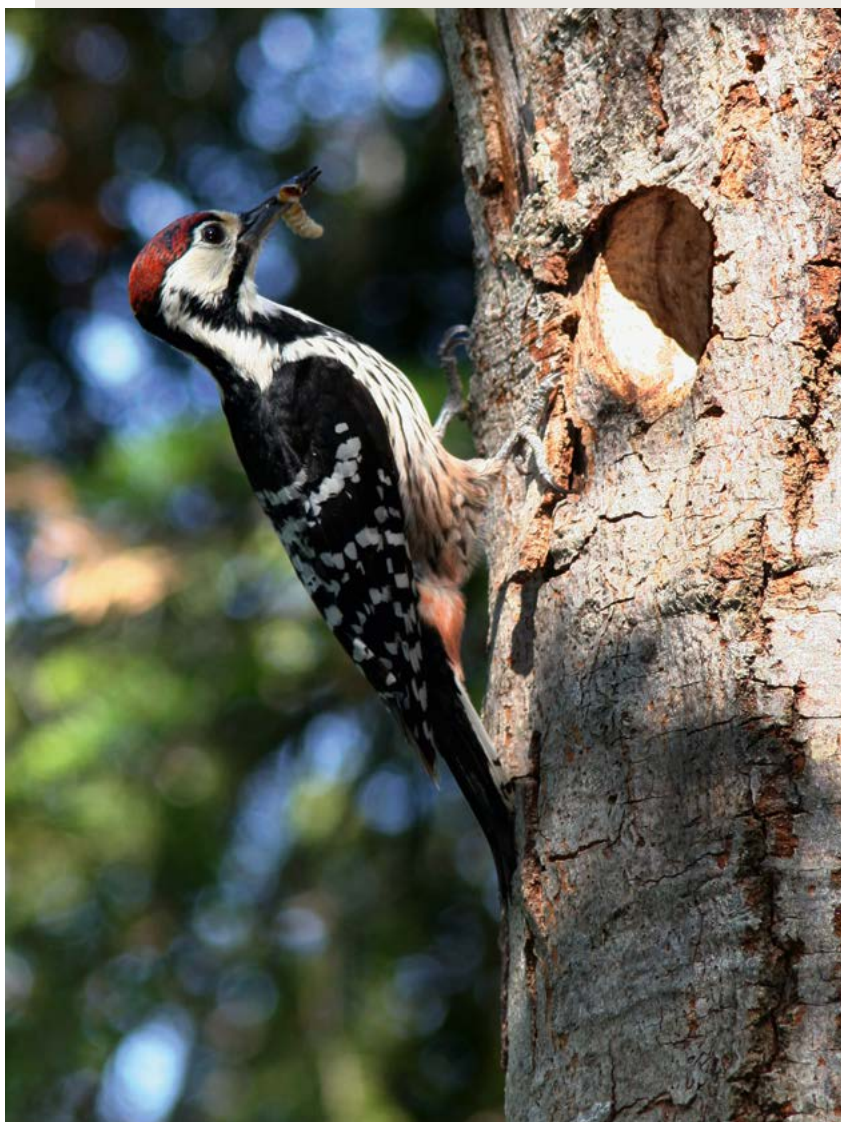
800 m³/ha. Gozdni rezervati pa so žal premajhni, da bi zagotovili dolgoročen obstoj belohrbtega detla pri nas. Vrsti se je uspelo ohraniti tudi na račun neodprtih predelov gozda (tj. predelov gozda brez gozdnih prometnic) z nizko intenziteto sečnje, ki pa jih žal hitro izgubljam.

Najpomembnejše ostanke odmrlih dreves tvorijo tako stoječa kot ležeča debla, obe zvrsti pa imata mnoge funkcije za gozdni ekosistem. Stoječa debela (sušice) z dupli služijo predvsem kot gnezdišča in zatočišča za živali (ptice, manjše sesalce, nevretenčarje), detli in žolne pa se na njih tudi aktivno hranijo. Ležeča debela (podrtice), ki se počasi razgrajajo, so ravno tako pomembna za prehrano neštetih organizmov, na njih pa se pogosto naseljujejo klice dreves (jelka, smreka), ki tam najdejo boljše razmere za rast. Nadvse pomemben parameter je tudi debelinski razred odmrlega drevja. Višjo habitatno vrednost za organizme imajo predvsem debelejša debela (premera 30 cm in več), ker so v času in prostoru bolj obstojna in zato zagotavljajo večje število habitatnih niš. Bistveno manjšo vrednost pa imajo sečni ostanke in tanjše veje, ki hitreje razpadejo in za večino gozdnih organizmov ne predstavljajo primerne habitata.

BELOHRBTI DETEL

(*Dendrocopos leucotos lilfordi*) je specialist starih bukovih gozdov.

foto: **Tomaž Mihelič**

BELOHRBTI DETEL

(*Dendrocopos leucotos lilfordi*)

Belohrbti detel velja za eno najredkejših vrst žoln v Evropi. Kontinent poseljujeta dve podvrsti: *leucotos* osrednjo, severno in vzhodno Evropo, *lilfordi* pa gorovja južne Evrope. Podvrsti se ekološko in morfološko razlikujeta, novejša genetske raziskave pa so pokazale tudi daljšo zgodovinsko izoliranost med obema. *Lilfordi* je evlucijsko starejša podvrsta, je pa tudi bolj ogrožena, saj je njeno območje razširjenosti omejeno in ponekod fragmentirano. Belohrbti detel je v Sloveniji zastopan ravno s podvrsto *lilfordi*, njegova populacija pa je ocenjena na 100-150 gnezdečih parov. Če vemo, da je to specialist bukve, ki je gradnica večine slovenskega gozda, lahko opazimo neverjeten vpliv, ki ga ima gozdarstvo na to vrsto. Danes naseljuje predvsem stare bukove gozdove, na višjih nadmorskih višinah, kjer so ti zaradi razmeroma težje dostopnosti bolje ohranjeni. Med detli velja za prehranskega specialista, saj se hrani skoraj izključno z ličinkami hroščev, predvsem kozličkov (Cerambycidae), ki jih najde v mrtvem lesu. Za preživetje torej nujno potrebuje velike količine odmrlega drevja, prevladovati pa morajo debelejša drevesa. Belohrbti detel je odličen indikator naravnih gozdov in krovna vrsta, z varstvom katere posredno varujemo tudi druge ogrožene organizme, ki živijo v istem habitatu. Raziskave so pokazale, da ima belohrbti detel zelo velik domači okoliš (ta lahko pokriva tudi več sto hektarjev), za njegovo ohranjanje so zato nujno potrebna večja sklenjena gozdna območja, izvzeta iz vsakršne gospodarske rabe.

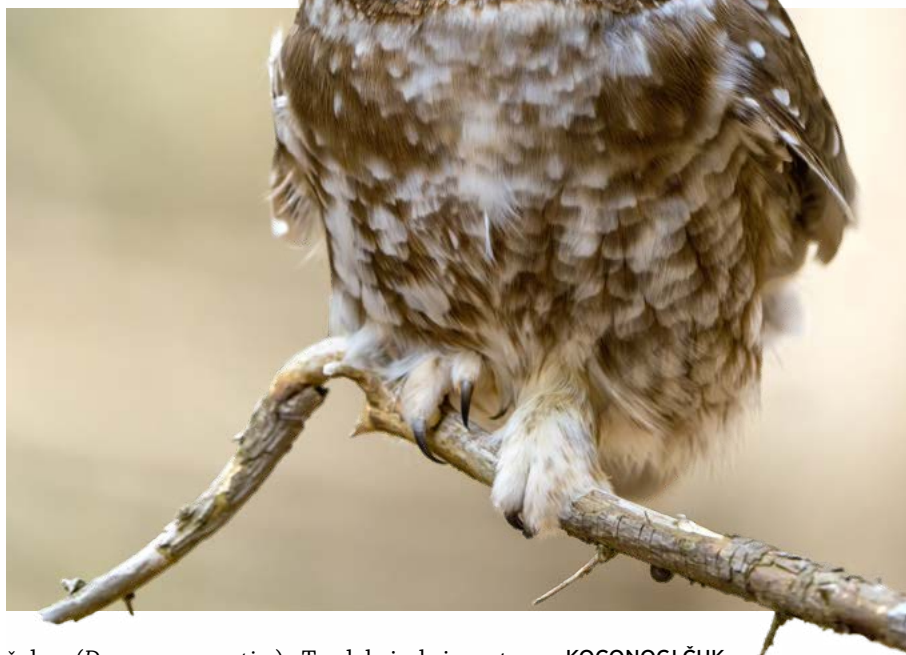
Za ohranjanje naravnega gozda naredimo največ, če v gozdu ne naredimo nič!

Od mrtve lesne mase je odvisnih tudi mnogo drugih manjših organizmov, predvsem nevretenčarjev in gliv, ki opravljajo ključno vlogo pri razgradnji in kroženju snovi v gozdu. Saproksilne vrste, ki so vezane na odmirajoč ali odmrli les, sodijo danes med najbolj ogrožene organizme na evropski ravni. Mnoge vrste saproksilnih hroščev, med katerimi je verjetno najbolj poznan alpski kozliček (*Rosalia alpina*), so se znašle na rdečih seznamih ogroženih vrst, številne druge pa so lokalno že izumrle. Glavni razlog njihovega ogrožanja pa je izguba habitatov, kot posledica pomanjkanja mrtvega lesa v gozdovih.

Poleg omenjene habitatne vrednosti za gozdne organizme je odmrta lesna masa pomembna tudi z vidika kroženja hranil, uravnavanja vlažnosti gozda, preprečevanja erozije in nenazadnje tudi dolgoročnega skladiščenja ogljika. Odmrta lesna masa je v gozdu vedno obstajala in je torej ključni element vsakega zdravega, naravnega gozda.

Značilnost naravnih gozdov so tudi velika, stara drevesa, ki v ohranjenih gozdovih dočakajo visoko starost. Taka drevesa imajo izjemno pomembno ekološko funkcijo, saj zagotavljajo številne ekološke niše mnogim vrstam ptic in drugim živalim. Stara drevesa so prepredena z dupli, ki nastanejo po naravni poti ali pa jih izdolbejo detli in žolne. Take drevesne votline nudijo zatočišča sekundarnim duplarjem, vrstam, ki same niso zmožne tesanja v les. Med njimi je več vrst manjših sesalcev, netopirjev, nevretenčarjev in nenazadnje tudi ptic.

Koconogi čuk (*Aegolius funereus*) je za gnezdenje skoraj popolnoma odvisen od starih dupel črne

žolne (*Dryocopus martius*). To dokaj skrivnostno vrsto sove bomo le redko videli, saj je aktivna izključno ponoči. Pri nas prebiva v gorskih iglastih in mešanih gozdovih alpskega loka in Dinaridov. Manjša dupla pridejo prav številnim drugim vrstam ptic, med katerimi so sinice (Paridae), brglez (*Sitta europaea*) in muharji (Muscicapidae). V to zadnjo skupino spada tudi **mali muhar** (*Ficedula parva*), v Sloveniji redka gnezdilka, ki se v nasprotju s številnimi drugimi selivkami, ki zimo preživijo v topli Afriki, vsako jesen odseli na prezimovanje v Indijo. Petje malega muharja lahko slišimo le v vlažnih bukovih gozdovih nekaterih alpskih dolin, kjer so mu na voljo stara drevesa z dupli.

KOCONOGI ČUK (*Aegolius funereus*) je za gnezdenje skoraj popolnoma odvisen od dupel črne žolne (*Dryocopus martius*).

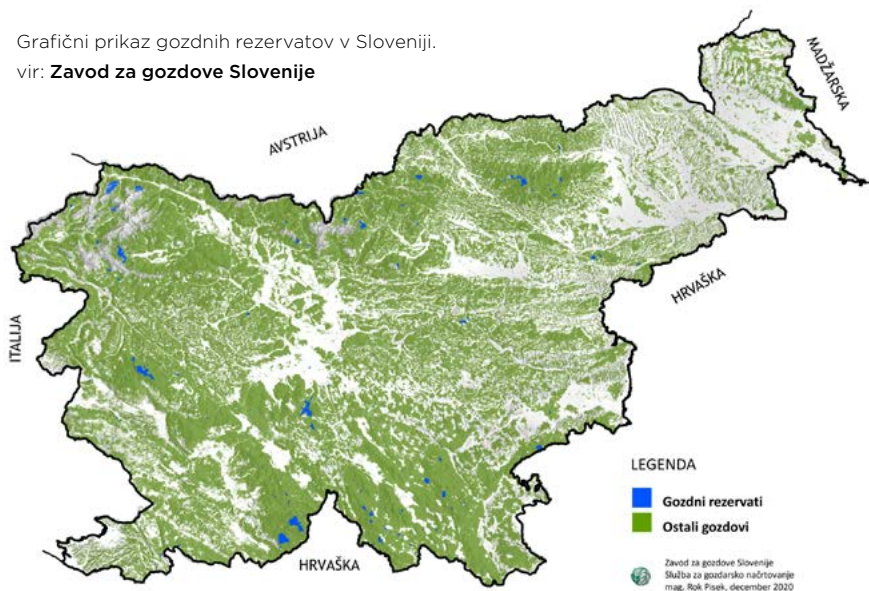
foto: Jure Novak

Pesem **MALEGA MUHARJA** (*Ficedula parva*) lahko pri nas slišimo le v vlažnih bukovih gozdovih nekaterih alpskih dolin.

foto: Jure Novak

Grafični prikaz gozdnih rezervatov v Sloveniji.
vir: **Zavod za gozdove Slovenije**

GOZDNI REZERVATI

Gozdni rezervati so gozdovi, ki so bili zaradi svojih razvojnih značilnosti, pomembnosti za raziskovalne namene in z vidika varovanja narave izključeni iz gospodarske rabe. Gre torej za gozdove, ki so prepuščeni naravnemu razvoju in v katere človek ne posega. Čeprav so jih gozdarji prvotno začeli izločati v raziskovalne namene, je sedaj njihova funkcija močno prerasla v ohranjanje biotske raznolikosti naravnega gozda. Gozdnih rezervatov je v Sloveniji 171, ki v skupni površini pokrivajo okrog 9500 ha, kar pomeni 0,8 % površine vseh gozdov v državi. Nekateri gozdni rezervati so posebno pomembni, ker varujejo pragozdne ostanke, torej prvinske gozdove, v katere človek ni nikoli posegel. Drugi rezervati (večina je takšnih) pa so gozdovi, ki so bili v preteklosti sicer gospodarjeni, a so jih pred približno 40-50 leti izločili iz gospodarjenja in se od takrat razvijajo po naravni poti.

Vlažni gozdovi v nižinskem in gričevnatem svetu so dom **ČRNE ŠTORKLJE** (*Ciconia nigra*), ki v gozdnih potokih lovi svoj plen.

foto: **Jure Novak**

VELIKI PTICI, KI POTREBUJETA MIRNE GOZDOVE

Stara in velika drevesa v ohranjenih gozdnih so zelo pomembna še za eno vrsto gozdnih specialistov, **črno štokljo** (*Ciconia nigra*). Ta plaha ptica si gnezdo iz vej zgradi na velikem drevesu v mirnem predelu gozda. V primerjavi z belo štokljo (*Ciconia ciconia*), ki ima rada bližino človeka, se črna štoklja ljudem izogiba. Njen dom so vlažni gozdovi v nižinskem in gričevnatem svetu, kjer v gozdnih potokih lovi svoj plen (ribe, dvoživke, plazilce ipd.). Zaradi vse večjega poseganja človeka v gozdni prostor so gnezdišča črne štoklje pogosto izpostavljena motnjam. V gričevnatem svetu zaradi odpiranja sekundarnih dolin za sečnjo, pogosto gradimo nove gozdne prometnice. Teh pa zaradi reliefa običajno ni mogoče vzpostaviti drugod, kot tik ob gozdnih vodotokih. Zato je razumljivo, da je primernih gnezdišč in prehranjevališč za črno štokljo vse manj. Človek je vse bolj navzoč tudi v najbolj odročnih gorskih gozdnih. Tam živi še en gozdni specialist, ki je izjemno občutljiv za vznemirjanje. To je **divji petelin** (*Tetrao urogallus*), prebivalec gorskih iglastih gozdov in naša največja kura. Ker je zelo plah, lahko že najmanjša motnja ali poseg v njegovo življenjsko okolje ogrozita njegov gnezditveni uspeh. Graditev novih gozdnih prometnic, sečnja, porast rekreacije in športnih aktivnosti v naravnem okolju ter vznemirjanje na gnezdiščih so pomembni dejavniki ogrožanja te vrste v Sloveniji. Divji petelin zato nujno potrebuje gozdna zavarovana območja v obliki funkcionalnih mirnih con, ki mu zagotavljajo mir, predvsem v času razmnoževanja.

Odmrta lesna masa je ključni element vsakega naravnega gozda.

foto: **Domen Stanič**

Že najmanjša motnja ali poseg v njegovo življenjsko okolje lahko ogrozita gnezditveni uspeh **DIVJEGA PETELINA** (*Tetrao urogallus*).

foto: **Jure Novak**

SONARAVNO GOSPODARJENJE Z GOZDOM V SLOVENIJI V LUČI GOZDNIH SPECIALISTOV

Sonaravno gozdarjenje je način gospodarjenja z gozdom, ki je v Sloveniji splošno uveljavljen, saj ima dolgo in uspešno tradicijo. Glavni načeli te prakse sta trajnost pridobivanja lesa in naravi prijazno poseganje v gozd. Pri upravljanju se poskuša v čim večji meri posnemati vzorce in procese iz naravnih gozdov, na način, da se zagotovita stalna poraščanost in naravna regeneracija z avtohtonimi drevesnimi vrstami. Posledično so gospodarjeni gozdovi pri nas navidezno precej naravni, saj je starostna struktura dreves raznolika. Eden izmed glavnih ciljev sonaravnega gospodarjenja z gozdom je tudi ohranjanje biotske raznolikosti. V takem modelu gospodarjenja se torej sočasno na istem območju ohranja ekološko funkcijo gozda, hkrati pa v njem poteka proizvodnja lesa.

Od vsega našega gozda je ohranjenih le manj kot 1 % starih, naravnih sestojev.

V Sloveniji se tako močno zanašamo na načela sonaravnega gospodarjenja, da je mreža gozdnih zavarovanih območji izjemno skromna. Gozdni rezervati pokrivajo le 0,8 % skupne površine gozdov v državi. Varovanje in ohranjanje gozdne biotske raznolikosti in ogroženih vrst zato pove-

čini poteka v gospodarskih gozdovih, tudi prek omrežja območji Natura 2000. Ker je Slovenija izjemno gozdnata, ni čudno, da zajemajo območja Natura 2000 kar 45 % vsega našega gozda. Ali je torej sonaravni način gospodarjenja dovolj za ohranjanje gozdne biotske raznolikosti? Za večino

Pošlji SMS
GOZD5
na **1919**
in prispevaj
5€!

Z SMS donacijo lahko tudi vi pripomorete k doseganju našega cilja - nakupu gozda, ki ga bomo vrnili naravi.

DOMEN STANIČ je zaposlen kot varstveni ornitolog na DOPPS-u. V naravnem rezervatu Škocjanski zatok skrbi za monitoring ptic in bazo podatkov, številne popise ptic pa opravlja tudi drugje na terenu. V sklopu projekta Varuhi naravnih gozdov se posveča raziskovanju belohrbtega detla. Najbolj ga zanimajo prav detli in gozdna ekologija, predvsem v povezavi z duplarji in odmrlo lesno maso.
foto: **Sara Cernich**

TOMAŽ MIHELIČ je zaposlen kot varstveni ornitolog na DOPPS in je vključen v številne raziskave ptic. Bil je koordinator Atlasa ptic Slovenije in Evropskega atlasa gnezdičk. Trenutno je vključen v uvajanje mirnih con za divjega petelina in belko v Triglavskem narodnem parku, obsežne akcije varstva velike uharice in preprečevanje elektroudarov na daljnovodih ter raziskave koconogih kur, gozdnih sov in žoln v Dinaridih na Hrvaškem.
foto: **Miloš Bartol**

pogostejših gozdnih vrst, ki za svoje preživetje ne potrebujejo odmrlega drevja, so slovenski gozdovi verjetno odlični habitat. Kako pa je z gozdnimi specialisti, ki so odvisni od mrtvega lesa? Raziskave jasno kažejo, da nam močno primanjkuje primernih količin in debelin odmrlega drevja v skoraj vseh gospodarskih gozdovih Slovenije. Večji delež vsega odmrlega drevja sestavljajo ostanki manjšega premera, ki imajo zelo omejeno vrednost za specializirane gozdne organizme. Posledično je stanje ohranjenosti populacij nekaterih vrst, denimo belohrbtega detla, pri nas zaradi tega slabo. Sonaravno gozdarjenje, kot ga poznamo, ni dovolj za varstvo tega segmenta biodiverzitete, za katerega pa smo se zavezali, da ga bomo varovali. Ta model upravljanja je tako odlično izhodišče za izboljšave. Za ohranjanje biotske raznolikosti, ki je tudi eden izmed ciljev gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji, mora biti naša prioriteta za prihodnost tudi zagotavljanje primernih količin in kakovosti odmrlega drevja v gospodarskem gozdu. Sočasno za obstoj gozdnih specialistov potrebujemo tudi večje površine gozdnih rezervatov. Teh stališč pa v zadnjem času ne zagovarjajo le naravovarstveniki, marveč tudi vsa tista gozdarska stroka, ki v učinkovitem varovanju gozdne biodiverzitete vidi izziv trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. In če je v načelo sonaravnega gospodarjenja slovenskim gozdarjem do sedaj uspelo vključiti mnoge zahtevne izzive, verjamemo, da bodo uspešni tudi pri tem.

Z GOZDOVI VSE BOLJ INTENZIVNO UPRAVLJAMO

V zadnjem desetletju, še posebej po velikih ujmah, se je gozdarski sektor v Sloveniji močno okreplil z mehanizacijo, gospodarjenje z gozdom pa postaja vse intenzivnejše. Po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije je od leta 2004 v povprečju vsako leto zgrajenih več kot 400 km novih gozdnih prometnic, ki služijo spravilu lesa. Posledično z odpiranjem gozdov izgublamo vse več dragocenih sestojev, tudi takih, ki so bili doslej le malo gospodarjeni ali celo nedotaknjeni. Območja Natura 2000, ki so ciljno opredeljena tam, kjer prebivajo najbolj občutljive vrste, pri tem žal niso izjema. Evropska zakonodaja pa nas zavezuje, da na teh območjih skrbimo za ugodno stanje ohranjenosti ciljnih vrst živali, rastlin in habitatnih tipov. Ocenjujemo, da je stanje v slovenskih gozdovih z vidika varstva

gozdnih specialistov slabše, kot je bilo na začetku stoletja ob uveljavitvi območij Natura 2000. Tovrstne trende je sicer izjemno težko ugotavljati, saj so vrste redke in težavne za spremljanje, tako da navadno za potrditev trenda potrebujemo dolge časovne nize podatkov. Vseeno pa lahko najdemo zgovorne primere, kjer lahko ciljna vrsta popolnoma izgine, ko na območju poteka intenzivno gospodarjenje. Zelo jasen primer za to je belohrbti detel v dolini Pendirjevke na Gorjancih.

AKCIJA »POSTANI VARUH GOZDNIH SPECIALISTOV«

Populacije nekaterih gozdnih ptic so zaradi gozdarjenja močno zdesetkane in jih je najtežje varovati v modelu sonaravnega gozda. Pa vendar poznamo rešitve: potrebujemo predvsem učinkovito in hitro opredelitev gozdnih površin, ki jih bomo prepustili naravnemu razvoju. Če malo poenostavimo, lahko rečemo, da za ohranjanje naravnega gozda naredimo največ, če v gozdu ne naredimo nič! V okviru projekta Varuhi naravnih gozdov želimo začeti povečevati delež naravi prepuščenih gozdov, ki nam jih v uradni mreži zavarovanih območij močno primanjkuje. Zavedamo se, da odločitve prepuščanja gozda naravi ne moremo prelagati na lastnike gozda. S pomočjo srčnih ljudi - varuhov, bomo zbirali sredstva za nakup vsaj 10 hektarjev gozda, ki ga bomo dolgoročno podarili oz. vrnili naravi. To ni veliko, ampak nekje je treba začeti! V ta gozd ne bomo posegali, prepustili ga bomo naravnemu razvoju in s tem prispevali k dolgoročnemu ohranjanju gozdnih specialistov ter številnih drugih gozdnih organizmov. Prepričani smo, da znamo Slovenci narediti korak naprej pri varovanju naših dragocenih gozdov in pristopiti k varstvu najbolj ogrožene komponente biotske raznolikosti v njih.

Akcijo že podpirajo nekateri znani obrazi in ustanove. Podpri jo tudi ti! Sodeluje lahko prav vsak: posameznik ali podjetje. Obišči www.gozdnispecialisti.si in spoznaj, kako lahko pomagaš ohraniti naše naravne gozdove in ogrožene vrste v njih, tudi za prihodnje generacije.

VIRI:

- DENAC, K., MIHELIČ, T. (2015): Status in varstvo belohrbtega detla *Dendrocopos leucotus* v Sloveniji. - *Acrocephalus* 36 (164/165): 5-20.
- GRCE, D., FIRM, D., FLAJSMAN, K., PISEK, R., ROZENBERGAR D., RUGANI, T., NAGEL, T. A. (2014): Kritična presoja vloge gozdnih rezervatov in gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji pri ohranjanju biotske raznovrstnosti. - *Gozdarski vestnik* 72: 7-8.
- NAGEL, T. A., FIRM, D., PISEK, R., MIHELIČ, T., HLADNIK, D., de GROOT, M., ROZENBERGAR, D. (2017): Evaluating the influence of integrative forest management on old growth habitat structures in a temperate forest region. - *Biological Conservation* 216: 101-107.
- WWF (2004): Deadwood - Living forests: the importance of veteran trees and deadwood to biodiversity.
- URADNI LIST RS (2020): Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. Št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13, 39/15 in 191/20.

SPREMINJALOČI SE ZVOKI POMLADI

// prevod in priredba: Primož Kmecl

Novemembra 2021 je v ugledni reviji Nature Communications izšel odmeven članek o spremembah v "zvočni pokrajini" petja ptic v zadnjih desetletjih. Zvoki narave in zlasti petje ptic igrajo ključno vlogo pri ohranjanju naše povezave z naravo – vendar obsežna nova študija razkriva, da se zvoki pomladi spreminjajo, pri čemer petje ptic tako v Evropi kot Severni Ameriki postaja tišje in manj raznoliko.

POMOČ LJUBITELJSKE ZNANOSTI

Mednarodna skupina raziskovalcev pod vodstvom Univerze East Anglia - UEA je razvila novo tehniko, ki združuje največjo bazo podatkov ljubiteljske znanosti (ang. citizen science) s posnetki posameznih vrst v naravi, z namenom rekonstrukcije zvočne pokrajine na več kot 200.000 lokacijah v obdobju 25 let.

Vodilni avtor dr. Simon Butler z UEA pojasnjuje: »Prednosti stika z naravo so velike, od izboljšane telesnega in duševnega zdravja do sodelovanja pri akcijah zaščite okolja. Petje ptic igra pomembno vlogo pri kakovosti doživljanja narave, vendar upadanje populacij ptic in premiki v razširjenosti vrst kot odziv na podnebne spremembe pomenijo, da se akustične lastnosti naravnih zvočnih pokrajin verjetno spreminjajo. Vendar zgodovinski zvočni posnetki za večino krajev ne obstajajo, zato smo morali razviti nov pristop, da bi to preučili.»

Letne podatke štetja pogostih vrst ptic iz Severne Amerike (North American Breeding Bird Survey, NA-BBS) in Evrope (Pan-European Common Bird Monitoring Scheme, PECBMS) so raziskovalci združili s posnetki petja in oglašanja vrst iz spletne baze Xeno Canto (xeno-canto.org), z namenom rekonstrukcije zgodovinskih zvočnih pokrajin. V bazo PECBMS prispevamo podatke tudi na našem

društvu, in sicer podatke, ki se zberejo v okviru Slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine.

ZVOKI POMLADI VSE TIŠJI

Akustične značilnosti teh zvočnih pokrajin so bile nato kvantificirane s štirimi indeksi. Dr. Butler je glavni rezultat študije komentiral: "Ugotovili smo močno zmanjšanje akustične raznolikosti in intenzivnosti naravnih zvočnih pokrajin, vzrok pa so spremembe v sestavi ptičjih združb. Ti rezultati kažejo, da so značilni zvoki pomladi vse tišji in manj raznoliki in da je ena temeljnih interakcij ljudi z naravo v kroničnem upadanju, s potencialno širokimi posledicami za zdravje in dobro počutje ljudi."

Petje ptic tako v Evropi kot Severni Ameriki postaja tišje in manj raznoliko.

Raziskovalci pravijo, da razmerja med spremembami v strukturi ptičjih združb in posledičnimi značilnostmi zvočne pokrajine ni lahko napovedati. Na splošno so ugotovili, da lokacije, ki so doživele večji upad skupne številčnosti in/ali bogastva vrst, kažejo tudi večji upad akustične raznolikosti in intenzivnosti, vendar pa igra pri tem veliko vlogo tudi vrstna sestava.

Ko se kolektivno vse manj zavedamo svojega naravnega okolja, nas tudi manj skrbi za njegovo propadanje. Študije, kot je naša, so namenjene povečanju ozaveščenosti o teh izgubah.

Upad akustične raznolikosti in intenzivnosti je posledica upada populacij ptic. Ena izmed vrst, pri kateri pri nas beležimo upad populacije, je tudi **RUMENI STRNAD** (*Emberiza citrinella*).

foto: Gregor Bernard

VIR:

MORRISON, C. A. s sod. (2021): Bird population declines and species turnover are changing the acoustic properties of spring soundscapes. – *Nature Communications* 12, 6217.

DIVJA ALJASKA – SKRIVNOSTNA ODDALJENA DEŽELA

// Vanesa Bezljaj

Tundro, obarvano v neskončne odtenke barv, si lahko ogledamo v Narodnem parku Denali.

Ko se mi je pred nekaj leti ponudilo potovanje po Aljaski, sem si pred oči naslikala pokrajino neskončnih ledenikov in mogočnih ameriških jezercev. A moja predstava ni zajemala vsega, kar ta hladna severna dežela ponuja. Aljaska je namreč močno prežeta z naravnim bogastvom in edinstveno biotsko pestrostjo.

Aljaska je največja zvezna država Združenih držav Amerike. Ko so jo Rusi leta 1867 prodali Američanom, se niso zavedali, kakšno bogastvo so izgubili. Nekaj let kasneje se je začela znamenita zlata mrzlica, ki je na skrajni sever države privabila več deset tisoč Američanov z željo po odkritju novih virov te plemenite kovine. A številni iskalci zlata so podlegli neukročeni naravi, ki

tam pokaže prave zimske zobe. Danes se prebivalci Aljaske večinoma preživljajo z ribištvom, turizmom, gozdarstvom ali rudarstvom.

Svoje potovanje sem začela v znamenitem mestu druge države – Vancouvru v Kanadi. Tam so me pozdravile značilne kanadske gosi (*Branta canadensis*), kormorani vrste *Urile pelagicus* in čizki vrste *Spinus tristis*. Naslednji dan pa sem že stopila na aljaška tla, kjer sem obiskala ribiško mesto Ketchikan, znano tudi kot Prestolnica lososov. Aljasko namreč naseljuje kar sedem vrst lososov. V enemu izmed potokov sem imela možnost opazovati lososa grbavca (*Oncorhynchus gorbuscha*), vztrajno plavajočega proti toku deroče vode. Nedaleč stran so se družili vrani: vrane vrste *Corvus brachyrhynchos* ter bleščeci se krokarji (*Corvus corax*). Medtem ko je zahodni človek te črne ptice bolj ali manj preganjal, jih domorodna ljudstva Aljaske častijo kot svete ptice. Tradicionalno umetnost ameriškega

ZNAČILNOSTI DEŽELE

Površina: 1.717.854 km²

Najvišja gora (tudi ZDA):
McKinley (6190 m)

Št. prebivalcev: 710.231

Št. vrst ptic: 530 vrst

Št. endemitov: 1 vrsta
(snežni strnad vrste
Plectrophenax hyperboreus)

Št. narodnih parkov: 8

MORMON

vrste *Fratercula*
corniculata.

severa sem lahko opazovala v značilnih stebrih – totemih, ki so izklesani iz debel orjaškega kleka (*Thuja plicata*).

ZLATO BOGASTVO NARAVE

Proti severu se je pokrajina začela vedno bolj spreminjati. Prikazali so se prvi težko pričakovani ledeniki, ki svoja ledeniška čela lomijo v morje. Za piko na i impresivni pokrajini so poskrbeli čudoviti sinji (*Larus glaucescens*) in ledni galebi (*Larus hyperboreus*) ter jate polarnih čiger (*Sterna paradisaea*) in lastovk vrste *Tachycineta bicolor*, ki so se spreletavale nad prodišči rek.

Ena izmed vrst ptic, ki je bila zelo visoko na seznamu mojih želja, je bil seveda tudi znameniti ameriški jezrec (*Haliaeetus leucocephalus*). Populacija tega mogočnega orla, ki je tudi simbol Združenih držav Amerike, je v drugi polovici 20. stoletja

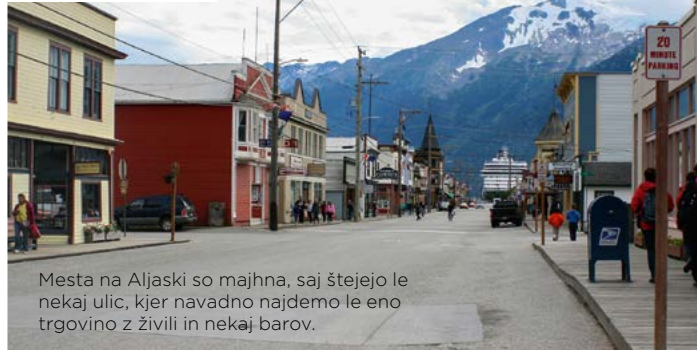
GALEB vrste *Rissa brevirostris*

LEDENIKI v tisočih odtenkih turkizne barve v Narodnem parku Kenai.

SEVERNI JELEN (*Rangifer tarandus*)

Mesta na Aljaski so majhna, saj štejejo le nekaj ulic, kjer navadno najdemo le eno trgovino z živili in nekaj barov.

Mladič SIVEGA JUNKA (*Junco hyemalis*)

ŠOJA vrste *Perisoreus canadensis*.

Zanimive vrste ptic:

- ameriški jezerec** (*Haliaeetus leucocephalus*),
- triprsti galeb** (*Rissa tridactyla*),
- galeb vrste** *Rissa brevirostris*,
- debelokljuna lumna** (*Uria lomvia*),
- njorka vrste** *Cepphus columba*,
- mormon vrste** *Fratercul corniculata*,
- čopasti mormon** (*Fratercula cirrhata*),
- alka vrste** *Cerorhinca monocerata*,
- očalasta gaga** (*Somateria fischeri*),
- harlekinka** (*Histrionicus histrionicus*),
- šoja vrste** *Perisoreus canadensis*,
- lastovka vrste** *Tachycineta bicolor*.

tam doživela močan upad. Kasneje si je vrsta na srečo opomogla. Moja želja o opazovanju vrste se je izpolnila, a ob prvem srečanju ta ni bila videti prav mogočna. Prve ameriške jezerce sem namreč zagledala na obcestnih lučeh, kjer so si sušili premočeno perje in dajali vtis napihnjenih kokošk. Na poti sem naredila krajši postanek ob velikem nakupovalnem centru, kjer sem doživela manjše presenečenje ob pogledu na slovensko Radensko. Z nasmehom na obrazu sem se nato odpravila čez prelaz "White Pass" (873 m n. m.), ki slovi po neskončnih kolonah rudarjev v iskanju zlata. Vlak me je pripeljal v območje neskončnega iglastega gozda, ki se je z višino prelevil v skalnato z mahom pokrito pokrajino, kjer kraljujejo gorska jezera in slapovi.

MED VALOVI TIHEGA OCEANA

Morda moje potovanje ni bilo čisto pravo ornitološko, saj sem teden dni preživela na turistični križarki. Medtem ko so ljudje uživali v luksuzni ponudbi na ladji, sem jaz večino časa preživela na krovu, od koder sem opazovala naravo in razmišljala, do kam vse seže človekov vpliv. Moj ogromni plavajoči dom me je zapeljal v različne zalive ob obali, kjer sem lahko opazovala igrive orke (*Orcinus orca*) in plavajoče kose ledenikov. Ozračje se je spre-

menilo, ko je ladja zaplula na odprto morje, kjer nas je zajela močna nevihta. Naša križarka se je med ogromnimi valovi zibala kot nemočen čolniček. Takoj sem izkoristila priložnost, saj sem v svojem načrtu imela le eno – videti vsaj enega viharnika. Ljudje so od vrtoglavice in morske bolezni slabotno ležali v svojih kabinah, jaz pa sem se odpravila na krov, kjer sta me silovito pozdravila veter in oster dež. Vsa premočena sem tekala sem ter tja po krovu, da bi le uzrla zeleno ptico. In takrat se je prikazal! Nad valovi je jadral viharnik vrste *Ardenna tenuirostris*. Namenil mi je nekaj trenutkov, potem pa skrivnostno izginil v nevihti.

SLIKOVITA NARODNA PARKA

Da bi uzrla še zadnje lepote aljaške zemlje, sem se namenila v dva prečudovita narodna parka. Prvi, ki sem ga obiskala, je bil narodni park Kenai, kjer se srečajo gore, ledeniki in morje. V parku najdemo skoraj 40 ledenikov, odetih v tisoče odtenkov turkizne. Hoja je dovoljena le po označenih poteh, po klifih pa prepovedana, saj tam gnezdi veliko vrst ptic. Z majhno ladjo smo se jim dovolj približali, da sem lahko opazovala lumne (*Uria aalge*) in debelokljune lumne (*Uria lomvia*) ter njorke vrste *Cepphus columba*. Poleg so se drenjali triprsti galebi (*Rissa*

Z manjšim avtobusom sem se peljala po makadamskih poteh, kjer so se pred mojimi očmi nemoteno sprehajali slavni grizliji (*Ursus arctos horribilis*), barjanski jerebi (*Lagopus lagopus*) in severni jeleni (*Rangifer tarandus*). Ob mojem prenočišču pa so v družbi rdečih veveric (*Tamiasciurus hudsonicus*) za hrano stikali ljubki sivi junki (*Junco hyemalis*).

Iz oblakov se zelo redko prikaže tudi **NAJVIŠJA GORA** Aljaske in Združenih držav Amerike – McKinley.

GRIZLIJI (*Ursus arctos horribilis*) na poti v Narodnem parku Denali.

tridactyla) in galebi vrste *Rissa brevirostris*, ki so jim zelo podobni, le da imajo rdeče noge. Na majhnih skalnih otočkih so leno poležavali pegasti tjulnji (*Phoca largha*) in severni morski levi (*Eumetopias jubatus*), mojo pozornost pa je ujel tudi mogočen kit grbavec (*Megaptera novaeangliae*). Družbo v vodi so mu delali prikupni mormoni vrste *Fratercula corniculata* in njihovi sorodniki, čopasti mormoni (*Fratercula cirrhata*) ter alki vrste *Cerorhinca monocerata*. Dan so mi polepšale še številne race, med njimi so me s svojo obarvanostjo najbolj navdušile gage (*Somateria mollissima*), pisane (*Somateria spectabilis*), ruske (*Polysticta stelleri*) in celo očalaste gage (*Somateria fischeri*) ter harlekinke (*Histrionicus histrionicus*) in zimske race (*Clangula hyemalis*).

Obiskala sem tudi Narodni park Denali, ki se postavlja z najvišjo goro Združenih držav Amerike – McKinley. Imela sem srečo, da sem goro lahko videla, saj jo večina časa zakrivajo oblaki, ki na Aljaski povprečno tri mesece ustvarjajo dež, v preostalem delu leta pa sneg. Park je po velikosti

drugi največji na Aljaski, njegovo pokrajino pa sestavlja tajga, ki je dom mnogih vrst ptic, tudi beloperutega krivokljuna (*Loxia leucopterae*) ter sinic vrst *Poecile rufescens* in *Poecile hudsonicus*. V parku je visoko nad mano jadral planinski orel (*Aquila chrysaetos*), med vejami dreves so se spretavale šoje vrst *Cyanocitta stelleri* in *Perisoreus canadensis*, mogočno lopatasto rogovje pa je že na daleč izdalo losa (*Alces alces*). Dežela v parku se ponekod preliva iz tajge v tundro zanimivih oblik v objemu špičastega gorovja. Z manjšim avtobusom sem se peljala po tamkajšnjih makadamskih poteh, kjer so se pred mojimi očmi nemoteno sprehajali slavni grizliji (*Ursus arctos horribilis*), barjanski jerebi (*Lagopus lagopus*) in severni jeleni (*Rangifer tarandus*). Ob mojem prenočišču pa so v družbi rdečih veveric (*Tamiasciurus hudsonicus*) za hrano stikali ljubki sivi junki (*Junco hyemalis*). Aljaško gorovje se je zvečer obarvalo v živo rdeče barve, trenutek pa so mi skoraj pokvarili ogromni roji nadležnih komarjev.

Svoje potovanje sem zaključila v Fairbanksu, ki velja za najhladnejše mesto v notranjosti države. V dnevih mojega potovanja mi je Aljaska močno prirasla k srcu, zato sem se od nje stežka poslovila. Še zadnjič sem občudovala lepoto ledenikov in tajge ter se nato odpravila proti letališču. Aljaska je ena izmed najzjemnejših dežel, kar sem jih kdaj videla. Ljubiteljev narave, predvsem pa ptic, ne bo nikoli razočarala.

Značilni **TOTEMI**, izklesani iz debel orjaškega kleka (*Thuja plicata*).

vse foto: **Vanesa Bezljaj**

PRIPOROČENA LITERATURA ZA TISTE, KI NAČRTUJETE OBISK ALJASKE

Spletna stran Narodnega parka Denali: <https://www.nps.gov/dena/index.htm>

Spletna stran Narodnega parka Kenai: <https://www.nps.gov/kefj/index.htm>

Portal alaska.org (vrste ptic in najboljše lokacije za njihovo opazovanje): <https://www.alaska.org/guide/birding>

ARMSTRONG, R. H. (2015): Guide to the Birds of Alaska (6. izdaja), Alaska Northwest Books, Portland

V EVROPI UPADAJO POPULACIJE 30 % VRST PTIC

// Tilen Basle, Urša Gajšek

Največ ogroženih vrst ptic je vezanih na kulturno krajino in travišča.

foto: Katarina Denac

Evropski rdeči seznam ogroženih ptic, ki ga izdaja BirdLife International, je pregled tveganja za izumrtje 544 prostoživečih vrst ptic v Evropi ter sledi kategorijam in kriterijem rdečega seznama Svetovne zveze za varstvo narave (IUCN). Glede na določitev stopnje ogroženosti vrste se oblikuje državna in mednarodna okoljska politika, sprejemajo ukrepi ter potekajo akcije, potrebne za ohranjanje posamezne vrste.

Nekaj vrst, pri katerih je na nivoju Evrope prišlo do **VELIKIH SPREMENB STOPNJE OGROŽENOSTI** na Rdečem seznamu 2021, v primerjavi z Rdečim seznamom iz leta 2015:

VODOMEC (*Alcedo atthis*)

Trend populacije vodomca se razlikuje od države do države. Najnovejši podatki pa kažejo, da je vrsta na evropski ravni še vedno v upadu, a je ta manj strm kot v letu 2015.

foto: **Vlado Jehart**

Rezultati trenutnega Evropskega rdečega seznama ogroženih ptic, ki je bil posodobljen v letu 2021, kažejo, da je od 544 vrst ptic v Evropi 13 % ogroženih (71 vrst), 2 % pa kritično ogroženih (8 vrst). Največ ogroženih vrst ptic je vezanih na kulturno krajino in travišča ter morske habitate. Upadajo tudi populacije četrtnine vrst, ki so vezane na gozdove.

V zadnjih nekaj desetletjih je v Evropi upadla populacija vsake tretje ptičje vrste. Morske ptice, pobrežniki (Charadriiformes), vodne ptice (predvsem race in gosi) in ujede so med najbolj ogroženimi skupinami z najhitrejšimi upadi populacij. Upadajo tudi populacije vrst odprte krajine, kot so škrjanci, strnadi in srakoperji. Glavni dejavniki, ki negativno vplivajo na populacije ptic po vsej Evropi, so spremembe v rabi tal, intenzifikacija kmetijstva, urbanizacija, prekomerna raba naravnih virov in onesnaževanje voda, medtem ko so globalne podnebne spremembe dejavnik, ki razmere še dodatno zaostrujejo.

Zadnja analiza kaže tudi zaskrbljujoče upade populacij nekaterih ptic selivk. Ogrožata jih predvsem izguba njihovega življenjskega okolja in močan lovni pritisk vzdolž selitvenih poti. Za njihovo ohranjanje je treba omejiti ali ukiniti zakoniti lov, zelo pomembno pa je tudi preprečevanje nezakonitega lova.

Lov je eden izmed glavnih vzrokov za izumrtje klavžarja (*Geronticus eremita*) v Evropi. Klavžarja sicer po Evropi še srečujemo, opažanja te markantne vrste beležimo tudi v Sloveniji. Gre za osebk,

vključene v program ponovne naselitve vrste v Evropo, ki poteka v Avstriji, Nemčiji in Italiji. Vsi osebki, ki jih opazimo pri nas, so iz njihove vzreje, zato ne moremo govoriti o prostoživeči populaciji.

Poleg klavžarja so v Evropi izumrle še štiri vrste ptic - kirgiška sadža (*Syrhaptes paradoxus*), tekačica (*Turnix sylvaticus*), beloglavi strnad (*Emberiza leucocephalos*) in afriški kačjevratnik (*Anhinga rufa*).

Populacije nekaterih vrst pa so si nekoliko opomogle, denimo populacija rjavega škarnika (*Milvus milvus*) in brkatega sera (*Gypaetus barbatus*). Glede na trenutni Evropski rdeči seznam je rjavi škarnik zdaj uvrščen med najmanj ogrožene vrste (ang. least concern), brkati ser pa med potencialno ogrožene (ang. near threatened). Stanje teh dveh ujed se je izboljšalo zaradi prenehanja uporabe pesticidov, kot je DDT, zakonske zaščite vrst in njihovih habitatov

VU → NT

VELIKI ŠKURH (*Numenius arquata*)

Vrsta je bila uvrščena v kategorijo z manjšim tveganjem za izumrtje, a populacija velikega škurha na evropski ravni še vedno upada. Najpomembnejša dejavnika ogrožanja velikega škurha sta slabšanje stanja in izguba življenjskih okolij.

foto: **Kajetan Kravos**

ter vztrajnega meddržavnega ali regionalnega varovanja (med drugim tudi projektov ponovne naselitve brkatega sera). Pomembno je, da se vse akcije, namenjene ohranjanju vrste, nadaljujejo tudi v prihodnje, vse dokler nevarnosti za vrsto niso odpravljene in si populacija v določeni regiji opomore do te mere, da ni več odvisna od načrtnega varovanja.

Ptice so zelo občutljive za spremembe v njihovih življenjskih okoljih in so zato odlični indikatorji, ki kažejo na dejansko stanje narave. Dejstvo, da v Evropi upadajo populacije 30 % vrst ptic, ogrožena pa je že vsaka osma vrsta, je zelo zaskrbljujoče.

Življenja vseh bitij na Zemlji so medsebojno povezana in soodvisna. Ogroženost ali izumrtje neke vrste kaže na to, da so spremembe v naravi to-

LC → VU

RDEČENOGI MARTINEC (*Tringa totanus*)

Populacija rdečenogega martinca je v splošnem upadu, ki je posledica upada v državah, kjer najdemo približno 50 % evropske populacije te vrste (Islandija, Rusija, Belorusija). Upad populacije je povezan z izginjanjem mokrotnih travnikov, ki so ključni življenjski prostor vrste.

foto: **Jure Novak**

likšne, da bodo verjetno kmalu negativno vplivale na vse preostale vrste, tudi človeško. Pri ohranjanju narave ne gre le za ohranjanje vrst in njihovih habitatov. Naše zdravje, družba in gospodarstvo so neposredno povezani s stanjem v naravi. Ključno je, da se zavedamo neprecenljivega pomena ohranjene narave.

Vsak posameznik lahko k temu pripomore na številne različne načine – prispeva svoj čas, trud ali spremeni vsakodnevne navade. Vsaka dobra gesta šteje, pa če se ta zdi še tako nepomembna ali majhna.

Več informacij o posodobljenem Rdečem seznamu lahko najdete na spletni strani BirdLife International

LC → VU

POLJSKA VRANA (*Corvus frugilegus*)

Približno polovica evropske populacije poljske vrane doživlja upad. Ta je najverjetneje povezan s preganjanjem vrste ter uničevanjem njihovih gnezdišč.

foto: **Gregor Bernard**

OHRANIMO ŽABJO SVATBO V GOZDOVIH

// Katja Konc

Značilen habitat plavčka v Sloveniji – **POPPLAVNI GOZD S SESTOJI ČRNE JELŠE**, kjer v plitvi vodi spomladi odlagajo mreste.

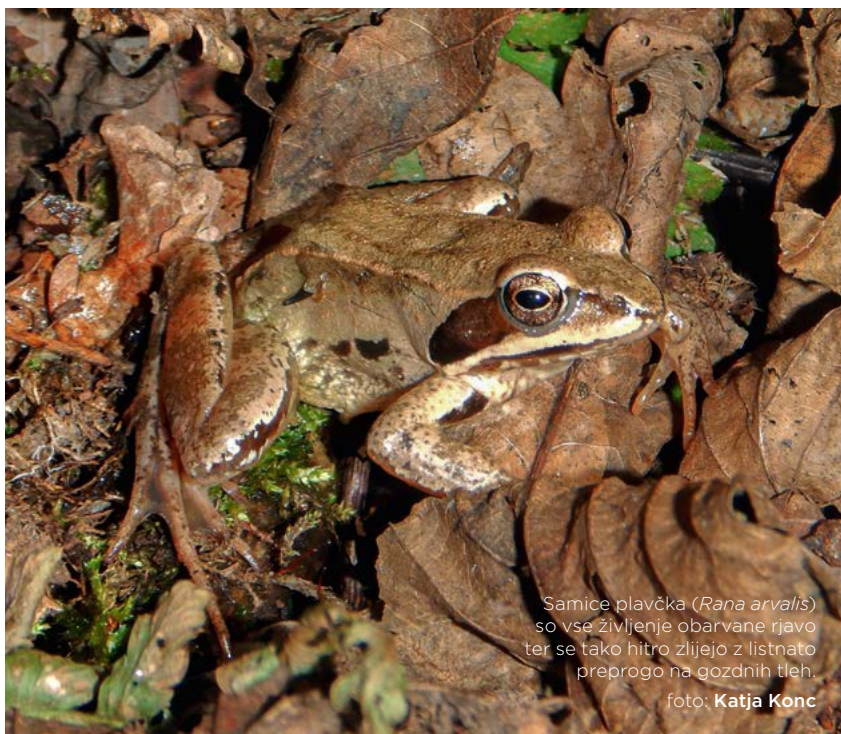
foto: Aja Zamolo

Gozd je spomladi prežet z zanimivimi zvoki – od šelestenja mladih listov, bobnana žoln, do petja ptic pevkv in nenazadnje oglašanja modro obarvanih samcev rjave žabe, ki ji pri nas pravimo kar plavček (*Rana arvalis*). Tudi njegov sinonim – barjanska žaba – je upravičen, saj ga najdemo tudi na barjih. Poleg barij naseljuje različne tipe vlažnih gozdov, gozdne robove ter jase,

močvirja, šotišča in travnike. Kar 70 % habitatov znotraj njegove razširjenosti v Sloveniji sestavljajo poplavni gozdovi. V plitvih vodah se od marca do aprila razmnožuje in odlaga mreste. Odrasli samci na mrestišča pridejo prvi ter se začno s pomočjo para notranjih zvočnih mehurjev glasno oglašati in privabljati samice. Njihova značilna modra obarvanost pa je prisotna le v obdobju razmnoževanja – torej le nekaj dni. Vse druge dni v letu so samci obarvani enako kot samice – po hrbtu rjavo, po trebuhu pa skoraj belo.

KAM JE ŠEL GOZD?

Plavček je razširjen v sklenjenem pasu, ki sega od Belgije na zahodu do Bajkalskega jezera in Sibirije na vzhodu ter severa Finske na severu in severa Hrvaške na jugu. Pri nas ga najdemo v nižinah na vzhodu države, ločena populacija pa naseljuje območje Ljubljanskega barja. Ogroža ga predvsem izguba primerne habitatata. Velik del Panonske regije se namreč spreminja v prostrane njive in nekdanji primerni vlažni gozdovi ob reki Muri se spreminjajo v intenzivna obdelovalna zemljišča z dodatkom pesticidov in drugih nevarnih snovi. Z izsuševanjem ter izsekavanjem poplavnih gozdov, regulacijo rek, nepremišljenimi ukrepi za preprečevanje poplav, urbanizacijo in intenzivnim kmetijstvom uničujemo habitate plavčka z neverjetno hitrostjo. Še preden se bomo zavedeli celotnega vpliva človeka nanje, bo morda že prepozno

Samice plavčka (*Rana arvalis*) so vse življenje obarvane rjavo ter se tako hitro zlijejo z listnato preprogo na gozdnih tleh.

foto: Katja Konc

in obnovitev naravnega stanja ne bo več mogoča. S tem ne bomo izgubili le plavčka, temveč tudi druge vrste dvoživk in ostalih prebivalcev tamkajšnje pokrajine.

»POGLEJ JO, MODRO ŽABO!«

Dvoživke se iz zimskih prebivališč v pomladnem času selijo na mrestišča, kjer se razmnožujejo, nato pa se premaknejo v raznolike kopenske habitate, kjer preživijo preostanek sezone. Plavček med njimi ni izjema. Človekova želja po visoki stopnji mobilnosti čez in čez je z gradnjo cest nemalo kje prekinila selitvene poti dvoživk. Take prekinitve pa lahko vodijo v zmanjšanje številčnosti ali celo popolno izginotje lokalnih populacij.

Mnogi ljubitelji narave si želijo videti in fotografirati plavčke v svoji sinje modri lepoti, a žal je ta želja zanje lahko pogubna. Ko se na mrestiščih zbere na stotine žab z enim samim namenom – odložiti mrest, se opazovalcem naslika veličasten prizor. Ampleksusi oz. paritveni objemi, ki jih tvorijo modro obarvani samci, oprijeti hrbtov rjavih samic, so resda prava paša za oči, a pozor! Med našim občudovanjem se jim lahko nehote preveč približamo in jih s povzročanjem hrupa vznemirimo. Sprožimo lahko vsesplošen preplah med njimi, kar lahko vodi do razklenitve paritvenega objema in tako oploditev jajc ni več mogoča. Brez potomcev pa se populacije dvoživk ne bodo ohranile.

»Vrsto bomo ohranili le,
če bomo ohranili njen habitat.«

zavarovana vrsta, uvrščen je tudi na prilogo IV Direktive o habitatih. Na podlagi ogroženosti na evropskem nivoju ga je Svetovna zveza za varstvo narave (IUCN) uvrstila na Rdeči seznam ogroženih vrst (IUCN Red List of Threatened Species). Kljub vsem predpisom pa upravljanje z območji, ki jih plavček naseljuje, žal ni vedno ustrezno in še vedno prihaja do uničevanja njegovih habitatov. Če želimo ohraniti našo naravo, bo treba prilagoditi ali vsaj omiliti človekove posege v naravo. Izobraževanje in ozaveščanje o pomembnosti ohranjanja narave je ključnega pomena pri njenem varstvu.

POPULACIJA NA PRAGU LJUBLJANE

V preteklosti je veljalo, da je plavček razširjen le na vzhodu Slovenije, nato pa je bila leta 2010 odkrita do takrat nepoznana večja populacija na Ljubljanskem barju. Zaradi bližine mesta, intenzivnega kmetijstva in priljubljenosti območja med sprehajalci je ta populacija zelo ogrožena, zato je njeno varovanje izrednega pomena. V Herpetološkem društvu že skoraj deset let neprekinjeno spremljamo stanje te populacije. Spremljamo stanje

S fotografiranjem lahko hitro zmotimo **PLAVČKE** (*Rana arvalis*) med razmnoževanjem, zato bi bilo potrebno dodatno zaščititi mrestišča in za najbolj radovedne ljubitelje narave morda postaviti opazovalnice, od koder bi plavčke opazovali na primerni razdalji in jih ne bi motili.

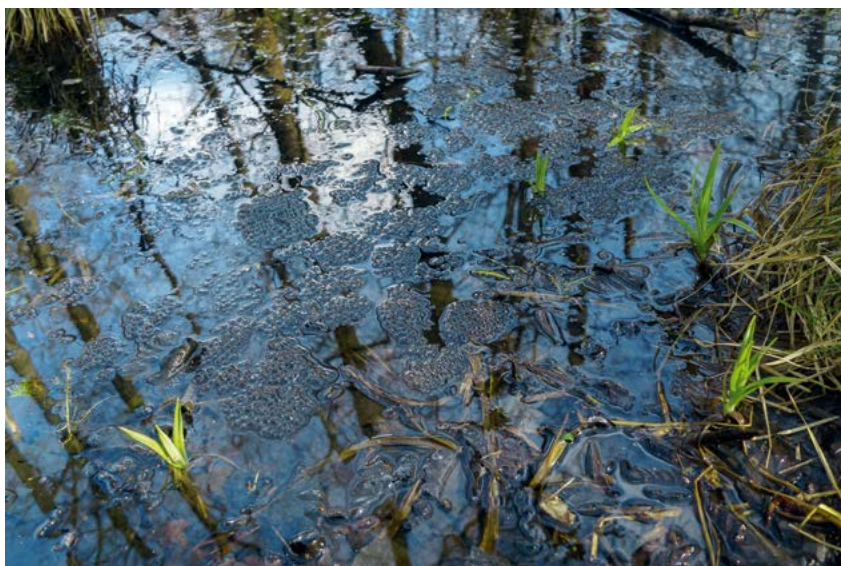
foto: **Rok Štirn**

VARSTVO PLAVČKA V SLOVENIJI

V Sloveniji je plavček na Rdečem seznamu označen kot ranljiva vrsta (ang. vulnerable). Z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah so zavarovane njegove populacije in habitati. Na evropskem nivoju je plavček uvrščen na Dodatek II Konvencije o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov (Bernska konvencija) kot

habitata – opazujemo vodostaj in upravljanje s tamkajšnjim gozdom ter neposredne motnje s strani obiskovalcev v času mrestenja. Sprva so bile naše akcije osredotočene na preventivno ozaveščanje o vplivu motenj na plavčka s strani naravoslovnih fotografov in drugih z akcijo »Pozor! Plavček na mrestišču«. Zadnja leta pa smo se osredotočili na varovanje populacije z vzpostavitvijo nadomestnih habitatov na zakupljenih zemljiščih, kjer je bil

Po koncu razmnoževanja, ko plavčkov skoraj ni več na mrestišču, raziskovalci preštejejo mreste in tako spremljamo stanje populacije na območju.

foto: Aja Zamolo

pred dobrim desetletjem gozd na območju v celoti posekan. Ključni habitati so se izsušili, vrsta pa je z območja izginila. Na teh površinah smo izkopali šest mlak, tri so primerne za mrestenje plavčkov, tri pa za našo edino avtohtono sladkovodno želvo močvirsko sklednico (*Emys orbicularis*), ki ji prav tako na tem območju ne kaže najbolje. Kjer plavčka na Ljubljanskem barju še beležimo, po koncu razmnoževalnega obdobja preštejejo mreste in vse odrasle osebkke, ki jih vidimo ali slišimo. V okviru različnih projektov organiziramo tudi delavnice z namenom ozaveščanja o problematiki ogroženosti dvoživk, med njimi tudi zaradi pritiska s strani fotografov in opazovalcev.

Tudi z raziskovalnim delom v določeni meri posegamo v življenje dvoživk. Prizadevamo pa si, da bi bil vpliv raziskovalnega dela na populacije dvoživk čim manjši. Zavedamo se, da brez preučevanja in poznavanja potreb vrst in značilnosti njihovih življenjskih okolij učinkovito varstvo tako prvih kot drugih ni mogoče. Le z učinkovitim varstvom pa lahko zagotovimo njihov obstoj tudi za obdobje prihodnjih generacij. Ne smemo dopustiti, da bomo v prihodnje plavčke opazovali le še na fotografijah, ki so bile morda celo eden izmed razlogov za njihovo izginotje.

Pomladni gozd nas z zvoki narave vabi, da ga obiščemo in odkrivamo lepote, ki jih ponuja. Pri tem pa ne pozabimo na vsa živa bitja, ki tam domujejo. Z našo navzočnostjo jih poskušajmo čim manj vznemirjati.

VIRI:

- CKFF (2021): Podatkovna zbirka Centra za kartografijo favne in flore. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.
- VEENVLIET, P., KUS VEENVLIET, J. (2008): Dvoživke Slovenije - priročnik za določanje. Symbiosis - Zavod za naravovarstveno raziskovanje in izobraževanje, Grahovo.
- POBOLJŠAJ, K., CIPOT, M & LEŠNIK, A. (2008): Distribution and conservation status of the moor frog (*Rana arvalis*) in Slovenia. - *Zeitschrift für Feldherpetologie, Supplement* 13: 317-328.
- CIPOT M. (2011): Inventarizacija plavčka (*Rana arvalis*) v Krajinskem parku Ljubljansko barje. Naročnik: Javni zavod Krajinski park Ljubljansko barje, Notranje Gorice. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.

STE VEDELI, DA NAM LAHKO PREK SPLETA DEL VAŠE DOHODNINE NAMENITE V NEKAJ MINUTAH?

Do 1 odstotek odmerjene dohodnine, ki jo sicer plačate državi, lahko kot donacijo namenite financiranju splošno-koristnih namenov upravičencev, med katerimi je tudi DOPPS. Pri tem nimate nobenega dodatnega stroška. Če tega še niste storili, imate kot odgovoren državljan z namenitvijo tega finančnega prispevka DOPPS-u priložnost svoj denar in energijo podariti tistim, ki se dejavno borimo proti upadu biotske raznovrstnosti in skrbimo za slovensko naravo.

Vsem, ki bi nas na ta način radi na novo podprli, sporočamo, da lahko to storite:

1. prek portala e-Davki:

- Na kazalu na levi strani vašega uporabniškega računa na e-Davkih izberite rubrike: Vpogledi → Podatki o zavezancu → Namenitev dela dohodnine
- V razdelek 'Ime oziroma naziv upravičenca' vpišete: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
- V razdelek 'Davčna številka upravičenca' vpišete: 68956029
- V razdelek 'Odstotek' vpišete poljubno vrednost do 1,0
- Izbor potrdite s pritiskom na gumb Oddaj vlogo

V kolikor portala e-Davki še ne uporabljate, bi vas radi seznanili, da je po novem **prijava in uporaba povsem enostavna in zanjo ne potrebujete več veljavnega certifikata**. Registracija na portalu e-Davki ne namreč možna z vašo davčno številko in geslom, ki si ga nastavite sami. Pri registraciji z geslom poleg davčne številke potrebujete enega od informativnih izračunov dohodnine iz zadnjih let, s katerega prepisete ID številko. V kolikor informativnih računov ne hranite, pa to številko lahko tudi naročite v enem od korakov registracije z geslom in vam jo FURS pošlje na domači naslov v nekaj dneh.

2. z izpolnitvijo obrazca Zahteva za namenitev dela dohodnine za donacije, ki vam je na voljo na spletni strani FURS, lahko pa vam ga pošljemo tudi mi in ga pošljete po pošti na naslov FURS

3. ustno na zapisnik pri finančnem organu.

Predvsem z uporabo e-Davkov vam bo to vzelo le nekaj minut, ki vam jih bomo v naslednjem letu ali letih zagotovo povrnili z novimi uspehi pri varstvu ptic in narave.

Obenem hvala vsem, ki ste nas s članstvom ali na druge načine že podprli. Če ste nam donacijo iz dohodnine že namenili, ostaja veljavna do preklica in vam tega postopka ni treba ponavljati.

OPAZOVANJA KOZAČ V MESTIH IN NASELJIH

// Tjaša Zagoršek

Uspešna sovja gnezditvena sezona v letu 2021 nam je prinesla kar nekaj zanimivih opazovanj kozač (*Strix uralensis*) in lesnih sov (*Strix aluco*) v našem glavnem mestu ter tudi nekaterih večjih krajih po Sloveniji. V nasprotju z lesno sovo se kozača v gnezditvenem času (od 1. marca do 31. avgusta) izogiba bližine naselij, saj gre za gnezdilko starejših gozdov.

Prvi klic o opazovanju kozače v mestnem okolju smo na ornitofon dobili sredi avgusta 2021, ko je bil najden poškodovan osebek v Trbovljah. Septembra smo skupno zabeležili kar sedem klincev o najdenih poškodovanih kozačah, a zagotovo sem najbolj prestrašen klic dobila iz Kamnika, kjer se je v jutranjem času kozača zaletela v stekleno površino balkona. S svojim naletom in postavo je kar pošteno prestrašila starejši par ob jutranjem pitju kave. Tudi oktobra je sledilo nekaj klincev, zagotovo je bil najbolj zanimiv tisti o najdenem poškodovanem osebku s pokopališča v Kranju. Ptica je staknila poškodbo desne peruti in si za trenutek poskusila odpočiti na grobu, kjer so jo opazili otroci. Medtem ko je njihova mama klicala ornitofon, jo je kozača peš in ob glasnem navijanju otrok popihala v bližnjo cipreso. Svojevtrsten izziv je sledil ob prihodu na lokacijo - kako dobiti kozačo iz goste ciprese in pri tem ne stakniti globokih ran na roki? Moje roke so ostale cele, kozača pa se je po veterinarski oskrbi tudi vrnila nazaj v naravo. Od novembra do sredine februarja 2022 je bilo klincev o najdenih ali opazovanih kozačah manj, klic ali dva na mesec.

V tem jesensko-zimskem času ob koncu leta 2021 in začetku 2022 smo zabeležili največ klincev z območja Ljubljanske kotline. V Ljubljani so bile kozače opazovane devetkrat, v naseljih Ljubljanskega barja štirikrat. Prav tako so bili posamezni osebek opazovani še v drugih mestih in naseljih, kot na primer v Brežicah, Čatežu ob Savi in Lescah. Raziskave iz tujine navajajo, da so premiki v jesensko-zimskem času v nižje lege, med drugim tudi naselja in parke, pogosti. Slednje lahko z gotovostjo potrdimo tudi za območje Slovenije.

Svojevtrsten izziv je bila pomoči potrebna kozača na pokopališču v Kranju.
foto: **Tjaša Zagoršek**

Vzroki, zakaj so kozače v jesensko-zimskem obdobju 2021/2022 potrebovale našo pomoč, so različni, predvsem zaradi naletov v steklene površine, avtomobile in vlake.
foto: **Tjaša Zagoršek**

ČRNA ŽOLNA

// David Knez

NAJVEČJA PREDSTAVNICA ŽOLN PRI NAS IN ENA NAJVEČJIH NA SVETU.

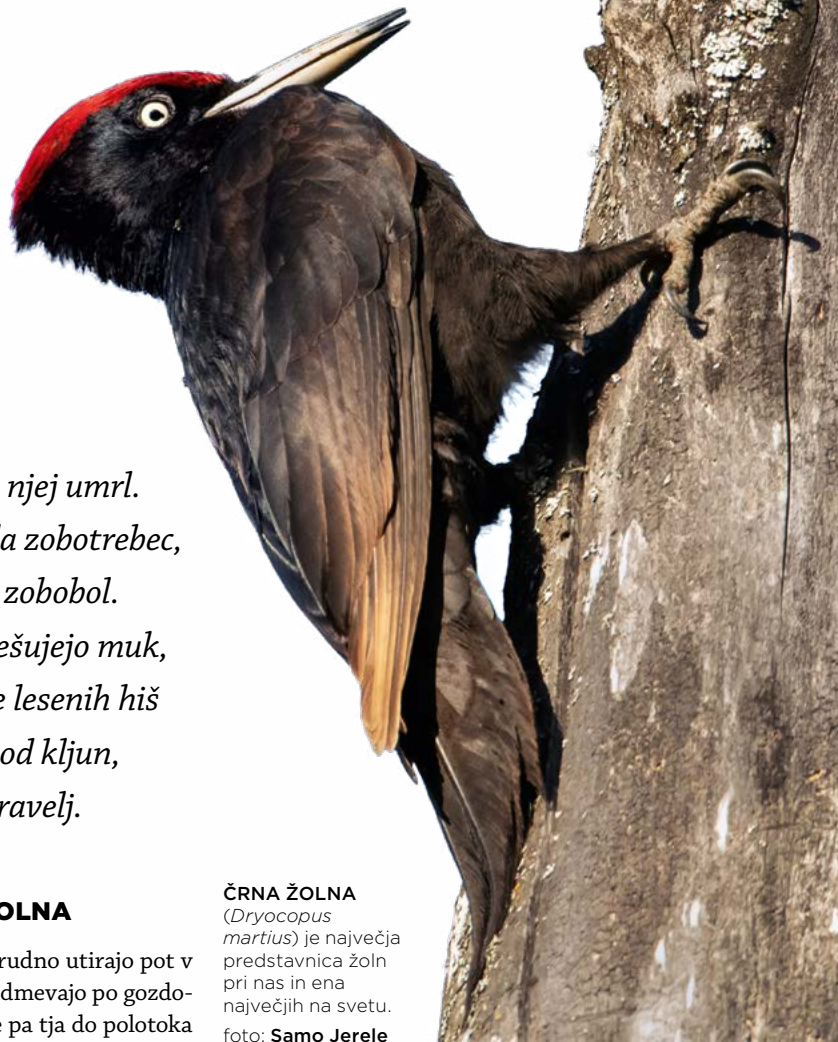
Če je pri nas v preteklosti za znanilca smrti veljal veliki skovik (*Otus scops*), je to vlogo na Finskem prevzela črna žolna. Njeno trkanje po zunanosti hiše naj bi oznanjalo, da bo nekdo v njej umrl. Imela pa naj bi tudi zdravilno moč; verjeli so, da zobotrebec, izdelan iz njenega jezika, pozdravi še tako hud zobobol. Na srečo imamo danes zobozdravnike, ki nas rešujejo muk, in ornitologe, ki na smrt prestrašene prebivalce lesenih hiš pomirijo, češ, da si črna žolna le išče nekaj za pod kljun, tesar pa jim pove, da imajo v tramu invazijo mravelj.

NAJVEČJA EVROPSKA ŽOLNA

Težki udarci kljuna, ki ptici neutrudno utirajo pot v samo sredico mogočnih dreves, odmevajo po gozdovih Palearktike od severa Španije pa tja do polotoka Kamčatke na daljnem vzhodu Rusije. Črna žolna je največja predstavnica žoln (*Picidae*) v Evropi in ena največjih žoln na svetu. Je približno dvakrat večja in štirikrat težja od velikega detla (*Dendrocopos major*). Pri nas je tretja najpogostejša žolna (za velikim detlom in zeleno žolno) in naseljuje celotno državo, z najvišjimi gostotami v hriboviti in gričevnati gozdni krajini do 800 metrov nadmorske višine. Prebiva v iglastih, listnatih in mešanih gozdovih, raje pa izbira

Prehranjevalne luknje, ki jih izdolbe črna žolna, pogosto segajo globoko v drevo.

foto: Domen Stanič

ČRNA ŽOLNA (*Dryocopus martius*) je največja predstavnica žoln pri nas in ena največjih na svetu. foto: Samo Jerele

starejše sestoje z dovoljšno količino večjih odmrlih stoječih dreves oziroma sušic, v katerih si spomladi najraje izteše duplo. Za izdelavo dupla si neredko izbere tudi živo drevo, ki so mu glive že dodobra omehčale »srce«. Ovalen in za pest velik vhod v duplo, pogosto nameščen visoko na drevesu, je zaradi oblike in velikosti zlahka prepoznaven, v globino pa lahko duplo sega tudi do 150 cm. Od sredine marca v njem par skrbi za tri do šest jajc, iz katerih se po štirinajstih dneh izvalijo glasni mladiči, za katere je duplo edini dom še nadaljnji mesec.

ČRNA KRALJICA

Odeta je v črno perje, ki se na trenutke blešči s temno rjavim in temno modrim leskom. Črnina je na glavi ostro prekinjena z živo rdečo krono. Ta pri samcu sega od čela do tilnika, pri samici pa je omejena le na zatilje. Spolno značilna krona je opazna že pri mladostnem perju mladičev, ki pogosto iz tekmovalnosti in radovednosti molijo glave iz dupla ter hreščeče prosijo za hrano. Na glavi zbujata pozornost tudi izrazito belo oko in velik kljun slonovinaste barve, ki je pri samici nekoliko manjši. Črna žolna v gozdu zelo dobro opozarja nase z glasnim nezamenljivim vzklikom, ki prodira med krošnjami dreves več sto metrov daleč, in klici, ki pogosto spremljajo njen let in

Njen dom so gozdovi, najraje izbira starejše sestoje z večjo količino večjih odmrlih dreves, v katerih si spomladi izteše duplo.

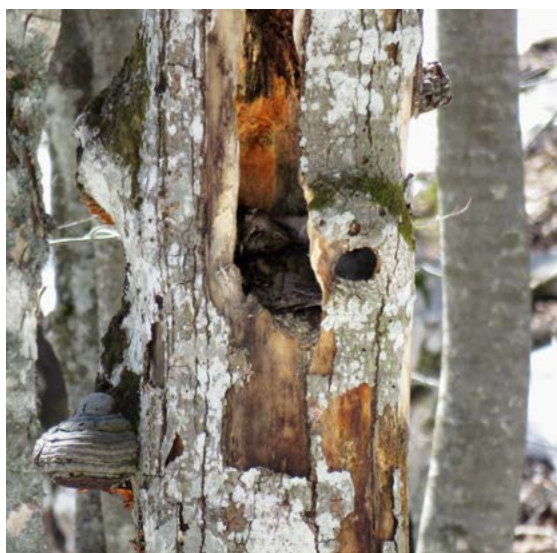
foto: **Katarina Denac**

ustavijo v koraku še tako nepozornega sprehajalca. Njeno teritorialno bobnanje, ki ga je najlažje opisati kot strele avtomatske puške ali delo hidravličnega kladiiva, pa ponazarja njeno surovo moč. Ta se kaže tudi s številnimi znaki prehranjevanja, ki so posejani po stoječih in padlih odmrlih drevesih in štorih. Luknje, ki jih žolna izdolbe v les, so pogosto navpično pravokotne oblike in segajo globoko v drevo. Če v gozdu naletimo na svežo izdolbeno prehranjevalno luknjo, nas nemalokrat pod njo čaka tudi velik kup lesnih sekancev. Črna žolna se večinoma prehranjuje z žuželkami, ki živijo v odmrlem lesu. Med njimi v gospodarskih gozdovih prevladujejo lesne mravlje in njihov zarod, ki jih žolna najde predvsem v štorih. V bolj naravnih gozdovih z več stoječega odmrlega drevja pa pogosto na njenem jedilniku pristanejo tudi ličinke različnih saproksilnih hroščev, ki živijo v odmrlem lesu. To so na primer kozlički (Cerambycidae) in podlubniki (Curculionidae: Scolytinae). V iskanju hrane se občasno spravi tudi na lesene daljnovode in ljudem povzroči nemalo preglavic, a kdo ji lahko zameri – med sušico in lesenim daljnovodom, ki gosti nevretenčarski posladek, ni veliko razlik.

NEPREMIČNINSKA AGENTKA

Kot primarni duplar oziroma vrsta, ki sama izdeluje dupla, je črna žolna tako kot večina žoln za gozdni ekosistem izrednega pomena. Ker si vsako leto izdolbe novo duplo, so stara na voljo številnim sekundarnim duplarjem. Ti si dupel ne morejo izdelati sami, jih pa nujno potrebujejo za vzgojo lastnega zaroda ali pa jih uporabljajo za prenočišča. Tako je povpraševanje po njih v gozdu vedno veliko. Zaradi velikosti dupel, ki jih izdelata črna žolna, so ta še posebno pomembna za večje predstavnike sekundarnih duplarjev. V njih na primer med pticami

najdejo dom koconogi čuk (*Aegolius funereus*), golob duplar (*Columba oenas*), lesna sova (*Strix aluco*), brglez (*Sitta europaea*) in različne vrste sinic, na gozdnem robu in v gozdnih fragmentih kmetijske krajine pa kavka (*Corvus monedula*), škorec (*Sturnus vulgaris*) in vijeglavka (*Jynx torquilla*), na severu Evrope tudi zvonec (*Bucephala clangula*). Med sesalci si dom v njih uredijo nekateri netopirji in polhi, kuna zlatica (*Martes martes*), kuna belica (*Martes foina*) ter navadna veverica (*Sciurus vulgaris*). V njenih duplih lahko najdemo tudi veliko pestrost žuželk, na primer različne vrste čebel in drugih členonožcev.

V starih duplih črne žolne svoj dom najdejo številni sekundarni duplarji, med njimi tudi **LESNA SOVA** (*Strix aluco*).

foto: **Mitja Denac**

Gozdovi se prebujajo in črna žolna se že aktivno pripravlja na novo gnezditveno sezono. Ob naslednjem sprehodu v gozd bodite pozorni na odmrla drevesa, ki jih krasijo prehranjevalne luknje, ter prisluhnite teritorialnemu bobnanju in klicem črne žolne. Z malo sreče in lahkim korakom jo lahko tudi vidite.

Na povezavi si lahko ogledate nekaj video utrinkov iz življenja črne žolne:

Nenadne in nenapovedane motnje v gnezditvenem obdobju **VELIKE UHARICE** lahko zaradi njene občutljivosti pripeljejo celo do opustitve gnezda in propada legla.

foto: **Rok Štirn**

NA NOVO ZABELEŽENO POJAVLJANJE VELIKE UHARICE NA KOČEVSKEM

// Gal Hočevar

Že v preteklosti je bil človek pogosto odgovoren za izginjanje živalskih vrst iz določenih območij. Njegov vpliv je bil neredko povezan s takrat dovoljenim preganjanjem in lovom. Največjo sovo v Evropi, veliko uharico (*Bubo bubo*), je zaznamovalo burno obdobje preganjanja že v 18., predvsem pa v 19. stoletju in po koncu druge svetovne vojne. Takrat je bila na določenih območjih popolnoma iztrebljena. Danes se ta vrsta vrača na nekdanja območja razširjenosti in poseljuje tudi nekatera nova. Sodobni izzivi obstoja in preživetja v naravi so nekoliko bolj kompleksni, sobivanje s človekom pa ponuja tako priložnosti kot tudi neslutene pasti.

VELIKA UHARICA IN GEOINFORMACIJSKI SISTEMI

Na pojavljanje živalske ali rastlinske vrste na določenem območju vplivajo naravni in družbeno-geografski kriteriji. Z uporabo geoinformacijskih sistemov v okviru »geoinformacijske podpore pri odločanju« lahko na podlagi izbranih kriterijev ter določanjem njihove pomembnosti opredelimo območja primernosti za živalsko vrsto. V svetovnem merilu je bilo to orodje pri proučevanju velike uharice že uporabljeno za iskanje najprimernejših območij za gnezdenje, najprimernejših lovnih površin, morebitnega

vpliva strukturiranosti pokrajine in za raziskave njenega reprodukcijskega uspeha. V Sloveniji navkljub dobrem poznavanju tako ekologije vrste kot tudi omenjenega orodja taka raziskava še ni bila opravljena.

Na območju občin Kočevje in Ribnica, po najsoodobnejših DOPPS-ovih podatkih iz leta 2021 še ni bilo registriranega gnezda velike uharice, kar je bilo poleg našega dobrega poznavanja območja tudi glavni razlog za njegov izbor v raziskavi. Izdelava modela potencialnih lokacij gnezdišč velike uharice ter terensko vrednotenje le-tega je potekalo med januarjem in avgustom 2021.

KRITERIJI, ANALIZA, VREDNOTENJE IN USPEH

Na podlagi strokovne literature o izbiri habitata, značilnosti gnezd, analize znanih gnezd v Sloveniji ter mnenja strokovnjaka smo izbrali in analizirali devet kriterijev, ki vplivajo na izbiro lokacije gnezda velike uharice: nadmorska višina, oddaljenost od lovnih površin, stavb, asfaltiranih in makadamskih cest, delež gozda, ekspozičija in naklon pobočja ter mozaičnost habitata. S pomočjo izbranih kriterijev smo nato pripravili podatkovni sloj primernosti območij za gnezdenje velike uharice na preučevanem območju.

Na podlagi predhodne analize natančnih lokacij gnezd velike uharice v Sloveniji sta se kot najpomembnejša kriterija za izbiro gnezda izkazala naklon pobočja ter oddaljenost gnezda od lovnih površin. Čeprav lahko gnezdi na gozdnih tleh ter na nekoliko bolj položnih površinah, v večini primerov za gnezdenje izbira strme, nedostopne skalne stene. Pri izbiri lokacije gnezda pomembno vpliva tudi dostopnost hrane oziroma izobilje le-te. Velik razpon peruti ji otežuje manevriranje in lov v gozdovih, zato za iskanje hrane izbira predvsem odprte površine. Čeprav velja za izjemno prilagodljivo vrsto, ki lahko preživi tudi na višjih nadmorskih višinah, je njen optimalni habitat v nižinah, kjer so tudi prehranski viri v največjem obilju. Pomembnost drugih kriterijev vsekakor ni zanemarljiva, saj naredijo glavno razliko med srednje in najbolj primernimi lokacijami.

S pomočjo modela iskanja potencialnih lokacij za gnezdenje velike uharice smo na preučevanem območju določili sedem lokacij, kjer je bila primernost za gnezdenje največja. S preverjanjem stanja na terenu smo na podlagi vidne ali slušne zaznave ovrednotili model. Veliko uharico smo potrdili na štirih do sedaj neregistriranih lokacijah.

POMEMBNOST SODELOVANJA ZA USPEŠNO PRIHODNOST VELIKE UHARICE

Precej občutljiva narava naše največje sove, predvsem v gnezditvenem obdobju, ko lahko nenadne in nenapovedane motnje pripeljejo celo do opustitve gnezda in propada legla, nakazuje na pomembno vlogo raziskav za njeno učinkovito varstvo. Poleg vznemirjanja na gnezdiščih je problematična tudi povečana smrtnost odraslih teritorialnih osebkov zaradi elektroudarov na daljnovodih srednje napetosti. Poznavanje lokacij gnezd ter identificiranje in izoliranje takšnih elektrovodov je tako ključnega pomena za ohranjanje vrste. Rezultati naše raziskave kažejo na to, da lahko s pomočjo takšnih interdisciplinarnih raziskav, ki vključujejo uporabo geoinformacijskih orodij in postopkov, pomembno prispevamo k varstvu velike uharice.

VIRI:

- HOČEVAR, G. (2021): Analiza habitata velike uharice (*Bubo bubo*) na izbranih območjih in ugotavljanje novih potencialnih gnezdišč. - Magistrsko delo, Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.
- MIHELIC, T. (2002): Gnezditvene in prehranjevalne navade velike uharice (*Bubo bubo* L.) v JZ Sloveniji. - Diplomsko delo, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.
- PENTERIANI, V., DEL MAR DELGADO, M., (2019): The eagle owl. T&AD Poyser, London.

Včlani se v Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)

Skupaj za ptice in ljudi!

foto: Dare Fekonja

S tem boš:

- postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,
- dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,
- lahko postal(a) aktiven(a) član(ica) regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal(a) ornitoloških taborov in srečanj za mlade,
- se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,
- prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4 × letno) in po želji strokovno ornitološko revijo *Acrocephalus*.

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2,
1000 Ljubljana,
T 01 426 58 75

dopps@dopps.si
www.ptice.si

PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS, APRIL-JULIJ 2022

Za dodatne informacije o dogodkih lahko pokličete v pisarno društva na telefon **01/426 58 75** ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva **www.ptice.si** in na FB-strani **www.facebook.com/pticeDOPPS** najkasneje na dan dogodka.

- predavanje
- izlet
- akcije / delavnice / stojnice / popisi
- lokacija
- ura
- informacije

APRIL

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

MAJ

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

JUNIJ

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

JULIJ

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

PREDAVANJA

SRE 6 TEČAJ PREPOZNAVANJA PTIČJEGA PETJA

APR

Tilen Basle

spletno predavanje v živo na DOPPS-ovi Facebook-strani

ob 18.00

Ptice navadno prej slišimo kot vidimo, zato je prepoznavanje vrst na podlagi njihovega oglašanja zelo koristna veščina. Na tečaju bomo spoznali različne načine oglašanja ptic in prisluhnili posnetkom oglašanja najpogostejših vrst v naši okolici.

SOB 9 PREDAVANJE O GOZDNIH PTICAH - ALI JE LESNA SOVA RES GOZDNI SPECIALIST?

APR

Laura Javoršek, Muhamed Delić in Tjaša Zagoršek

pri planinskem domu PD Kočevje na Mestnem vrhu

od 10.00 do 15.00

Kočevsko je s svojimi gozdovi, rekami in jezeri ter kulturno krajino tudi ornitološko zelo pestro območje. V mogočnih kočevskih gozdovih lahko opazujemo in prisluhnemo petju velikemu številu ptic. Katere so, kako živijo in s katerimi izzivi se srečujejo, bomo izvedeli na predavanju. Govora bo tudi o pernatih nočnih prebivalcih gozdov, za katere so člani Odseka za varstvo gorske narave PD Kočevje izdelali gnezdilnice, ki jih bomo ob tej priložnosti namestili v osrčje kočevskih gozdov.

Predavanje je omogočil Program ACF v Sloveniji 2014-2021.

SRE

4

MAJ

Katarina Radaljac

spletno predavanje v živo na DOPPS-ovi Facebook-strani

ob 18.00

Glasbo, pri ustvarjanju katere sodelujejo pripadniki več različnih vrst, imenujemo medvrstna glasba. Cilj njenih človeških udeležencev je predvsem vzpostaviti stik z drugimi živalmi skozi glasbo, pa tudi nadaljnje izmenjevanje znanja in izkušenj, pri čemer sprejemajo, da bodo ta podana na drugačen način, kot ga poznamo ljudje. Med najbolj znanimi glasbeniki, ki improvizirajo z drugimi živalmi, sta Jim Nollman in David Rothenberg. Slednji bo prihodnji teden obiskal Slovenijo. Na predavanju bomo izvedeli več o njegovem delu in vzgibih za glasbeno improvizacijo z živalmi.

LESNA SOVA (*Strix aluco*)

Ilustracija: Mike Langman/RSPB

KODEKS slovenskih ornitologov

Vsak slovenski ornitolog, opazovalec in proučevalec ptic naj:

- ▶ pred vsemi interesi zastopa interese narave in varstva ptic,
- ▶ pri svojem delu in tudi sicer ne vznemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje; prav tako naj ne ogroža drugih živih bitij in narave,
- ▶ ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu,
- ▶ bo pri fotografiranju ptic in narave obziren; ogroženih vrst naj ne slika v gnezdu,
- ▶ vestno beleži vsa opažanja in skrbi, da se podatki po beležkah ne postarajo,
- ▶ sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

SOB **IZLET ŠOBEC**

9

APR

Blaž Blažič (informacije in prijave na 070 713 978 ali blaz.blazic@dopps.si)

na parkirišču pred kampom Šobec

od 9.00 do 12.00

Obiskali bomo zanimivo območje ob Savi Dolinki, kjer se prepletajo različni življenjski prostori. Na Šobčevem bajerju se zadržujejo določene večje vrste vodnih ptic, medtem ko bomo na reki Savi lahko opazovali povodnega kosa, sivo pastirico, z nekaj sreče pa tudi vodomca. Ornitološko zanimiv je tudi borov gozd, kjer se bomo srečali z različnimi predstavniki žoln, drozgov, sinic, ščinkavcev in drugih vrst ptic pevk. Izlet je primeren tudi za mlade in začetnike.

POVODNI KOS (*Cinclus cinclus*)

ilustracija: **Mike Langman**
(rspb-images.com)

SOB

23

APR

Janez Leskošek (informacije in prijave na 041 833 942)

zbor pri Ponirkovem centru

od 8.30 do 10.00

Na ribniku Vrbje je bilo do zdaj opaženih že več kot 170 vrst ptic, območje pa je zanimivo tako za stalne vrste kot tudi selivke. Na vodenem izletu se bomo sprehodili po učni poti ob ribniku in opazovali različne vrste vodnih in gozdnih ptic.

SOB **TEČAJ PREPOZNAVANJA PTIČJEGA PETJA**

9

APR

Tilen Basle (informacije in prijave na 051 636 224)

Mestni park Maribor
(zbor pred Akvarij-terarijem)

od 8.30 do 10.30

Teoretično znanje pridobljeno na spletnem predavanju bomo prenesli v prakso na vodenem izletu v Mestni park Maribor. Izlet je omogočil Program ACF v Sloveniji 2014-2021.

SOB

9

APR

DOPPS, ZGS, ZRSVN

Kostanjevica na Krki, zborna mesto je pri gostilni Žolnir

od 8.00 do 12.00

Krakovski gozd je največji nižinski poplavni gozd pri nas. Spoznali ga bomo s sprehodom po nekoliko spremenjeni trasi Resslerje poti, ki povezuje slikovita gozdna mokrišča, pragozd in poplavne travnike ob Krki. Sprehod bodo popestrili poznavalci ptic, dvoživk, rastlin, gozda in lokalne zgodovine. Tradicionalni sprehodi potekajo v sodelovanju z Občino Kostanjevica na Krki in različnimi strokovnjaki iz Zavoda za gozdove Slovenije (ZGS), Zavoda RS za varstvo narave (ZRSVN) in Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) že od leta 1999. *Krakovski gozd je v spomladanskem času navadno poplavljen, zato ne pozabite na škornje!* Če bo deževalo, se primerne opremite. Izlet je omogočil Program ACF v Sloveniji 2014-2021.

KOBILAR

(*Oriolus oriolus*)

ilustracija: **Jan Hošek**

SOB

7

MAJ

Monika Podgorelec

(informacije in obvezne prijave na 031 882 377 ali na monika.podgorelec@gmail.com)

pri gostilni Gezove jame (bivši Trnek), Mota 76, Ljutomer

od 8.00 do 11.00

Že tradicionalni naravoslovni dan ob Muri bomo letos prvič imeli v 5-državnem Biosfernem območju Mura-Drava-Donava, del katerega je tudi naša Mura s poplavnim gozdom. Poleg značilnih ptic, ki gnezdijo v rečni loki (srednji detel, kobilar, črna štoroklja, črnoglavka ...), bomo s strokovnjaki spoznavali tudi dvoživke, metulje, sesalce in rastline poplavnega gozda reke Mure. Ornitološko skupino vodi Željko Šalamun. Priporočljivi sta primerna terenska oprema in zaščita proti klopom. Vabljeni vsi, še posebej družine z otroki, ki želite spoznati enkratna območja ob reki Muri.

NED

10

APR

Alenka Bradač

Arboretum Volčji potok

(zborna mesto je pri vhodu v park)

od 8.30 do 9.30

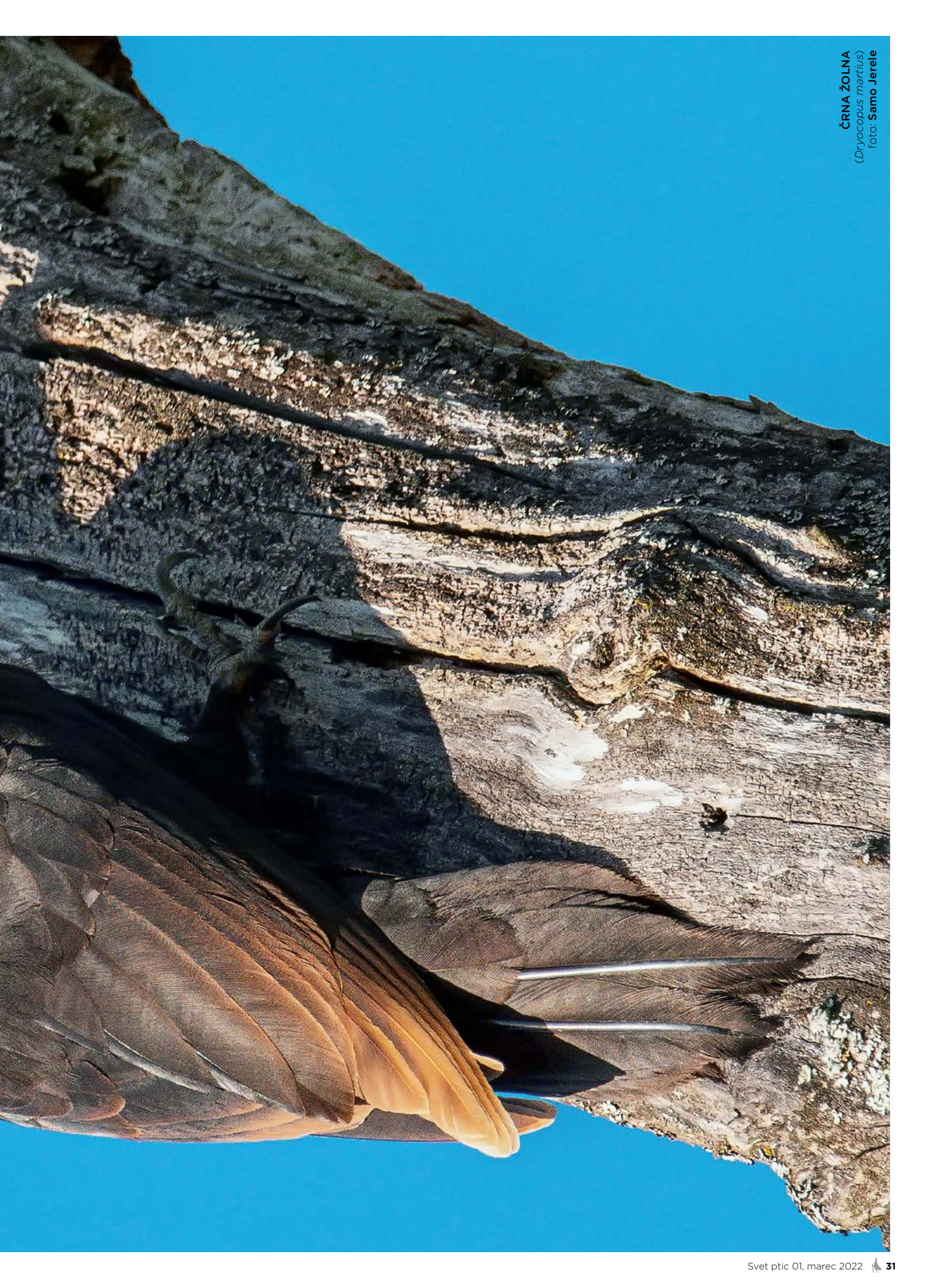
Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj prinesete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park, vodenje sprehoda pa je brezplačno.

GRILČEK (*Serinus serinus*)

ilustracija: **Jan Hošek**

CRNA ŽOLNA
(*Dryocopus martius*)
foto: Samo Jerele

NED

8

MAJ

PTICE KAPELSKIH GORIC

Gregor Domanjko in Robi Šiško (informacije in prijave na 031 340 399 ali na gregor.domanjko@gmail.com)

Kapelski Vrh 2, 9252 Radenci zbirališče na parkirišču ob trgovini Mercator na Kapelskem Vrhju

od 8.00 do 11.00

Območje Kapelskih goric ni poznano samo po odličnih vinih, marveč tudi po legendi o neustrašnem in krutem hunskem poglavarju Atili ter prezrih pticah Slovenskih goric. Na izletu na Kapelskem Vrhju in Spodnjem Kocjanu si bomo ogledali ostanke domnevnega gradu Atile, spoznali pa bomo tudi značilne ptice goric, travniških visokodebelnih sadovnjakov, mejic in bukovih gozdov, kot so smrdokavra, vijeglavka, rumeni strnad, prosnik in črna žolna. Morda na izletu opazimo tudi kakšno bolj redko vrsto, ki jo še vedno lahko občudujemo v Kapelskih goricah, kot sta sršenar ali pogorelec.

SOB

14

MAJ

PTICE POHORSKIH GOZDOV

Tilen Basle (informacije in prijave na 051 636 224)

zbor ob 08.30 na parkirišču na Osankarici

od 8.30 do 12.00

Pohorski gozdovi so dom številnih redkih in zelo posebnih ptic, nekaterim pravimo kar gozdni specialisti. Na izletu se bomo sprehodili skozi gozdna rezervata Pohorski bataljon in Črno jezero ter z nekaj sreče spoznali katerega izmed gozdnih specialistov. Izlet je omogočil Program ACF v Sloveniji 2014–2021.

NED

15

MAJ

ORNITOLOŠKI SPREHOD PO ARBORETUMU VOLČJI POTOK

Alenka Bradač

Arboretum Volčji potok (zbirno mesto je pri vhodu v park)

od 8.30 do 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj prinesete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park, vodenje sprehoda pa je brezplačno.

SOB

21

MAJ

OPAZOVANJE IN PREDSTAVITEV GOZDNIH VRST PTIC NA KOČEVSKEM

**Aleksander Kozina,
Muhamed Delić**

zbirno mesto na peščenem parkirišču Reškega jezera pri Kočevski Reki (Orlova pot)

od 9.00 do 14.00

Na izletu bomo opazovali gozdne in vodne ptice ter se sprehodili po delu t. i. Orlove poti. Upamo, da bo nad nami zakrožil tudi veličastni orel belorepec. Izlet je primeren za začetnike in družine z otroki. Izvedbo izleta je omogočil Program ACF v Sloveniji 2014–2021.

HRIBSKI ŠKRJANEC
(*Lullula arborea*)

Ilustracija: Mike Langman /
rspb-images.com

NED

22

MAJ

ALI NA GORIČKEM ŠE POJEJO HRIBSKI ŠKRJANCI?

Alenka Bradač

Budinci 21, 9204 Šalovci zbirališče pri vaško-gasilskem domu v Budincih

od 8.00 do 11.00

Na izletu se bomo prepričali, ali v Budincih na skrajnem severovzhodu Krajinkega parka Goričko še pojejo hribski škrjanci. Nekdaj pogosta gnezditka danes sodi med najbolj ogrožene ptice na Goričkem. Udeleženci izleta bodo spoznali še druge značilne vrste ptic v mejicah, na suhih ekstenzivnih travnikih in v travniških visokodebelnih sadovnjakih, kot so smrdokavra, pivka, rjavi srakoper, rumeni strnad, rjava penica idr. Ob pticah se bomo seznanili še z rastlinami, ki rastejo na območju naravne vrednote Bejčin breg, ob novo urejeni tematski poti cvetočih travnikov v Budincih.

KOSEC (*Crex crex*) ilustracija:
Richard Allen (rspb-images.com)

PET

27

MAJ

KOŠČEV IZLET NA IŠKI MOROST

Željko Šalamun in Blaž Blažič (informacije in prijave na 070 713 978 ali blaz.blazic@dopps.si)

most čez Iško na vhodu v rezervat

od 20.00 do 22.00

Še niste videli kosca? Nič zato, le redki ga vidijo, lahko pa na večernem izletu v Naravni rezervat Iški morost na Ljubljanskem barju slišite njegovo petje. Med sprehodom po krožni učni poti bomo prisluhnili tudi drugim vrstam ptic, ki pojejo in se oglašajo v večernem času. Skoraj gotovo bomo slišali glasno petje slavca, oponašanje močvirske trstnice, morda tudi enakomerno petje rečnega cvrčalca in kobiličarja. Za obisk priporočamo pohodno obutev, ob dežju pa tudi škornje.

KOS (*Turdus merula*)
ilustracija: Mike Langman
(rspb-images.com)

SOB

4

JUN

TRADICIONALNI IZLET OKOLI RUDNIŠKEGA JEZERA PRI KOČEVJU

**Aleksander Kozina,
Muhamed Delić**

**peščeno parkirišče pred
glavnim pomolom**

od 9.00 do 11.00

Na tradicionalnem izletu bomo opazovali vodne ptice na Rudniškem jezeru pri Kočevju. Ogleдали si bomo tudi zanimivosti ostalih treh manjših bajerjev in tam živeče gozdne ptice. Izlet je primeren za začetnike in družine z otroki.

NED

19

JUN

ORNITOLOŠKI SPREHOD PO ARBORETUMU VOLČJI POTOK

Alenka Bradač

Arboretum Volčji potok
(zbirno mesto je pri vhodu v
park)

od 8.30 do 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj prinesete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park, vodenje sprehoda pa je brezplačno.

NED

5

JUN

ZGODBE RASTLIN IN ŽIVALI OB MRTVICAH REKE MURE

Branko Bakan

(informacije in prijave na
dasa.donsa@gmail.com ali na
051 416 868)

**Kolodvorska ulica 41,
9220 Lendava**, zbirališče na
parkirišču pred trgovino Hofer

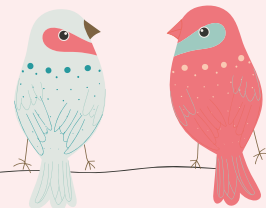

od 9.00 do 12.00

Reka Mura, ta mistična in čudovita reka panonskih ravnin, še vedno skriva ogromno biserov iz živalskega in rastlinskega sveta, čeprav je njena biodiverzitetata dokaj dobro raziskana. Ker terenski raziskovalci vedno znova opazijo nove, še nepopisane vrste v tega območja, bomo pozornost namenili nekoliko manj »zanimivim«, prezrtim živalskim in rastlinskim vrstam, omenili pa bomo tudi »izmuzljive« vrste, ki jih je na obmurskem območju težje odkriti (npr. velika trobelika, navadna vodna lečica, metulj petelinček, uhati mlakar, kozača). Vabljeni tisti, ki vas zanima skriti svet pajkov, strig, košeninarjev, trepetavk, škorpionk, majnic in rosnic. Teren bo vodil Branko Bakan (kontakt: 031 390 167, branko.bakan1@gmail.com). Izlet je omogočil Program ACF v Sloveniji 2014-2021.

Naročite se na naše e-novice

S prijavo na e-novice boste po elektronski pošti redno obveščeni o aktualnih društvenih novicah, dogodkih in možnostih, da se nam pridružite pri koristnem in zanimivem načinu preživljanja prostega časa ali pri naših prizadevanjih za ohranjanje narave. Na e-novice se lahko naročite na povezavi <https://www.ptice.si/enovice>.

AKCIJE / DELAVNICE / STOJNICE

TOR

5

APR

POPIS VELIKEGA ŠKURHA NA LJUBLJANSKEM BARJU (PRVI POPIS)

Urša Koce (prijave na ursa.koce@dopps.si do 29. 3. 2022)

LJUBLJANSKO BARJE

v popoldanskem času

(podrobnejše informacije boste prijavljeni dobili po e-pošti)

Vabimo vas na tradicionalni popis velikega škurha na Ljubljanskem barju. K sodelovanju vabimo vse popisovalce iz preteklih let kot tudi nove popisovalce, še posebej člane društva z Barja in okolice. Rezervna datuma v primeru neugodnega vremena sta 6. in 7. april 2022, maja pa sledi ponovitev popisa. Zaželeno je, da se udeležite obeh popisov. Po najavi prek e-maila boste prejeli elektronski prijavnici obrazec.

TOR

3

MAJ

POPIS VELIKEGA ŠKURHA NA LJUBLJANSKEM BARJU (DRUGI POPIS)

Urša Koce (prijave na ursa.koce@dopps.si do 26. 4. 2022)

Ljubljansko barje

v popoldanskem času

(podrobnejše informacije bodo prijavljeni dobili po e-pošti)

Vabimo vas na tradicionalni popis velikega škurha na Ljubljanskem barju. K sodelovanju vabimo vse popisovalce iz preteklih let kot tudi nove popisovalce, še posebej člane društva z Barja in okolice. Rezervna datuma v primeru neugodnega vremena sta 4. in 5. maj 2022. Po najavi prek e-maila boste prejeli elektronski prijavnici obrazec.

SOB

28

MAJ

DAN ODPRTIH VRAT V NARAVNEM REZERVATU ORMOŠKE LAGUNE

**Naravni rezervat
Ormoške lagune**

od 7.00 do 13.00

Ob dnevu odprtih vrat vas vabimo na ogled rezervata in opazovanje ptic v Naravnem rezervatu Ormoške lagune. Ornitologi in prostovoljci vas bodo popeljali po rezervatu in vam razkazali tudi nekatere bolj skrite, vendar nadvse zanimive prebivalce tega območja. Za najmlajše obiskovalce pripravljamo delavnico s poniji in ustvarjalno delavnico.

Program:

7.00-9.00	Prikaz obročkanja ptic
9.00-11.00	Opazovanje ptic
11.00-13.00	Delavnice za otroke: delavnica s poniji in ustvarjalna delavnica

VELIKI ŠKURH
(*Numenius arquata*)
Ilustracija: Jan Hošek

ZVEDAVI POGLEDI Z ROBA GOZDA

ČOPASTA SINICA (*Lophophanes cristatus*) - OPREZANJE ZA HRANO

Zdi se, da pozimi življenje zamre, a čopasta sinica tudi v mrzlih dneh zvedavo išče hrano in poskuša ujeti kakšen sončni žarek.

MALI SKOVIK (*Glaucidium passerinum*) - RAZGLED

Po dolgem pohodu proti Uršlji gori se je z nežnim glasom oglasila in opozorila nase plašna majcena sovica, ki zraste le do 20 cm. Nekaj trenutkov za tem sem ga uzrl skozi krošnje dreves, ko je posedal na vrhu smreke in pogledoval daleč naokoli.

PINOŽA (*Fringilla montifringilla*) IN ČIŽEK (*Spinus spinus*) - SPOGLEDOVANJE

Že na daleč sem skozi neolistane veje dreves v zgodnji pomladi zagledal dve živo obarvani ptici. Izkazalo se je, da gre za pinožo in čížka, ki sta se očitno »dogovarjala« za mesto na isti veji.

Srečen sem, da sem v svojem življenju našel nekaj, kar je le za mojo dušo.

DEJAN PART

IZOBRAZBA: pek // ZAPOSLOITEV: BSH hišni aparati d. o. o. Nazarje
 Od nekdaj mi je narava dajala občutek miru in spokojnosti. Pred sedmimi leti pa sem začel te enkratne trenutke opazovati skozi fotografski objektiv. Vedno bolj sem spoznaval življenje ptic in njihove navade. Zgodnje jutranje vstajanje mi je v veselje, saj vem, da me nekje čaka nepozaben prizor.
 Uporabljam fotoaparata znamke NIKON D500 in objektiv NIKON 500F4.

foto: osebni arhiv

V bližini doma

GRILČEK (*Serinus serinus*)

Ko se proti koncu marca zima dokončno umakne pomladi, lahko v okolici doma na sončen dan zaslišimo glasno pesem grilčka. Če poskusimo drobnega pevca opaziti, bomo njegova živo rumene prsa najverjetneje zagledali vrh bližnjega drevesa ali pa v nekakšnem metuljastem svatovskem letu. Pri nas je grilček splošno razširjen, predvsem v nižinski kulturni krajini. Tako samca kot progasto rjavo samico lahko zlahka prepoznamo po čokatem temnem kljunu, rumeni trtici in temnem škarjastem repku. Nekaj grilčkov pri nas tudi prezimi in ti pogosto iščejo hrano skupaj z drugimi pevkami – takrat jih zaradi majhnosti in hranjenja pri tleh večinoma izda šele oglašanje, ki spominja na kratke odseke petja.

besedilo: **Mitja Denac** foto: **Gregor Bernard**

Na terenu

ZORICA (*Anthocharis cardamines*)

S prvimi otoplitvami ob koncu zime (lahko pa tudi že prej) se začnejo pojavljati prvi metulji. Zorica med znanilci pomladi zbujata še posebno pozornost, saj oranžne lise na sprednjih krilih samcev ustvarjajo pravi barvni kontrast prebujajoči se zeleni pomladi. Zorica je splošno razširjena v Sloveniji in po vsej Evropi. Posamezne osebkje najpogosteje opazujemo na raznolikih travnikih v bližini gozda ali na gozdnih poteh in presvetlitvah. Samice so barvno manj izrazite, zgoraj belo-črne in velikokrat zamenjane z drugimi vrstami iz družine belinov. Odrasli metulji se pojavljajo v eni generaciji od marca do julija, odvisno od nadmorske višine. Prezimijo kot kuge na steblih hranilnih rastlin iz družine križnic, npr. travniških penušah in gorjušicah.

besedilo in foto: **Primož Glogovčan**

SREDNJI DETEL (*Dendrocoptes medius*)

Tega detla, ki praviloma ne bobna, pač pa nas nase opozarja s serijo glasnih klicev »kik-kik-kik-kik-...«, bomo največkrat našli v zrelih gozdnih sestojih, v katerih prevladujejo listavci z grobim lubjem, predvsem hrasti, topoli in vrbe. Pri nas je najpogostejši v nižinskih poplavnih gozdovih in rečnih lokah na vzhodu države, lokalno pa se pojavlja tudi v osrednji in jugozahodni Sloveniji. Ponekod (npr. v Krakovskem gozdu in ob Muri) je populacija v upadu. Ogrožajo ga predvsem sečnja starih listnatih dreves, pomlajevanje z rastišču neprimernimi vrstami in širjenje golosekov. Največ možnosti za opazovanje srednjega detla imamo, če se v gozd odpravimo zgodaj spomladi. Zaradi aktivnega označevanja domačega okoliša z območnim petjem takrat vrsto namreč zelo hitro zaznamo. Hkrati pa jo zaradi neolistanosti drevesnih krošenj – njenega najljubšega sloja gozda, tudi najlaže opazimo.

besedilo: **Blaž Blažič** foto: **Alen Ploj**

GOZDNI MRAČNIK (*Nyctalus leisleri*)

V gozdovih najdejo zatočišča in prehranjevališča tudi različne vrste netopirjev. Prebivalec naših gozdov je tudi gozdni mračnik, srednje velik netopir z razponom prhuti med 26 in 34 cm. Ima kratke zaobljene uhlje in čokoladno rjavo obarvano dlako s svetlejšimi konicami. Po grlu je dlaka rumeno rjava. Zatočišča najde v duplih in drugih odprtinah starih dreves, ki pa našim očem pogosto ostanejo skrita. Poleg zatočišč v drevsih pa gozdni mračnik naseljuje tudi netopirnice – nadomestna zatočišča za netopirje, ki spominjajo na tista, ki jih zasedajo v naravi. V duplastih netopirnicah smo gozdne mračnike v zadnjih letih potrdili tudi v Ljubljani. Netopirnico lahko izdelate tudi sami in jo namestite v bližini doma. Morda pa se vam nasmehe sreča in boste lahko kakšno vrsto netopirjev ob večerih tudi od bliže opazovali.

besedilo: **Nastja Kosor** foto: **Simon Zidar**

Za terenske sladokusce

BELOVRATI MUHAR (*Ficedula albicollis*)

Hiperaktivna ptica, oblečena v črno-beli »smoking«, je pri nas verjetno številčnejša, kot kažejo ocene. Je bil spregledan (oz. preslišan), ali pa se je populacija v zadnjem desetletju res tako okrepila ter razširila? Trenutno stanje je takšno, da ga imamo marsikje vzhodno od Ljubljane za običajno in ponekod celo dominantno vrsto listnatih gozdov, vse od nižin pa do bukovih sestojev nad 1000 m n. m. (npr. Kum). Najdemo ga tudi v mestnih parkih (npr. v Celju in Mariboru) ter Naravnem rezervatu Ormoške lagune. Je indikator ohranjenih gozdov (navsezadnje ga pogosto najdemo skupaj s srednjim detlom). Zato ni čudno, da jih lahko npr. na krožni poti po Donački gori naštejemo tudi 50 in več. A pozor! Nujna sta pravi čas opazovanja (med koncem aprila in začetkom junija) ter poznavanje njegovega petja oziroma klicev. Sicer se nam možnosti za opazovanje zmanjšajo za približno 99 %. Za vse opazovanja in fotografije željne pa nasvet, naj se na teren odpravijo tik preden drevje olista.

besedilo: **Nejc Bajec, Matej Gamser**
foto: **Gregor Bernard**

TEMNOŠKRLATNI TELOH (*Helleborus atrorubens*)

Na Kozjansko ali v Belo krajino bo treba, da ga bomo srečali v naravi, tega škrlatno cvetnega lepotca. Na obronkih gozdov, tudi v gozd seže, pa na travnikih ga najdemo. Najbrž ga ni, ki ne bi poznal belocvetnega črnega teloha (*H. niger*), ki je dobil ime po črni koreniki. Ko srečamo zelenocvetne, se nam že zatakne, je to blagodišeči (*H. odorus*), hostni (*H. dumetorum*), morda istrski (*H. multifidus* ssp. *istriacus*), se sprašujemo? Ali pa tudi ne in smo zadovoljni z njihovim občudovanjem. Ko srečamo temnoškrlatnega, si oddahnemo. Prepoznamo ga. Značilni temno obarvani cvetovi nam povedo, kdo je. A pogosto srečamo takšne, ki niso povsem škrlatni, nekam preveč zeleni so. Ja, telohi, vsaj nekateri, se radi križajo, s tem naredijo nemalo težav botanikom. Občudovalcem pa ponudijo mnoge barvne odtenke, ki skupaj s paleto vonjav cvetov in raznoliko deljenostjo listov poskrbijo za izjemno raznolikost. Občudujemo jo le v naravi, za vrt pa si raje priskrbimo sadiko v vrtnariji. Neobičajna je zgradba telohovega cveta, saj ga sestavljajo čašni listi, venčni listi so spremenjeni v medovnike, prašnikov je veliko. Tudi plodnic je več, slednje do dozorevanja obdajajo čašni listi, medovniki in prašniki pa se po oprahitvi kmalu osujejo.

besedilo: **Metka Škornik** foto: **Alenka Mihorič**

ZSOLT KARCZA – NARAVOVARSTVENIK IN VODJA CENTRA ZA OBROČKANJE PTIC NA MADŽARSKEM

// pogovarjala se je Tjaša Pršin

ZSOLT KARCZA, ljubitelj narave in dolgoletni zaposleni pri MME ter vodja Centra za obročkanje ptic na Madžarskem.

foto: osebni arhiv

V začetku leta sem navezala stik z madžarsko partnersko organizacijo BirdLife International, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME), nevladno organizacijo, ki pri naših severovzhodnih sosedih deluje na področju varstva narave, predvsem ptic. Že ob prvem stiku sem začutila predanost in odgovornost, ki jo do svojega dela čuti Zsolt Karcza, dolgoletni vodja Centra za obročkanje ptic na Madžarskem. Preberite si, kaj mi je zaupal o svojih ornitoloških začetkih, trenutnem delu in izzivih v prihodnje.

Kdaj ste se navdušili nad opazovanjem in obročkanjem ptic?

Odkar pomnim, sem imel rad naravo. Odraščal sem v vasici na jugozahodu Madžarske, obkrožen z naravo. Prelomni dogodek pa je bil verjetno naravovarstveno-ornitološki tabor v Višegradu, ki sva se ga udeležila z bratom, s katerim sva delila ljubezen do narave. Na taboru sem spoznal Gézo Szentendreya, enega izmed znamenitih ustanoviteljev organizacije MME, ki me je hitro navdušil nad obročkanjem ptic. Na tistem taboru sem spoznal, da si to želim početi celo življenje. Dve leti kasneje sem z dopolnjenimi 16 leti opravil izpit za obročkovalca. Po študiju biologije sem bil nekaj časa zaposlen pri WWF Madžarska, od leta 2001 pa profesionalno delujem na področju obročkanja ptic.

Zsolt z bratom, s katerim sta že od majhnega delila ljubezen do narave.

foto: osebni arhiv

Kakšno delo opravljate pri organizaciji MME?

Leta 2004 sem dobil priložnost vodenja Centra za obročkanje ptic, ki deluje v okviru MME, in to delo opravljam še danes. Za opravljanje mojega poklica je poleg ljubezni do narave, zaradi velike količine podatkov, ki jih je treba vnesti in obdelati, potrebna tudi malo »piflarskega« značaja. Bolje bi se sam težko opisal.

Delo, ki ga opravljam, mi je v veliko veselje in čast. Moje delo vključuje redno komunikacijo z ljudmi – z obročkovalci na Madžarskem in širše, ter drugimi podobnimi centri drugod po svetu. Obročkanje ptice povezujejo ljudi s celega sveta in naš center na Madžarskem skrbi za pretok vseh teh informacij. Skrbimo tudi za bazo podatkov obročkanih ptic, saj so ti podatki osnova za pripravo poročil in tudi zelo pomembni za delo drugih raziskovalcev.

Kdaj in kako se je začelo obročkanje ptic na Madžarskem? Kako je shema organizirana?

Začetki sistematičnega obročkanja ptic pri nas segajo v leto 1908, pionirja na tem področju sta

bila Ottó Herman in Jakab Schenk, ki sta delovala v okviru Madžarskega kraljevega ornitološkega centra (ang. *Hungarian Royal Ornithological Centre*). Madžarska je bila ena prvih držav z vzpostavljenim sistematičnim obročkanjem ptic, takoj za Dansko in Nemčijo. V času druge svetovne vojne je bila stavba inštituta, skupaj z vsemi arhivi, skoraj popolnoma uničena. Manjši del podatkov se je ohranil in so bili kasneje objavljeni v strokovni reviji *Aquila*. Od leta 1976 obročkovalsko dejavnost koordiniramo pri MME. Trenutno shema vključuje 465 obročkovalcev, ti so večinoma prostovoljci. Od leta 2014 za vnos podatkov uporabljamo spletno aplikacijo *Tringa*, dejavnost pa redno poteka na 12 obročkovalskih postajah po državi.

V okviru Madžarskega centra za obročkanje ptic poteka tudi več že dalj časa trajajočih projektov. Povejte nam kaj več o njih.

Na obročkovalskih postajah od leta 2004 poteka obročkanje ptic po vnaprej določenem stalnem naporu. Ptice lovimo na istih mestih, enako pogosto in ob enakem času vsako leto. Na ta način zagotavljamo primerljivost podatkov med leti, kar je ključno pri monitoringu ptic selivk in ugotavljanju stanja populacij vrst.

Od leta 1986 opravljamo populacijski monitoring breguljke (*Riparia riparia*) ob reki Tisi. V okviru projekta z obročkanjem, uporabo geolokatorjev in radijske telemetrije spremljamo preživetje, disperzijo in prostorsko-časovne značilnosti gnezditve, selitve in prezimovanja breguljk.

Zaradi pomanjkanja naravnih dupel člani MME nameščajo, pregledujejo in vzdržujejo prek tisoč gnezdilnic po celotni državi. Te so v veliki meri namenjene pticam pevkam, pa tudi zlatovranki, rdečenogi postovki, postovki ter različnim vrstam sov. Na fotografiji je gnezdilnica namenjena **LESNI SOVI** (*Strix aluco*).

foto: osebni arhiv

S partnerji iz Slovaške, Srbije in Romunije v sklopu projekta *Falco*project raziskujemo ekologijo rdečeno postovke (*Falco vespertinus*), z željo po izboljšanju stanja populacije te ranljive vrste.

Katera najdba ptice, obročkane na Madžarskem, vam je ostala najbolj v spominu?

Ta del mojega delovanja je zame najbolj vznemirljiv! V lanskem letu je bil najbolj zanimiv primer na Madžarskem obročkane čička (*Spinus spinus*). Nekega decembrskega večera sem na mobilni telefon prejel sporočilo iranskega obročkovalca, v katerem je pisalo, da je bila ptica opazovana na jugu države. Gre za prvo opazovanje na Madžarskem obročkane ptice v Iranu. Najdba je zanimiva predvsem zato, ker do sedaj znano območje prezimovanja vrste na jugu sega le do južnih predelov Kaspijskega jezera, podatki o prezimovanju čička na jugu Irana pa so redki.

Z uporabo metode obročkanja ptic lahko preučujemo biologijo in ekologijo ptic. Katera so najbolj zanimiva ali presenetljiva spoznanja, do katerih ste prišli z uporabo omenjene metode?

Najprej bi v ospredje postavil knjigo *Atlas selitev ptic na Madžarskem* iz 2009, ki je bil osnovan na podatkih iz baze podatkov obročkanih ptic. Najbolj vznemirljivi rezultati zadnjega desetletja pa so nedvomno ti, ki smo jih pridobili z uporabo elektronskih sledilnih naprav, nameščenih na pticah. Pridobili smo neverjetne podatke o selitvenih poteh rdečenogih postovk. Rdečeno postovke, opremljene z oddajniki, so nam razkrile natančno selitveno pot, ki poteka od Panonske nižine vse do juga Afrike. Ptice so Sredozemsko morje in Saharo prečkale prek celotne širine Afriškega kontinenta, a poti različnih ptic so se v centralni Afriki skoraj popolnoma združile – zadnji del poti do prezimovališč v Kalaharijski kotlini je večina opravila v ozkem pasu prek Kameronu in Demokratične republike Kongo.

V okviru mednarodnega sodelovanja ga je pot zanesla tudi na Hrvaško. Na fotografiji obročkanje tamariskovke (*Acrocephalus melanopogon*) na območju delte Neretve, ki je pomembno območje za to vrsto na selitvi in v času prezimovanja.

foto: osebni arhiv

ZELENA ŽOLNA (*Picus viridis*) je ptica leta 2022 na Madžarskem.

foto: Zsolt Karcza

Svojevrsna rekorderka, opremljena s sledilno napravo, pa je zlatovranka (*Coracias garrulus*) z imenom 'Eleven'. Od leta 2016, ko smo jo opremili z oddajnikom, je vsako leto opravila skoraj identično pod do prezimovališča v Bocvani in nazaj na Madžarsko, kjer gnezdi.

Kje na Madžarskem najraje opazujete ptice in katere lokaciji bi za obisk priporočali bralcem revije Svet ptic?

Pri nas najdemo mnogo zanimivih lokacij za opazovanje ptic, nekatere izmed njih imajo tudi infrastrukturo, namenjeno opazovanju ptic. Večina narodnih parkov je na območjih mokrišč, ki so z vidika opazovanja ptic najbolj zanimiva v obdobjih njihove gnezditve in selitve. Najbolj obiskani so narodni parki Hortobágy, Fertő-Hanság na območju Nežiderskega jezera in narodni park Kiskunság. Vsa tri območja so značilna območja Velike madžarske nižine, kjer lahko opazujete tako stepske kot močvirske vrste ptic.

Kako bi na kratko opisali organizacijo MME?

Madžarsko ornitološko in naravovarstveno društvo (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) je največja nevladna naravovarstvena organizacija na Madžarskem. Ustanovljena je bila leta 1974, takrat je štela 200 ustanovnih članov. Danes ima okoli 10.000 članov in 49 zaposlenih. Od leta 1993 je madžarski polnopravni član organizacije BirdLife International.

Posebej bi omenil naš projekt o pticam prijaznih vrtovih, ki privabi mnoge ljubitelje narave. Vsako leto podeljujemo tudi nagrado vrtovom po državi, ki jih prepoznamo kot pticam prijazne. Od leta 1979 vsako leto razglasimo t. i. ptico leta. Prek celega leta nato javnost obveščamo o varstvenih težavah, s katerimi se ta spopada. V letu 2022 je to zelena žolna (*Picus viridis*). Aktivni smo tudi na področju uresničevanja mednarodnih in nacionalnih naravovarstvenih projektov, v zadnjem desetletju smo sodelovali pri projektih, ki so se posvečali varstvu rdečenogete postovke, zlatovranke, sokola plenilca

(*Falco cherrug*) in kraljevega orla (*Aquila heliaca*). Pozornost namenjamo tudi problemu elektrokucije ptic ter zaznavanju in preprečevanju zastrupljanja ujed. Aktivno se vključujemo tudi v oblikovanje politik, predvsem kmetijske.

Zelo pomembna aktivnost, pri kateri je ključno sodelovanje prostovoljcev našega društva, je monitoring pogostih vrst ptic.

Pri MME pa se ne ukvarjamo le z varstvom ptic, marveč tudi z varstvom plazilcev in dvoživk ter sesalcev. Posvečamo se varstvu malega gada (*Vipera ursinii rakosiensis*), netopirjev in ogroženemu podzemnemu glodavcu slepemu kužu (*Spalax leucodon*). Podobno kot DOPPS, tudi MME vsake tri mesece za člane društva izdaja poljudno revijo.

Je opazovanje ptic priljubljena dejavnost na Madžarskem?

Rekel bi, da je zanimanje za opazovanje ptic pri nas precej veliko. Naše društvo povezuje približno 10.000 članov, z različnimi nivoji poznavanja ptic, od manj izkušenih, ki pričnejo z opazovanjem ptic na svojih vrhovih, do bolj izkušenih, ki opravljajo popise in tako redno sodelujejo v okviru monitoring centra MME. Z njihovo pomočjo nam uspe zbrati ogromno podatkov, ki so ključni za spremljanje stanja v okolju.

S katerimi izzivi ste se v preteklosti spoprijemali pri MME? Kakšni so vaši načrti za delo v prihodnosti?

Naša organizacija je nastala pred skoraj 50 leti. V tem času sta naš planet in družba doživela ogromne spremembe. Po spremembi političnega sistema je prišlo do hitrih sprememb v gospodarstvu in kmetijstvu. Med tem, ko so hitre gospodarske spremembe vplivale na uničevanje naravnega okolja, je naša mala ekipa varovala gnezda sokola plenilca, preštela mladiče belih štokelj (*Ciconia ciconia*), varovala kolonije čebelarjev in z različnimi dogodki počasi vzpostavljala mrežo članov. Članstvo v društvu je vztrajno rastlo, sčasoma smo pridobili na veljavi. Po pridružitvi k Evropski uniji so se odprle mnoge priložnosti za krepitev organizacije in naravovarstvenega dela.

Vedno znova prihaja do nepredvidljivih dogodkov, ki vplivajo na naše delo. Eden izmed takih je bila nedvomno tudi pandemija novega koronavirusa. Organizacijsko in komunikacijsko smo se morali hitro prilagoditi in mnoge aktivnosti smo »preselili« na splet. Pa vendar upamo, da se bomo kmalu ponovno družili z našimi člani in prostovoljci.

V prihodnje želimo s svojim delom privabiti še več ljudi, predvsem šolarje. Želimo, da se povežejo z naravo, postanejo pozorni na rastlinstvo in živalstvo, ki jih obdaja, saj bodo naravo v prihodnje ohranjali le, če se bodo zavedali njene vrednosti. Zaradi podnebnihih sprememb bo verjetno prišlo do sprememb tudi v gospodarstvu in družbi. Naš cilj je ublažiti in omejiti posledice teh sprememb na naravo in ljudi. Mislim, da bo to naš največji izziv v celotni zgodovini delovanja društva.

Podoba samca **VELIKE DROPLJE** (*Otis tarda*) med dvorjenjem. Velika droplja je simbol varstva narave na Madžarskem in zaščitni znak organizacije MME. V pomladnem času lahko na prostranih ravninah Madžarske opazujemo razkošne svatovske plesje, ki jih uprizarjajo samci med dvorjenjem samicam.

foto: MME

NA ŠTAJERSKEM STA NAS ZDRUŽILA **GOZD IN POTOK**

// Tilen Basle

Društvene sekcije so regionalne organizirane skupine, v katerih se družimo aktivni člani in prostovoljci društva. Delo seveda ni omejeno samo na pripadnike sekcije, temveč je še posebej pomembno sodelovanje z drugimi lokalnimi ustanovami, organizacijami in posamezniki.

Pandemija in z njo povezani ukrepi so okrnili velik del aktivnosti, ki jih izvajamo v okviru sekcij, in slednje vsekakor drži tudi za nas na Štajerskem. Odpovedali smo se številnim izletom, predavanjem in druženjem, del teh pa smo »preselili« na splet. Vendar smo čas, ko so razmere to dopuščale, zelo dobro izkoristili, in to predvsem za sodelovanje z drugimi društvi, kar je izkušnjo še toliko bolj obogatilo.

Nedavno, natančneje v letu 2020, je v Mariboru začel rasti prvi mini gozdiček v urbanem okolju, za katerega je poskrbela Iniciativa Mestni zbor. Gozdiček gradi več kot 800 mladih avtohtonih grmovnic in dreves, ki so mimoidočim predstavljeni tudi na informativni tabli. Ideja urbanega gozdička nam je bila zelo všeč, zato smo skupaj s Slovenskim društvom za proučevanje in varstvo netopirjev (SDPVN) sklenili, da k soustvarjanju gozdička še dodatno pripomoremo. Ob pomoči Mestne občine Maribor smo staknili glave in sklenili, da v gozdiček postavimo gnezdilnice in netopirnice, na informativni tabli pa predstavimo njihov pomen in najpogostejše prebivalce oziroma stanovalce.

Dogodek smo zaključili s predstavitvijo metode obročkanja ptic.

foto: Tilen Basle

Ker se med sodelovanjem še nismo naveličali drug drugega, so kolegi iz Iniciative Mestni zbor k sodelovanju povabili še Društvo študentov naravoslovja in Slovensko odonatološko društvo (SOD). Vsi skupaj smo avgusta organizirali dva dneva dogodkov ob Radvanjskem potoku in tako občanom prikazali pestrost življenja na pragu mesta. Ptice smo udeležencem predstavili med sprehodom ob potoku, dogodek pa zaključili s predstavitvijo obročkanja ptic, ki jo je pripravil naš Franc Bračko. Kljub poznemu avgustu smo lahko opazovali rjavega srakoperja (*Lanius collurio*), na preletu pa je Franc ujel vrtno penico (*Sylvia borin*), pravo redkost! Po dogodku smo zbrani iz vseh društev sklenili, da bi aktivnosti na tem delu mesta lepo dopolnila informativna tabla. Ponovno smo združili moči in pripravili gradiva, tabla pa bo v kratkem o pestrosti živega ob Radvanjskem potoku ozaveščala vse tamkajšnje sprehajalce.

Naše dosedanje sodelovanje smo oktobra lani zaključili z dogodkom Vse živo v Stražunu. Pridružila sta se nam še vrtec Tezno in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, skupaj pa smo za otroke, družine in naključne mimoidoče pripravili raznovrstne gozdne delavnice, ki so jih za nekaj trenutkov popeljale v nepoznani svet gozdnih bitij.

Pandemija nas je v zadnjih letih nekoliko odtujila in nas prikrajšala za čudovite trenutke v naravi ob dobri družbi. Vendar nas je ravno to dodatno motiviralo, da smo skupaj kar se da dobro izkoristili tiste dragocene trenutke in ob tem povezali kar najširši krog ljudi, ki jim je mar za blagor naravo in vseh nas.

Med sprehodom smo spoznavali različne vrste ptic.
foto: Tilen Basle

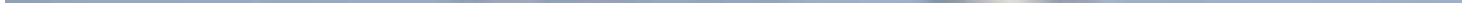

Na informativnih tablah si obiskovalci lahko preberejo o pomenu avtohtonih grmovnic in dreves v gozdičku.

foto: Tilen Basle

JANUARSKO ŠTETJE VODNIH PTIC 2022

// Luka Božič

Zabeleženo število nekaterih vrst, med njimi tudi **DOLGOREPE RACE** (*Anas acuta*), je bilo na letošnjem štetju najvišje v dosedanjih štetjih.

foto: Alen Ploj

V letu 2022 smo 26. zapored uspešno izpeljali januarsko štetje vodnih ptic (IWC) na območju celotne Slovenije. To nam je uspelo kljub ponovnemu porastu epidemije COVID-19 v dneh neposredno pred štetjem, za kar gre velika zasluga vsem lokalnim koordinatorjem in drugim sodelavcem, ki so poskrbeli za brezhibno organizacijo štetja. Najpomembnejše delo pa je z udeležbo in vestno opravljenim štetjem na svojem območju opravilo več kot 200 prostovoljnih popisovalcev. Vsak zabeležen podatek, tudi o popisnih odsekih oz. lokalitetah brez vodnih ptic, je pomemben prispevek k vedenju o njihovem zimskem pojavljanju pri nas oziroma v Evropi.

Vtisi

popisovalcev:

Za opravljeno delo se vsem najlepše zahvaljujem!

V letu 2022 sem se januarskega štetja ptic udeležila drugič. Tudi letos sem popisala odsek med Pobrežjem in Krasincem na reki Kolpi. Ker še nisem najbolj izkušena popisovalka, sem se vikend prej udeležila »treninga« na spodnji Savi pri HE Brežice. Tam sem s pomočjo ornitologov dolenske sekcije DOPPS-a ponovila najbolj pogoste vodne ptice in bila navdušena tudi nad nekaj meni do sedaj nepoznatih vrst (rdečegrli slapnik, rjavovrati ponirek, konopnica). Na Kolpi pa me je letos razveselil mali ponirek, ki sem ga doslej očitno vedno spregledala.

besedilo in foto: **Nina Jankovič**

Štetje leta 2022 je večinoma potekalo ob jasnem, vendar hladnem vremenu. Tudi dnevi pred štetjem so bili mrzli, tako da je bila večina stoječih vodnih teles po državi v celoti ali pretežno zaledenela (mnoge brez ptic), vključno z mokrišči na Obali. Do zdaj smo prejeli podatke za 550 popisnih odsekov in lokalitet, tako da je videti, da nam je tudi tokrat uspelo dobro pokriti vse večje reke, celotno Obalo in večino pomembnejših stoječih vodnih teles v Sloveniji. Do zaključka redakcije so bili v bazo vneseni podatki o več kot 52.000 osebkih 63 vrst vodnih ptic. Ob oceni, da pri tem ni vključenih še vsaj 1000 osebkov z manjkajočih popisnih odsekov in lokalitet, sklepamo na nadpovprečno število vodnih ptic in zabeleženih vrst v letošnjem štetju. Rezultati kažejo, da je bilo vodnih ptic več kot običajno na števnih območjih vzhodnega dela države (Mura, Drava, Savinja, Spodnja Sava), manj pa na zahodu Slovenije (Zgornja Sava, Notranjska in Primorska, Obala). A že sedaj je jasno, da so zabeležena števila nekaterih vrst največja v dosedanjih januarskih štetjih (čopasta črnica (*Aythya fuligula*), konopnica (*Mareca strepera*), dolgorepa raca (*Anas acuta*), zelenonogi martinec (*Tringa nebularia*) oz. vsaj med največjimi doslej (kreheljc (*Anas crecca*), veliki žagar (*Mergus merganser*)). Na drugi strani smo tokrat prešteli zelo malo galebov, zlasti rečnih (*Chroicocephalus ridibundus*) in rumenonogih (*Larus michahellis*), pri katerih bo končno število zelo verjetno najmanjše v dosedanjih januarskih štetjih. Vse naštetu ustreza populacijskim trendom njihovih januarskih populacij v Sloveniji, kot jih beležimo zadnjih nekaj let. Razveseljivo je opazovanje nekoliko večje jate spremenljivih prodnikov (*Calidris alpina*) v Sečoveljskih solinah, saj se ta nekdanj dokaj številna prezimujoča vrsta solin v zadnjih desetih letih pojavlja zgolj občasno in v zelo majhnem številu. Štetje je postreglo tudi z opazovanji nekaterih redkejših vrst. Med njimi izstopajo gaga (*Somateria mollissima*) (2. doslej v januarskem štetju vodnih ptic) na obalnem morju, rjasta kozarka (*Tadorna ferruginea*) (5.) in zličarka (*Platalea leucorodia*) (2.) v Sečoveljskih solinah ter kravje čaplje (*Bubulcus ibis*) (4.) v Vipavski dolini.

Ptice naju s sinom prijetno zaposlujejo zadnji dve leti, letos pa sva se prvič počutila dovolj suverena za prijavo na zimsko štetje vodnih ptic. Dodeljen nama je bil srednji del Tržiške Bistrice, ki je nisva dobro poznala, a sva se pustila presenetiti. In res se je Bistrica na nekaj kratkih koncih med podrtim skalovjem pokazala v vsej divji lepoti s tolmunčki kristalno turkiznih odtenkov. Pa tudi ptice niso razočarale - takoj zjutraj naju je pod Tržičem pričakala skupina kalinov, spremljale so naju različne sinice, ščinkavci, sive pastirice, rumenoglavi kraljički, dolgoprsti plezalček, sive čaplje, nekaj mlakaric in kar petnajst povodnih kosov. Ti so naju razvajali z veselo pesmijo, se nastavljali objektivu in nama vliвали moč in dobro voljo ob čedalje težjih korakih.

Sončni izlet sva prijetno utrujena in sestradana zaključila v ribji restavraciji v Žejah ter sklenila, da velja podvig naslednje leto ponoviti. Se že veseliva!

besedilo in foto: **Izidor in Jernej Kejžar**

POVODNI KOS
(*Cinclus cinclus*)

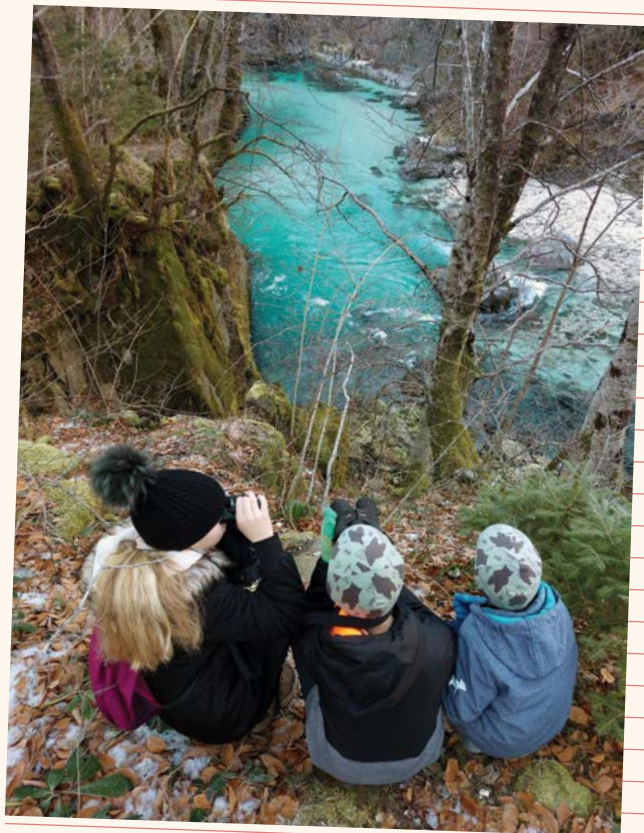

Moje januarsko štetje vodnih ptic poteka ob večinoma mejni Muri, in sicer slabih deset kilometrov od Lutvercev do Petanjcev. Zastopanost vrst je bila podobna kot zadnja leta in brez večjih presenečenj, ne glede na to, pa se vedno razveselim jate pisanih kreheljcev, zibanja malega martinca ali pa skrivanja malega ponirka, ki se zanimivo pogosto potika približno na isti lokaciji. Letos sta me na novo presenetila še dva siva galeba. Skupaj sem na tem malo vijugastem delu Mure popisala 327 osebkov, ki so pripadali desetim različnim vrstam.

besedilo in foto: **Jasmina Filipič**

KREHELJCI
(*Anas crecca*)

Januarsko štetje vodnih ptic je bil za nas velik dogodek. Pomemben dan. Ker je za nas sodelovanje pri popisu privilegij. Za nami je tako krasen dan kot je narava sama! In resnično hvaležni smo, da so nam člani DOPPS-a dodelili v popis enega izmed najlepših odsekov reke Soče. Nalogo smo se trudili opraviti kar se da odgovorno. Kljub ledu in neprehodnim mestom, nam je na koncu pri celem delu zmanjkal resnično le kakšen meter slabše pregledanega terena.

Besedilo in foto: **Ana Zornik**

Pohod je bil zelo zanimiv, poučen in zabaven. Največ smo videli povodnih kosov, saj so za ta čas v dolini Soče zelo pogosti. Res sem uživala, saj prelepo naravo popestri še ptičje petje in prav pozorni opazovalci ptice tudi vidijo. Povodni kosi so zelo zanimive ptice. Neverjetno je, da se pri tako malo perja v ledeni vodi potapljaajo. Opazovanje je še toliko bolj zabavno, če nisi sam, saj si v dobri družbi lahko deliš veliko pametnih nasvetov in modrosti.

Tina (11 let)

Zelo me je zeblo. Sem bil vesel, da sem videl čapljo in povodne kose. Njih ni zeblo. So se kopali v Soči.

Jan (4 leta)

Na popisu ptic je bila z nami tudi soseda Tina. Videli smo čapljo in povodne kose. Ptice smo opazovali tudi z daljnogledom. Sočo smo nekajkrat prečkali čez brvi. Povodnim kosom smo se zelo približali. Naučil sem se, da to pomeni, da jih ljudje ne streljajo. Rad skrbim za živali in jih opazujem v naravi. Vsi v družini smo postali člani DOPPS-a. To mi veliko pomeni. Tata mi pove o pticah zanimive stvari. Z njim jih gremo tudi fotografirat.

Jaka (8 let)

Čeprav vsi dobro poznamo reko Ljubljanico, ki se počasi vije mimo gostiln in lokalov v centru Ljubljane, se redko vprašamo, kam teče naprej, onkraj blokov in mestnih hiš. Letos sem v okviru IWC prešteval ptice, ki jih reka gosti na poti od Fužin do svojega konca, izliva v Savo. V jutranjih urah je počasno

VELIKI ŽAGAR
(*Mergus merganser*)
ilustracija: **Jan Hošek**

reko ovijala gosta megla, iz katere so se razlegali skrivnostni žvižgi svatujočih kreheljcev – ti na spodnjem toku Ljubljanice prezimujejo v presenetljivo velikem številu. Ko prečka travnike in njive v Polju, reka zavije v ograjeno poslopje papirnice v Vevčah, kamor sprehajalci ne smejo. Po nekaj minutah prerekanja z varnostnikom sem se naposled le prebil do varovanega nabrežja, kjer sem – kot za nagrado – uzrl 12 velikih žagarjev in samca dolgorepe race. Preostanek poti je minil brez ograj, a nemara mi je ravno to povzročilo največ preglavic – v Podgradu sem namreč nič hudega sluteč zakoračil na del brega, ki je več kot očitno pripadal razjarjenemu oslu. Tisti del reke je spričo brezglavega dira, v katerem sem pred omenjenim oslom bežal, ostal nekoliko slabše popisan...

besedilo: **Matija Mlakar Medved**

UPANJE ZA VRNITEV OSTAJA

//Juta Debeljak

Klavžar (*Geronticus eremita*) je v zadnjem času s pojavljanjem na slovenskem nebu vzbudil precej pozornosti, celo začudenja in navdušenja. Ljubitelji ptic se boste strinjali, da sodi med najbolj zanimive ter za naše okolje nenavadne vrste. Boljši poznavalci ste v dilemi, ali ga uvrstiti na Seznam ptic Slovenije. So pomisleki upravičeni?

KLAVŽAR V SLOVENIJI

Na ozemlju sedanje Slovenije je klavžar izumrl že pred več kot 300 leti kot del širšega pojava njegovega popolnega izginotja v Evropi. Z veliko gotovostjo lahko trdimo, da je pred stoletji klavžar živel in verjetno tudi gnezdil v naših krajih. Kot posreden dokaz njegove prisotnosti štejemo vrsto slikovnih upodobitev, kot na primer na freskah v znameniti hrastovelski Cerkvi svete Trojice iz leta 1490, na portalu gradu Lukovec ter v grbu koprške plemiške družine Elio. Ne gre spregledati, da klavžarja na našem ozemlju v zadnjih letih vedno pogosteje tudi videmo. Njegovo pojavljanje gre pripisati obstoju stabilnih in nam bližnjih na novo vzpostavljenih kolonij v Nemčiji in sosednji Avstriji ter poskusov spodbujanja migracijskih aktivnosti teh ptic, ki potekajo tudi prek našega neba. Ti so del pomembnega projekta za (stalno) vrnitev klavžarja v alpski prostor.

RAZLOG ZA UPANJE?

Danes prostoživeče kolonije klavžarjev najdemo le še v Maroku. Te predstavljajo veliko večino (vsaj 95 %) prostoživečih ptic te vrste. Od človeka odvisne kolonije najdemo še v Turčiji in Španiji. Ptice v Turčiji se prosto gibljejo v času gnezditvene sezone, čez zimo pa jih zaprejo v velike kletke, kjer na varnem prezimijo. Preostanek populacije, okoli 2000 osebkov, pa živi v ujetništvu in jih najdemo pretežno v živalskih vrtovih sveta. Še posebej pomembni za ohranitev vrste so osebki znotraj

različnih mednarodnih programov ponovnega naseljevanja. Eden takšnih, imenovan »Razlog za upanje« (LIFE12 BIO/AT/000143), je potekal tudi v naši sosesčini.

Kljub uradnemu zaključku projekta v letu 2019, naravovarstveniki iz Italije, Nemčije in Avstrije nadaljujejo s prizadevanji za uspešno ponovno naselitev te karizmatične vrste v Evropi. Prvotni cilj, da bi ob koncu projekta populacija ptic v Evropi štela 119 osebkov, so celo preseгли, številka se je ustavila pri 140. Navdušuje tudi cilj, da želijo ptice naučiti popolnoma samostojnega življenja, kar vključuje tudi navajanje na sezonsko selitev, na zelo inovativen način tudi s pomočjo motornih padal. V ta namen določeni člani projektne ekipe prevzamejo vlogo rejnikov klavžarjev oz. njihovih 'starejših kolegov'. Ptice jim zato sledijo iz umetnih gnezdišč tudi takrat, ko sedejo v motorno padalo ter jih vodijo do prezimovališč v italijanski Toskani. Preseneča, da je zgolj eno spremljanje od vzrejnega območja do ciljne destinacije dovolj za doseg trajnega migracijskega vzorca pri posameznem osebku. Pot nazaj pa klavžarji že v prvem poskusu najdejo kar sami. Dejstvo, da tako zlahka ohranjajo migracijski nagon, pomeni veliko upanje za trajnost ponovne naselitve v alpskem območju. Pri tem bo moral klavžar sicer premagati tudi kar nekaj ovir, med katerimi je ena glavnih povečana smrtnost zaradi nezakonitega lova na selitvi in elektrokuacije.

SE KLAVŽARJU OBETAJO LEPŠI ČASI?

Leta 2012 si je klavžar na rdečem seznamu IUCN prislужil (ne)častno mesto med 100 najbolj ogroženimi živalskimi vrstami na svetu. Kljub resnim stalnim grožnjam, s katerimi se vrsta spopada, pa lahko z optimizmom zremo v njegovo prihodnost. Morda tudi v smeri, da bo v uvodu poudarjena dilema o »slovenskem državljanstvu« klavžarja postala odveč.

Pogostejša opažanja **KLAVŽARJA** (*Geronticus eremita*) pri nas v zadnjih letih, so posledica prizadevanj za njegovo vrnitev v Evropo. Vsi pri nas opaženi osebki so iz umetne vzreje in označeni z oddajniki.

foto: **Gregor Bernard**

VIRI:

- BAILLIE, J. E. M., BUTCHER, E. R. (2012): Priceless or worthless? The world's most threatened species. Zoological Society of London, London.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2016): Species factsheet: *Geronticus eremita*. The IUCN Red List of Threatened Species: <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/northern-bald-ibis-geronticus-eremita/details>
- PERCO, F., TOUT, P. (2001): Notes on recent discoveries regarding the presence of the Northern bald ibis *Geronticus eremita* in the Upper Adriatic Region. - *Acrocephalus* 22 (106-107): 81-87.
- Spletna stran projekta Reason for Hope - Reintroduction of Northern Bald Ibis in Europe: <http://waldrapp.eu/index.php/en/en-home>.

NALETI PTIC V STAVBO MODNE HIŠE

// Maks Sešlar

ČRNOGLAVKA (*Sylvia atricapilla*) žal ni preživel trka v okno stanovanjske hiše.

foto: Maks Sešlar

Stekleno pročelje stavbe Modna hiša na Nazorjevi ulici v Ljubljani že več let pomeni smrtno oviro za ptice v času selitve.

foto: Maks Sešlar

Leta 2018 sem po končani osnovni šoli nadaljeval s šolanjem v Ljubljani. Že pred prihodom v mesto sem večkrat bral o problematiki trkov ptic v steklena pročelja stavb. Nekajkrat sem bil tudi priča trkom ptic v okna stanovanjskih hiš v svojem domačem kraju. Ti dogodki so me spodbudili k poglobljenemu razmišljanju o tej temi ter mi hkrati razkrili mnoge razsežnosti te problematike.

RAZISKAVE IZ TUJINE

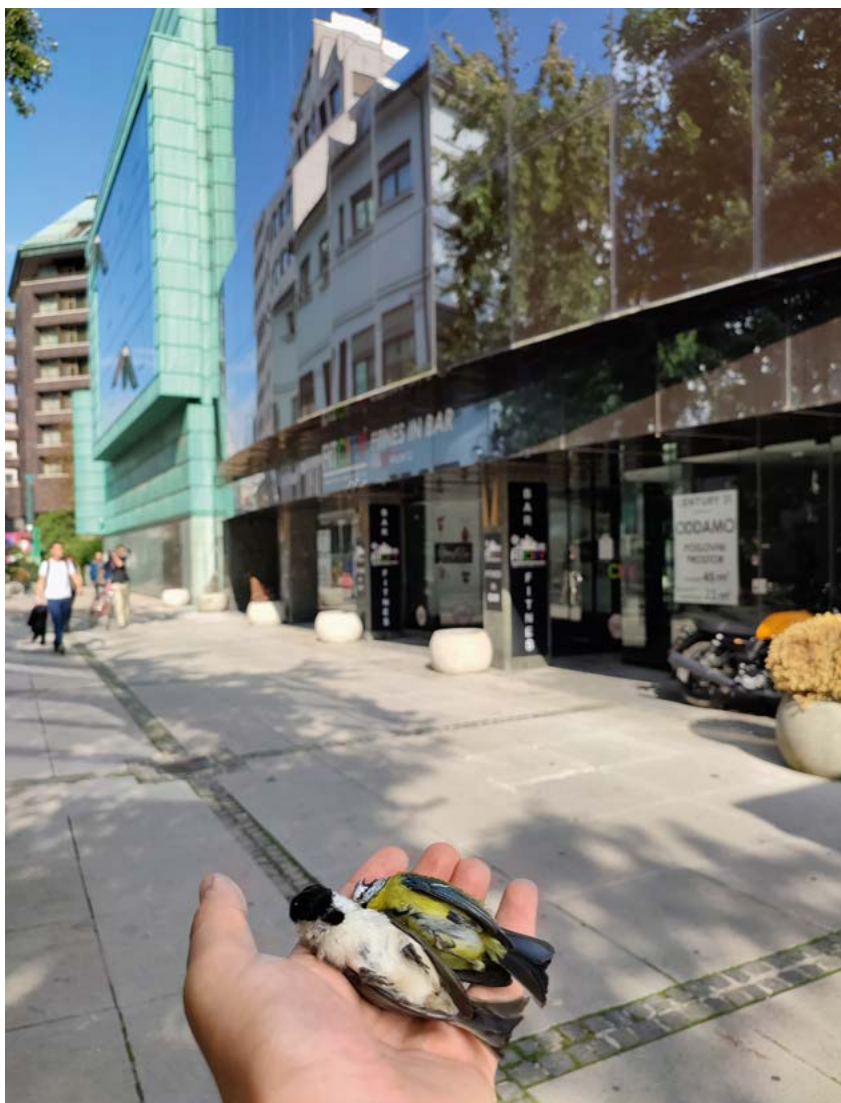
Ptice se v steklena pročelja stavb najpogosteje zaletijo zaradi odseva bližnje okolice v njih. Število trkov je v neposredni povezavi z okolico steklene površine: če odsevajo drevesa, je možnosti za trk več, kot pa če odsevajo nebo. Na odsevnost steklene površine vplivata še njena čistost in velikost.

Ni nujno, da ptica pogine takoj ob trku s stekleno površino – ornitologi so zabeležili kar nekaj primerov, ko temu ni bilo tako. A podatkov o tem, koliko ptic po trku odleti in pogine šele kasneje, ni.

Raziskovalci po svetu so na temo trkov ptic v steklene površine izvedli številne raziskave. V Veliki Britaniji ocenjujejo, da vsako leto zaradi trkov pogine 253 milijonov ptic in da ta problematika pomeni kar 44 % vseh antropogenih vzrokov za pogin ptic. Tudi raziskave iz Kanade in ZDA kažejo na negativen vpliv trkov v steklene stavbe; tamkajšnji raziskovalci ocenjujejo, da gre za drugi največji neposredni dejavnik, ki vpliva na smrtnost ptic, takoj za plenjenjem s strani domačih mačk. V Kanadi zaradi trkov v stavbe letno pogine 16-42 milijonov ptic, v ZDA pa 365-988 milijonov, medtem ko za Evropo tovrstnih ocen žal ni. Problem je geografsko in količinsko izjemno obsežen, zato lahko o številu smrtnih žrtev navadno podamo le grobe ocene.

PROBLEMATIKA V LJUBLJANI

Že po nekaj tednih bivanja v Ljubljani sem spoznal eno izmed trenutno najbolj črnih točk, kjer letno zaradi trkov pogine več deset osebkov zavarovanih vrst ptic. Gre za stavbo Modna hiša, ki stoji v centru mesta, prispevek o njej pa sem že pred leti bral v reviji *Acrocephalus*. Proti vzhodu obrnjeno stekleno pročelje daje videz velikega ogledala, v katerem odsevajo okoliška drevesa. Modna hiša stoji zelo blizu moje poti iz šole, zato sem se odločil za redno spremljanje naletov v njeno stekleno pročelje. Vsak

dan po šoli sem za morebitnimi poginulimi pticami pregledal celotno okolico stavbe. Vse podatke o najdenih poginulih pticah sem beležil in posredoval društveni pisarni, ptice pa predal Prirodoslovnemu muzeju Slovenije. Lokacijo sem obiskoval vsakodnevno, z izjemo koncev tednov, šolskih počitnic ter obdobja šolanja na domu.

Po podatkih, ki sem jih zbiral od septembra 2019 do decembra 2021, je bilo največ smrtnih žrtev ptic med obdobjem jesenske selitve, od začetka septembra do sredine novembra. Naštel sem 27 mrtvih ptic, ki so pripadale 11 vrstam. Med pogostejšimi so bile velika sinica (*Parus major*), plavček (*Cyanistes caeruleus*), menišek (*Periparus ater*), močvirska sinica (*Poecile palustris*), kos (*Turdus merula*), brglez (*Sitta europaea*), veliki detel (*Dendrocopos major*), črnoglavka (*Sylvia atricapilla*) in dlesk (*Coccothraustes coccothraustes*). Presenetili pa sta me dve v mestu redkejši vrsti, to sta vrtna penica (*Sylvia borin*) in grmovščica (*Phylloscopus sibilatrix*). Dne 11. 11. 2019 je po trku poginil tudi menišek, ki je bil mesec dni pred tem obročkan v Mostecu v Ljubljani.

Pred desetimi leti je bila opravljena prva raziskava o pogostosti trkov ptic v stekleno pročelje Modne hiše. V dobrem tednu opazovanj so zabeležili 16 trkov, od katerih so bili trije smrtni, v 13 primerih pa je ptica po trku odletela. Kljub temu da so v času trajanja raziskave zabeležili majhno število smrtnih žrtev, pa ni izključeno, da so zaradi poškodb ob trku nekateri osebki poginili kasneje. Posledice takšnih trkov so lahko notranje krvavitve in poškodbe oči in kljuna.

Na dolgoletno problematiko steklenega pročelja stavbe Modna hiša kažejo tudi podatki Prirodoslovnega muzeja Slovenije, kamor so med letoma 2012 in 2019 sprejeli in evidentirali 83 mrtvih osebkov ptic, pripadajočim 17 vrstam, med njimi tudi nekaj v mestu redkejših vrst, kot so pivka (*Picus canus*), črnoglavi muhar (*Ficedula hypoleuca*) in kratkoprsti plezalček (*Certhia brachydactyla*).

Žal pa poslopje Modne hiše ni edina črna točka v Ljubljani. Tudi poslovna stavba Kapitelj ob Poljanskem nasipu je ena izmed njih. V steklenem pročelju stavbe odsevajo bližnja drevesa in Ljublanica. Tam sem v zadnjih treh letih v jesenskem času našel pet mrtvih ptic, ki so pripadale trem zavarovanim vrstam: črnoglavka, menišek in vrtna penica. V spominu mi je ostala tudi najdba črnoglavke, ki je trk preživela, a zaradi poškodb še isti dan poginila.

REŠITEV JE PREPROSTA

Tako v Ljubljani kot v drugih večjih slovenskih mestih najdemo veliko stavb s steklenim pročeljem, ki lahko za ptice pomenijo smrtno oviro. Omeniti velja tudi steklene avtobusne postaje, hiše ob gozdovih, steklene kolesarnice in drugo

VABILO K SODELOVANJU

Letos bomo v sklopu projekta »Preprečimo trke ptic v steklena pročelja«* intenzivno spremljali in popisovali t. i. črne točke naletov ptic v steklena pročelja poslopij na območju Ljubljane. Če bi se nam pri projektnih aktivnostih želeli pridružiti, nas lahko pokličete (031 439 051) ali nam pišete (tjasa.zagorsek@dopps.si).

* projekt sofinancira Mestna občina Ljubljana

podobno stekleno infrastrukturo. Za omilitev te problematike obstajajo preproste, cenovno ugodne in praktične rešitve. Prvi in daleč najboljši način za preprečevanje trkov je postavitve vidnih oznak na stekleno površino. Na steklo lahko nalepimo tudi različne trakove ali silhuete ptic.

Kljub preprostim rešitvam, ki bi dolgoročno zmanjšale pogostost tragičnih poginov ptic, se lastniki Modne hiše zanje ne zmenijo. Na DOPPS-u se že leta trudimo, da bi razrešili ta problem. Morda pa nam uspe v letošnjem letu, v sklopu projekta »Preprečimo trke ptic v steklena pročelja«, ki ga sofinancira Mestna občina Ljubljana.

Žal se je selitev za **ŠČINKAVCE** (*Fringilla coelebs*) tragično končala s trkom v stekleno avtobusno postajo.

foto: Maks Sešlar

VIRI:

- ŠUMRADA T. (2015): Trki ptic v stekleno pročelje poslovne stavbe v Ljubljani (Osrednja Slovenija) jeseni 2012. – *Acrocephalus* 36 (146/165): 69-72.
- VREZEC VRH P., BASLE T. (2017): Pticom in naravi prijazne stavbe. Svet ptic : revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic v Sloveniji 23 (2): 6-13.
- Spletni portal American Birds Conservancy: <https://abcbirds.org/blog/truth-about-birds-and-glass-collisions/>

ORNITOLOŠKI IZLET V SEČOVELJSKE SOLINE

// Vanesa Bezljaj

Na izletu se nas je zbralo prek dvajset.
foto: Tjaša Prščin

Bil je 4. december. Povsem običajna in oblačna sobota za večino ljudi. Vendar ne za vse. Nekateri smo se namreč peljali proti Primorski, kjer se nam je iz megle odprl prečudovit sončen pogled na morje. V Sečovljskih solinah se je ob 8. uri začel naš ornitološki izlet, zbralo se nas je prek 20.

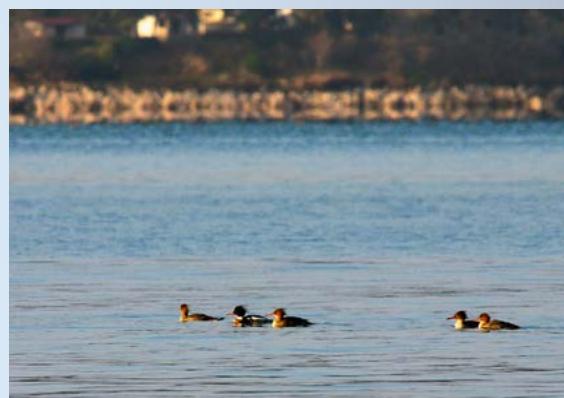
ČRNOVRATA PONIRKA (*Podiceps nigricollis*) z
MORSKIMA ŠILOMA (*Syngnathus* sp.).

foto: Vanesa Bezljaj

Sonce je segrelo ozračje in tako je bilo vedno bolj prijetno hoditi in oprezati za pticami.

foto: Vanesa Bezljaj

Srednji žagarji (*Mergus serrator*).

foto: Vanesa Bezljaj

Na začetku našega sprehoda so nas pozdravili plotni (*Emberiza cirius*) in rumeni (*Emberiza citrinella*) strnadi, ki so posedali na grmičevju. Na vrhu manjšega drevesa je s svoje preže lovil veliki srakoper (*Lanius excubitor*), ob reki Dragonji pa je švignil modri biser – vodomec (*Alcedo atthis*). Sonce je počasi segrelo tla in ozračje, zato je bilo vedno prijetneje hoditi in oprezati za pticami. Ko smo se poslovili od srakoperja, smo malo naprej v solinskih bazenih opazovali jato spremenljivih prodnikov (*Calidris alpina*) in duplinske kozarke (*Tadorna tadorna*). Poleg njih so svoj "snubitveni ples" uprizarjali prečudoviti srednji žagarji (*Mergus serrator*). Pogled na odprto morje pa so nam popestrili polarni slapniki (*Gavia arctica*) in čopasti ponirki (*Podiceps cristatus*). Niso pa bili edini, ki so s svojim spretnim potapljanjem pridobili našo pozornost. Ob obali smo namreč lahko zelo blizu opazovali črnovrate ponirke (*Podiceps nigricollis*), ko so ti nemoteno lovili morska šila (*Syngnathus* sp.) in se močno trudili, da bi jih pogoltnili. Za čudovit konec našega izleta pa je med velikimi belimi čapljami poskrbela žličarka (*Platalea leucorodia*), ki je s svojim žličastim kljunom prečesavala vodo v enem izmed solinskih bazenov. Malce utrujeni, a zelo zadovoljni z opazovanji vseh ptic, smo se počasi vrnili k svojim avtomobilom.

MLADI ORNITOLOGI, **POZOR!**

// Tilen Basle

Če želiš izpopolniti svoje znanje o pticah, se zabavati s sovrstniki in mentorji ter z njimi preživeti teden dni v Triglavskem narodnem parku, se moraš nedvomno udeležiti **Mladinskega ornitološkega raziskovalnega tabora**. **S prijavo pohiti, saj je število mest omejeno, zanimanje pa veliko!**

Letos bomo v začetku poletnih počitnic v okviru projekta **Life for Seeds** organizirali že tradicionalni mladinski tabor. **Potekal bo na območju Triglavskega narodnega parka, od nedelje 26. junija do nedelje 3. julija 2022**. Na taboru bo delovalo pet skupin, ki jih bodo vodili izkušeni mentorji – ornitologi. V skupini boste največ štirje udeleženci. Vsaka skupina se bo lotila raziskovanja določene teme. Poleg bolj poglobljenih bodo delovale tudi skupine za tiste, ki v svet ptic šele vstopate.

KAKO SE PRIJAVIŠ NA TABOR

Če se želiš udeležiti tabora, nam to čim prej sporoči po elektronski pošti na naslov **tilen.basle@dopps.si** in poslali ti bomo prijavnico. Prijave zbiramo do **15. maja 2022** oziroma do zapolnitve prostih mest. Za več informacij pokliči na številko 051 636 224 ali piši na zgornji naslov. Več informacij o poteku tabora boste udeleženci prejeli v teku prijave, natančne informacije pa dobrih 14 dni pred pričetkom tabora.

foto: Tilen Basle

enostavnejša

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA

// DOPPS

Verjetno ga ni med nami, ki se kdaj na terenu ne bi srečal z določevalsko zagonetko. Ta je lahko posledica slabe svetlobe, (pre)velike razdalje, skrivanja ptice med rastlinjem ali česa drugega. Občutki v takih situacijah so lahko grenko-sladki. Katera komponenta priokusa pa bo na koncu intenzivnejša, je pravzaprav tombola. Vabimo vas, da podoživite take trenutke s terena in se preizkusite v prepoznavanju ptic na fotografijah. Najprej poskusite z ugotavljanjem samostojno, kasnejša pomoč v kakršnikoli obliki pa je prav tako dovoljena. Le morebitno »šepetanje« neposrednih odgovorov naj bo okrnjeno. Vrsti na fotografijah bomo razkrili v poletni številki revije.

zahtevnejša

ZA NAJMLAJŠE ORNITOLOGE

// Katja Krivec

UGANKA

NIMA KLADIVA IN NIMA NE SVEDRA,
PRIDEN JE DELAVEC TALE GOSPOD.
LUBJE SE VDAJA NJEGOVEMU KLJUNU,
PO GOZDU SE SLIŠI LE "TOK-TOK-TOK-TOK".

ilustracija: Katja Krivec

foto: Ivan Esenko

Rešitev ugank: detel

TAKO JE PTICO POBARVALA
NARAVA, TVOJA NALOGA PA JE,
DA POBARVAŠ TAKO, KOT BI SE
TEBI ZDELA NAJLEPŠA.

OGLEJ SI RISBO IN POSKUSI
UGOTOVITI, KATERA PTICA JE
NA NJEJ. PRI UGOTAVLJANJU
IN RAZISKOVANJU NAJ TI
POMAGAJO STARŠI. PRI TEM SI
LAHKO POMAGATE S KNJIGAMI,
ENCIKLOPEDIJAMI ALI SPLETOM.
KO UGOTOVITE, KATERA PTICA JE
NARISANA, SI JO SKUPAJ DOBRO
OGLEJTE, POGOVARJAJTE SE, KJE
ŽIVI IN S ČIM SE PREHRANJUJE.

GOZDNI POSEBNEŽ

TRIPRSTI DETEL (*Picoides tridactylus*) je gozdni posebnež, ki se prav nič ne boji človeške bližine.

Božo Bradaškja, Lovrenška jezera, 5. 4. 2021

MALA UHARICA (*Asio otus*) se redno "masti" na tramu pod streho naše hiše. Vsakič pusti sledi - izbljuvke. V bližini so tudi prezimovale.

Urša Gajšek, Šentjur 23. 1. 2022

Ta dan sem po Trnovskem gozdu neuspešno oprezal za kozačo (*Strix uralensis*), se mi je pa med vračanjem domov nasmehnila sreča, saj mi je na bukvi ob poti uspelo fotografirati **KUKAVICO** (*Cuculus canorus*).

Simon Kovačič, Trnovski gozd, 5. 5. 2021

NOVI ROD

V "mišjem" letu, kot je bilo npr. 2021, je takšen prizor precej pogost, saj imajo **LESNE SOVE** (*Strix aluco*) zaradi obilice hrane bogat zarod.

Božo Bradaškja, Lokovec, 18. 4. 2021

Ob sprehodu sem naključno naletel na dva **GRIVARJA** (*Columba palumbus*), ki sta se hranila z bršljanovimi jagodami.

Bojan Bratož, ob Ljubljani, Ljubljana Fužine, 4. 3. 2022

Od grma do grma, od vrat do vrat vodijo vsevprek drobne sledi ruševcev in pričajo o dveh dejavnostih, katerima ptice namenijo največ prostega časa v dolgih zimskih dneh. To sta spanec in žganec.

foto: **Luka Poljanec**

Prav šmentano hladni so bili tisti prvi dnevi po božiču leta dvajsetega, ki smo jih z družino preživljali gori v Vošah nad Češnjico. Posebno ob prvem svitu, ko smo se skobacali izpod gorkih odej in jeli obilni zajutrek v sé vlagati, je bila zunaj pokrajina vsa mrzla in nepriljudna – posamične tepke in jablane na senožetih so se upognjene pod težo mraza zdele kakor ženice v cerkvenih klopeh pred službo božjo v tihi molitvi zbrane. Gozd zadaj za bajto je ždel miren in teman, v zimskem spancu ves tuj, ne vabeč na obisk. Tudi ob pogledu na Bohinjsko dolino, posuto s puhastim snegom in spečo v modrikasti luči, smo se pričujoči kar samodejno globlje v volnena odevala zavili. In kar vkup si priznajmo, da bi v takem-le jutru vsakdo raje še nekateri trenutek za prijetnim zapečkom preždel, nego ven na suhi hlad hodil inu zdravje hudirju naprodaj ponujal.

In zares, ako ne bi bilo sonce kmalu izza grebena pokukalo in razlilo prav nebesne luči prek božje zemljice, bi bila naša združba prav gotovo za ves ljubi dan v kočici izostala, peč kurila, knjige brala. Tako pa so nas gore, od Debelega vrha do Mišelj vrha sega ondotni razgled, vse sijoče v jutranjem žaru, brž izbezale ven na plano. Ho-ruk, smo jo mahnilo skozi sadovnjak, ob zmrzlem potoku, prečkali senožet in že smo sedeli v avtomobilu, ki je od drdral po beli cesti, poln otroške radosti, zakaj naši šolarčki le v času počitnic veselo priliko dobodó, po snežnih strminah valjati se inu smučarijo zganjati. Tjakaj proti Soriški planini smo se peljali, kjer jaro in staro zimske veselosti na veliko uživa. Tudi sam sem si takšnega zimskega praznika zaželel in odločil sem se, da se povzpnem na Možica po goz-

dnatih severnih pobočjih. Od domače vesele družine sem slovo jemal malce pod Soriško planino, kjer se vlakla od ceste odcepi in vodoravno po pobočjih na zahod steče. Dve oranži in čokolada v žep, pa se vidimo, kadar se bodemo zagledali!

Na vsem lepem sem stal sredi zimske gmajne, v popolnem miru in tihoti. Še stare gozdne obrekovalke šoje (*Garrulus glandarius*) tistega dne začuda niso imele nič za čez zobe vreč in zaman sem stegoval

V zimski gozdni tihoti mi je na dušo potrkal gospod **TRIPRSTI DETEL** (*Picoides tridactylus*). Z močnim kljunom je z debela iglavca odbijal kosce lubja in si organizme, neuspešno skrite v špranjah, privoščil za malico.

foto: **Luka Poljanec**

sluh tja v bele krošnje, da bi nemara zvončkljanje ljubih siničk zaslišal – tišina, skoro grobna tišina. Zbog svečanosti, ki me v tihi gmajni često pograbi, se še ganiti nisem upal in najraje bi bil za vekomaj ostal tam, med tistimi starimi jelkami in bukvami, pa me je mraz prav surovo potipal. Život mi je sicer grela sijajna bunda, ki sem jo bil pred leti od dobrodušnega gospoda Grojzdka – naj mu trta bogato obrodi – v dar dobil, a mraz ni prizanašal ubogim mojim stopalom. Jel sem se tiho skozi sipek sneg navkreber prebijati, da s hojo malce gorkote pridobim. Borih petkrat noge pretegnem, pa se iz gluhe tišine nekakšno topo pritrkavanje zasliši. Takojci oči, pa predvsem ušesa napnem kakor zajec in sila prešerne volje postajam, saj se čuje tisti »tok-tok« zopet in zopet in prav dol z debele jelke, ki se pne nad mojo betico, pa skoro gotov sem, katera živalca mi na dušo trka. Še malce vrat zasučem in glej ga zlomka; prav resnično tolče triprsti detel (*Picoidea tridactylus*) kakor iz uma ob jelovo deblo, da se sneg usiplje in lubje leti vsevprek. Precej majhen, a živ ptič vam je to; gor in dol po debelu skaklja in neumorno s kljunom po lubju udarja, česa pametnega za v lačni kljun iskaje - čez čas se na naslednje drevo prestavi, s trebuhom za kruhom. Perje mu je kakor majhna slika zimskega gozda; črno je, z belimi pegami okrašeno, kakor s snegom poprhano jelovo lubje. Le na temenu ima samec živo rumeno liso, ki kakor samo božje sonce sveti v beli gozd. Dokaj časa sem ga opazoval, nakar je po svoji stari navadi v dolgih lokih odletel med debli.

Mraz in čas sta me zopet pričela kakor telička priganjati navkreber in čez poldrugo uro sem se kobacal skozi skrivenčeno bukovje na vršnem grebenu. Snega je vrglo obilo in kadar sem bredel zamete, sem imel občutek, kakor da se valjam po najmehkejši grajski pernici. Sprva pravzaprav nisem vedel, kam natanko sem prilezel. Goste krošnje majhnih bukvic je namreč silno objemal sneg in skozi so moje oči zaman iskale kakovega razgleda. Šele nekoliko vzhodnje po grebenu se mi je na lični pleši razjasnilo, kje, kod in kam - pred menoj je stal Možic s svojim bunkerjem, poveznjenim na glavo, na levi pa se je skozi meglene zastore tu in tam prikazal strašni gorski zid, z mogočnim Triglavom v sredi. Z razgledišča sem v temno modrino kar obeh jezer, Bohinjskega in Blejskega, naenkrat zrl in imenitno se mi je zdelo.

Srčno rad bi bil še naprej pasel oči po gorskem krajstvu, pa me je premotila sled turnega smučarja, vodeča od mesta, kjer sem stal, po grebenu tja v smeri Možica. Bog znaj, zakaj me je tako zbodla v oči, ali često se mi podobno dogaja. Ako na samotnem kraju sled človekovo ugledam, prevzame me čuden nemir s kancem sebičnosti prežet, menda si človek ob takšnih-le veličastnih pogledih zaželi, da bi kar sam bil, samcat okoliške lepote užival in z očmi požiral. Pa kaj bi razkladal tule o pojavih, ki se pod mojo lupino vrše – stopil sem torej ob tisti smučini. Kar jo prekriža kaj kmalu drobna sled, kakor ogrlica

je videti, nanizana iz odtisov kurjih nožic. Tod je stopal ruševca (*Lyrurus tetrix*)! Ugotovivši, da sled ne more biti prav davno v preteklosti napravljena, jamem se previdno razgledovati po okoliškem snegu, nemara se mi razjasni kakova zanimiva zadevščina. Zares ugledam med delno zasneženimi rušnatim grmovjem več snežnih lukenj, kakršne si izkoplje ruševca, da v njih skrit pred mrazom in drugimi nerodnostmi hude zimske dni zmaguje. Tudi sneg, ves prepreden s kurjimi sledovi, osmukano vrbovje in velike množine prebavljenih in iztrebljenih ruševčevih kosil in večerij, vse je pričalo o najmanj deseterici ptič, ki si je rušnato glavo za zimski počitek uredila. Tisti nesrečnik na smučeh – odpuščeno naj mu bodi – je zapeljal naravnost skozi kurje spavališče in prav zgovorno so pričale sledi v snegu, kako so ruševci iz lukenj zdrveli in drugam sfrčali. Kar puhal sem od jezice in gnetel v buči misel o nemiru, ki ga človek v vsak kotiček narave zanese, pa se v tistem zavem, da sam takisto budalost izvajam in koj sila kisel obraz napravim.

S kančkom zadovoljstva, ki sem ga našel v dejstvu, da nisem bil ravno jaz tisti bučman, ki je perjad ven iz toplih postelj spodil, sem previdno stopal tjakaj proti Možicu. Zavedajoč se, da morebiti kak ruševca še zmerom v snegu počiva, sem v sleherni korak kopico previdnosti in skrbi zamesil, pa vendar sfrčita dva bleščeče modra samca koj ven iz prve smreke. In še preden sem dodobra zaklel, frčale so spet ruševke in ruševci iz snega, da je bilo kakor na sodni dan.

Nos sem prav po tleh dol do planine vlek, kjer sem mamci svoji jel nezdgo pripovedovati. Če prav pomnim, sem ji na veliko obljubljal, da bodem pred tisti kucelj opozorilno tablo »pozor, ruševci tod spé« zabil, ali pa vest o počivališču v svet ponesel.

Zatorej dragi bralci, katerim je bila potrpežljivost v zibelj položena in ste se skozi mojo povest pregledali, nikar ne gazite s severa gor na Možica, saj menda ruševci radi vsako leto isti prostor za zimski počitek izberó, prevelikokrat vznemirjeni pa lahko zavoljo izgube nepotrebne energije v ledenem mrazu celo konec jemljejo!

Da karseda mirno in udobno opravlja prejšnjo omenjeno dejavnost – spanec, se ruševca zakoplje v sneg, ki je predvsem odlična obramba zoper gorski mraz.

foto: **Luka Poljanec**

Popisi ptic na območjih Natura 2000

// besedilo: Katarina Denac, foto: Blaž Blažič

Številni prostovoljci ste nam tudi v letu 2021 pomagali šteti ptice na območjih Natura 2000. Ponovno so se izkazale tudi posamezne sekcije, ki so nekatere popise v celoti organizirale in opravile same. Vsem iskrena hvala!

Prvič smo v okviru monitoringa SPA šteli poljske škrjanca in ugotovili, da se je njihova številčnost na Ljubljanskem barju v primerjavi z 90-imi leti zmanjšala za več kot 90 %. To je najverjetneje posledica spreminjanja ekstenzivnih travnikov v intenzivne travnike in njive ter slabega gnezditvenega uspeha na njivah. Populacija velike uharice na Krasu in v Vipavski dolini je bila glede na število zasedenih teritorijev stabilna. Na Krasu je bil v 2021 ugotovljen zelo dober gnezditveni uspeh, ki ga lahko vsaj delno pripišemo pozitivnemu vplivu izolacije srednenapetostnih daljnovodov v projektu ZaKras. Kljub temu elektroudar še vedno ostaja glavna grožnja na obeh SPA-jih. Bela štoklja, ki ji gre na nivoju celotne države dobro, močno upada na SPA Mura, najverjetneje zaradi slabih prehranjevalnih razmer, saj na območju prevladujejo intenzivne njive. Na osmih redno štetih SPA-jih smo leta 2021 prešteli najmanj koscev doslej, zgolj 189 pojočih samcev. Na Cerkniskem jezeru je bilo podpovprečno število najverjetneje posledica poplav tik pred popisi, na Breginjskem Stolu pa je poglobitna težava zaraščanje južnih pobočij z visokimi steblikami in lesno vegetacijo. Vrtni strnad je v Sloveniji na robu izumrtja – lani smo prešteli le 11 osebkov, od tega zgolj tri gnezdeče pare. Še slabše je bilo s črnočelimi srakoperji, saj sta na Šentjernejskem polju gnezdila le dva para, v Vipavski dolini pa sta si edino najdeno gnezdo delili dve samici. Izumrtje grozi tudi velikemu škurhu na Ljubljanskem barju, ki tam že leta životari s tremi do štirimi pari. Populacija hribskega

škrjanca na Goričkem in Vipavskem je zmerno upadla. Vsaj na Goričkem je to posledica izginjanja ekstenzivnih suhih travnikov ter gnezdenja na njivah in prahi, ki so zanj lahko ekološke pasti. Na Vipavskem ga ogrožata dva nasprotujoča si dejavnika – zaraščanje z lesno vegetacijo na pobočjih in intenzivno kmetijstvo na ravninskem delu. Na Goričkem je upadla tudi populacija velikega skovika. S pomočjo telemetrije smo dokazali, da za obstoj nujno potrebuje travnike, mejice in visokodebelne sadovnjake, njive in gozd pa nanj delujejo negativno.

Med dobrimi novicami lahko omenimo, da so na zadrževalniku Medvedce po dvoletnem premoru ponovno gnezdile kostanjevke, in sicer šest parov. Zaraščajoča se krajina na Krasu in območju Snežnik-Pivka ustreza podhujki, katere populacija narašča, paša v Julijcih in na Breginjskem Stolu pa vzdržuje stabilno populacijo katorne.

foto: Blaž Blažič

Zmeren upad populacij ptic kmetijske krajine

// besedilo: Primož Kmecl, foto: Božo Bradaškja

V letu 2021 smo popisali ptice kmetijske krajine na kar 123 transektih. Popis je potekal od leta 2008 že štirinajstič. Na treh transektih smo popis izvedli prvič (dva na Dolenjskem in en v Beli krajini). Skupno je sodelovalo 42 popisovalcev, članov našega društva. Trend ptic kmetijske krajine v obdobju 2008–2021 je še vedno zmeren upad, vendar se je od leta 2014 stabiliziral. Nekatere vrste so žal še naprej v strmem upadu, denimo poljski škrjanec (*Alauda arvensis*) in divja grlica (*Streptopelia turtur*). Travniške vrste imajo tudi sicer znatno slabši trend od drugih kmetijskih vrst. Za resnično trajno izboljšavo indeksa bo treba spodbujati spremembe v kmetovanju na travnikih, ki naj bo predvsem manj intenzivno. Gre za eno najdaljših in najboljšejsih serij spremljanja populacij kakšne od skupin živali v Sloveniji, na katero smo lahko upravičeno ponosni. Shemo omogočajo v veliki meri naši prostovoljci, uresničujemo pa jo v sodelovanju z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V letu 2021 smo na 53 transektih opravili tudi pilotni popis pogostih gozdnih vrst ptic, ki ga bomo nadaljevali tudi v prihodnje.

foto: Božo Bradaškja

Veliki skoviki cenijo trud naravovarstvenikov

// besedilo in foto: Katarina Denac

V okviru projekta Gorička krajina smo med letoma 2018 in 2021 s sledilnimi napravami GPS opremili 21 velikih skovikov (13 samic, osem samcev) na Goričkem z namenom ugotavljanja njihove rabe habitata. Uporabne podatke za analizo smo dobili s 16 osebkov (11 samic, pet samcev). Njihovi domači okoliši so merili 19,8-136,7 ha oz. povprečno 59,9 ha. Domači okoliši samic so bili malce manjši kot od samcev (55,9 ha proti 68,8 ha). Najdaljše zabeležene razda-

lje med gnezdom in prehranjevališčem posameznega osebka so znašale okoli 460-1300 m. Statistična analiza je pokazala, da je na lokacijah, kjer se skoviki zadržujejo, značilno več mejic, visokodebelnih sadovnjakov, travnikov, naravovarstvenih površin v upravljanju Javnega zavoda Krajinski park Goričko, osamelih dreves in grmov, urbanih površin in travnatih robov, ter značilno manj gozda in njiv kot v predelih, kjer se ne zadržujejo. Sledilne naprave so prav tako razkrile, da skoviki zelo radi uporabljajo lovne preže, ki so bile postavljene zanje v projektu Gorička krajina.

Zaključek raziskav hribskega škrjanca na Goričkem

// besedilo in foto: Katarina Denac

Z novembrom 2021 se je končal projekt Gorička krajina, v okviru katerega smo raziskovali rabo habitata hribskega škrjanca. Ta se najraje prehranjuje na ekstenzivnih suhih travnikih, njivah ozimnega žita, golih njivah in prahi. Približno polovica jih gnezdi na njivah (ozimno žito, praha), polovica pa na travnikih. Njivska gnezda so ogrožena zaradi oranja, brananja, setve, raztrosa umetnih gnojil ter škropljenja s pesticidi, travniška pa zaradi izginjanja suhih travnikov ter spomladanskega ravnanja z brano. Statistična analiza podatkov, zbranih v projektu, je pokazala, da imajo škrjanci raje grebenske lege, ekstenzivne in srednje intenzivne travnike, kolovoze ter določen odstotek gozda (35-70 %), izogibajo pa se visokodebelnim sadovnjakom. Ugotovili smo tudi, da precej uporabljajo površine, s katerimi upravlja Javni zavod Krajinski park Goričko, in sicer tako za prehranjevanje kot gnezditve. Primerjava rezultatov štetja na istih 31 lokacijah v letih 2018 in 2021 kaže na kratkoročno stabilno število parov te vrste, njeno populacijo za leto 2021 pa smo ocenili na 70 parov.

Foto: Katarina Denac

Dan mokrišč v Škocjanskem zatoku

// besedilo in foto: Bojana Lipej

Dan mokrišč, ki je v letu 2022 potekal pod sloganom »Ukrepiti za mokrišča pomeni ukrepiti za ljudi in naravo«, v Škocjanskem zatoku že tradicionalno zaznamujemo z organizacijo različnih dogodkov, delavnic ali predavanj. Letos smo tako za učence 8. razredov OŠ Elvire Vatovec Prade pripravili delavnico ustvarjanja z glino v tehniki reliefa in z motivi živali in rastlin Škocjanskega zatoka. Glina kot material je zaradi svoje plastičnosti izredno primerna za različne načine oblikovanja in obdelave in ima pomemben vpliv pri motoričnem napredku. Namen delavnice je bil, poleg

likovnega ustvarjanja in krepitev občutka za razporejanje oblik v tridimenzionalnem prostoru, spoznavanje rastlinskih in živalskih vrst Škocjanskega zatoka s poudarkom na ohranjanju in varovanju mokrišč, kot enih izmed najbolj ogroženih ekosistemov v okolju. Z namenom ohranjanja in varovanja mokrišč na nacionalni ravni in z mednarodnim sodelovanjem je bila leta 1971 v iranskem mestu Ramsar podpisana Konvencija o varstvu mokrišč mednarodnega pomena ali t.i. Ramsarska konvencija. Izvedbo dogodka je finančno podprla Mestna občina Koper.

Udeležba na delavnici v okviru projekta EUROWA-2

// besedilo: Bojana Lipej, foto: Hugo Nijkamp

9. in 10. februarja 2022 smo se prek video-platfome ZOOM udeležili dvodnevne mednarodne delavnice, ki jo je organizirala organizacija Sea Alarm v okviru evropskega projekta EUROWA-2. Organizacija Sea Alarm iz Bruslja tudi na širšem evropskem prostoru deluje kot mednarodni koordinator pri strokovni pomoči ob pojavu zaoljenih prostoživečih živali zaradi onesnaženj. Delavnica, na kateri je bilo navzočih še 22 drugih predstavnikov, vladnih in nevladnih služb iz različnih evropskih držav, je udeležence seznanila z različnimi vidiki integriranega pristopa pri ukrepanju ob pojavu zaoljenih živali zaradi razlitij nafte in njenih derivatov. Prvi dan je bil namenjen seznanitvi s splo-

šnimi informacijami ob ukrepanju pri onesnaženjih ter primeri dobrih praks oziroma izkušenj iz preteklih dogodkov, drugi dan pa je potekala predstavitev orodij in procesov, ki so potrebni za optimizacijo aktivnosti in boljšo pripravljenost tako na nacionalni kot mednarodni ravni. Predstavljena je bila tudi mednarodna mreža EUROWA (*EUROpean Oiled Wildlife Assistance*), ustanovljena v sklopu projektov EUROWA-1 in EUROWA-2, kjer se s finančno podporo EU Civilne zaščite vzpostavlja mreža evropskih strokovnjakov, ki v primeru izrednih razmer lahko ponudijo takojšnjo strokovno pomoč pri odzivanju ob pojavu zaoljenih živali. Več o tej mreži na: <https://eurowa.eu/who-we-are/about-eurowa/>.

Who is in the room ...

Countries:

Finland
France
Germany
Latvia
Malta
Montenegro
Morocco
Netherlands
Norway
Poland
Portugal
Slovenia
Spain
Turkey

Regional Agreements:

Bonn Agreement
HELCOM
REMPEC

Uspešna prenova kmetijsko-okoljskega ukrepa VTR: še je upanje za ptice vlažnih travnikov!

// besedilo: Matej Gamser, foto: Alen Ploj

16. februarja 2022 je bil z vladno *Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020* (Uradni list RS, št. 20/2022 z dne 18. 2. 2022) tudi formalno potrjen in sprejet predlog prenove ukrepa KOPOP za ptice vlažnih travnikov (VTR), ki smo ga s partnerji oblikovali v okviru pilotnega projekta EIP *Preizkus dvostopenjskega izvajanja ukrepa VTR*. Da osvežimo spomin, prenovljeni ukrep določa prvo košnjo v dveh možnih datumih: (1) kjer kosca v tekočem letu ni, je košnja lahko bolj zgodna (po 10. 7.), (2) kjer kosce je, pa je košnja pozna (po 1. 8.). Kmet vsako leto vpisa površin v ukrep prejme obvestilo o datumu prve možne košnje. Za uresničevanje ukrepa prejme plačilo v višini ca. 350 eur/ha na vseh območjih, kjer je ukrep možno uresničevati. Tolično je najmanjše plačilo, ki ga prejme vsak kmet s površinami, vpisanimi v ukrep VTR. Če se na vpisani površini v tekočem letu kosce (ali celo več njih) pojavlja, kmet prejme še dodatno plačilo za doseganje pozitivnega rezultata, vse od ca. 150 eur/ha do ca. 660 eur/ha, vendar le za tisti del površin, ki dosegajo rezultat. Skratka, tudi ekonomika rezultatskega dela ukrepa je zelo privlačna. Izbor ter vpis površin v VTR lahko kmetje optimizirajo tako, da se pri kmetijskih svetovalcih, DOPPS-u ter ZRSVN-u pozanimajo, ali so se kosci zadrževali na njihovih površinah npr. v zadnjih treh letih, in v ukrep vpišejo prav te površine.

Morda je sprva res videti, da je ukrep zasnovan le za varstvo kosca. A gre za premišljen ukrep, ki prav tako varuje veliko večino drugih travniških vrst. Z različnimi stopnjami košnje bo dosežena tudi večja mozaičnost travnikov, kar je dodatna prednost za naravo, z več vidikov. A o tem kdaj drugič.

Ni skrivnost, da si od novega VTR-ja obetamo veliko. A ker gre za »novost«, jo je treba takoj dobro oglaševati ciljni publiki – kmetovalcem. Naj bo to naš naslednji izziv, h kateremu pa lahko pripomore prav vsak.

Zaključen projekt SOOS

// besedilo: Matej Gamser, foto: Alen Ploj

Decembra 2021 smo zaključili triletni projekt Evropskega partnerstva za inovacije (EIP) *Sadjarji za oprasevalce in oprasevalci za sadjarje* (SOOS). Namen projekta je bil izboljšati razmere za oprasevalce v sadovnjakih in tako povečati kakovost in zanesljivost oprasevanja ter prispevati k varovanju biotske pestrosti.

Najpomembnejši življenjski prostor za oprasevalce so pisani travniki. Oprasevalcem zagotavljajo hrano in omogočajo gnezdenje. Sadjarje smo zato spodbujali k varovanju travnikov v

oklici sadovnjakov. Prehranske razmere lahko izboljšamo tudi s sejanjem medovitih rastlin. Testirali smo kar 51 različnih vrst medovitih rastlin. Poleg tega smo razvili posebno gnezdilnico za čebele samotarke. Njena glavna posebnost je, da je dvodelna, čebele pa izmenično gnezdijo eno leto v enem, drugo leto pa v drugem delu. Druga posebnost gnezdilnice je ta, da je gnezdišča možno povsem razstaviti in očistiti hkrati. Pripravili smo tudi izobraževane videoposnetke, ki si jih lahko ogledate na povezavi: <https://youtube.com/playlist?list=PLhWQf5YBrKmemMUhaqHEmqwIhbZwpYaw>. Rezultate smo podrobneje predstavili tudi v priročniku, v katerem poudarjamo pomen oprasevanja, pestrost, ogroženost in varovanje oprasevalcev ter naravi prijaznejše sadjarjenje (dostopen na: https://www.nib.si/images/projects/NIB_Sadjarji_za_oprasevalce_prirocnik_SOOS_web.pdf). Čtivo toplo priporočamo vsem profesionalnim kot tudi ljubiteljskim sadjarjem ter tistim, ki imate na vrtu ali okolici doma sadno drevje. Se bo obrestovalo!

Projekt SOOS je potekal v obdobju 14. 12. 2018–13. 12. 2021, sofinanciran je bil v okviru Programa razvoja podeželja 2014–2020 (80 % od tega Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja in 20 % Republika Slovenija). Za vsebino je odgovoren Nacionalni inštitut za biologijo. Organ upravljanja, določen za uresničevanja Programa razvoja podeželja 2014–2020, je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Potrjen letni program dela in finančni načrt NR Škocjanski zatok za leto 2022

// besedilo: Bojana Lipej, foto: Tilen Basle

18. februarja 2022 je bil na 26. redni seji Odbora, ki ga sestavlja pet članov (dve predstavnici Mestne občine Koper, po ena predstavnica Ministrstva za okolje in prostor in Zavoda RS za varstvo narave ter predstavnik Direkcije RS za vode), potrjen letni program dela in finančni načrt NR Škocjanski zatok za leto 2022. V programu dela so predstavljene glavne naloge, ki bodo v okviru Škocjanskega zatoka opravljene v navedenem letu in so potrebne, da se uresničujejo varstveni in izvedbeni cilji upravljanja rezervata, opredeljeni v

krovnem dokumentu, to je Načrt upravljanja NRŠZ za obdobje 2015–2024. Posamezne naloge oz. aktivnosti so predstavljene z opisom, obdobjem opravljanja, finančnim okvirom in viri financiranja. Največja pozornost upravljalca bo, tako kot že predhodna leta, tudi v letu 2022 namenjena uresničevanju varstvenih ciljev rezervata, to je ohranitev polslanih in sladkovodnih habitatnih tipov in habitatov ptic, ki tu gnezdiijo, prezimujejo in se ustavljajo ob selitvah, ter habitatov drugih avtohtonih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst.

Nova mejica v Naravnem rezervatu Iški morost

// besedilo in foto: Tjaša Pršín

V začetku meseca marca smo na južnem delu Naravnega rezervata Iški morost na Ljubljanskem barju zasadili 240 metrov dolgo mejico. Za zasaditev smo uporabili sadike domorodnih lesnih vrst (črni trn, šipek, češmin, rdeči dren, krhlika ter različne vrste vrb).

Na novo zasajena mejica bo prispevala k večji biotski pestrosti območja. Za ptice so mejice pomembne z vidika prehranjevanja in gnezdenja, v njih pa zatočišča in prehranjevališča najdejo tudi mnoge druge živali (npr. oprasovalci, netopirji, dvoživke in mali sesalci). Hkrati pozitivno vplivajo na prilagajanje podnebnim spremembam, saj upočasnjujejo močne vetrove, preprečujejo vetrno erozijo in blažijo negativne vplive suše. Naša aktivnost, ki je demonstracijski primer dobre prakse za prenos znanja

na področju ukrepov za obnovu in ohranjanje mejic, je potekala v okviru projekta EIP VIVEK, ki ga delno financirata Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Republika Slovenija iz podukrepa 16.5.

Naravoslovni dan Podružnične šole Soča

// besedilo: učenci 2.-5. razreda Podružnične šole Soča, foto: Ana Zornik

Učenci Podružnične šole Soča smo mrzel januarski dan v začetku leta 2022 posvetili opazovanju in proučevanju ptic. Skupaj z Božom in Ano, ki sta člana DOPPS-a, in učiteljico Mijo smo opazovali ptice. Najprej nam je Božo pripravil zanimivo predavanje. Ogledali smo si nekaj lepih fotografij ptic, ki živijo v naših krajih. Videli smo taščico, zelenca, sinice, kosa, črno žolno, velikega detla, malega skovika, malo uharico in še mnoge druge. Imeli smo tudi kviz o poznavanju ptic. Božo nam je povedal, kako pravilno hranimo ptice v zimskem času. V krmilnico jim vsak dan nasujemo sončnična semena, rade imajo tudi lojne pogače, neslane in nepražene oreščke.

Potem smo odšli na opazovalni sprehod v gozd. Hodili smo po Soški poti in gozdnih vlakah v okolici vasi Soča.

Videli smo povodne kose, ki so plavalci ali pa stali na kamnih ob Soči. Opazili smo tudi nekaj zapuščenih gnezd ptic. Bil je zelo zanimiv in poučen dan. Dogovorili smo se, da spomladi skupaj izdelamo in postavimo gnezdilnice za ptice.

Izšla je knjiga Podobe živali naših vrtov

// besedilo: Tjaša Pršín

»Spoznanje, da se v vrtu pogovarjamo z Naravo tam zunaj, v Naravi pa z vrtom tu notri, je hoja iz sebe v sebe. Srečen je tisti, kdor to spozna«, je uvodoma zapisal avtor nove knjige, z naslovom *Podobe naših vrtov*. Miha Marenče, naš član in izkušen gozdni strokovnjak, bralce v svoji novi knjigi skozi zgodbe, prigode, uganke in pesmi popelje v živahni svet organizmov, ki svoj dom najdejo tudi v bližini naših bivališč. Spoznavanje prebivalcev vrtov se prične v mlaki, nadaljuje v krošnjah dreves, med vejami grmov, pod zemljo in še kje ... Skozi zgodbe in prigode se »spoznamo« s taščico, plavčkom, kosom, deževnikom, ježem, krtom, čmrlji in čebelami – če omenimo le nekatere. Na 154 straneh knjiga mladim prijateljem in prijateljicam narave na čudovitih fotografijah predstavlja skrivnostni svet prebivalcev naših vrtov. S svojimi fotografijami so knjigo popestrili Jure Kočan, Dare Šere in avtor besedila, Miha Marenče.

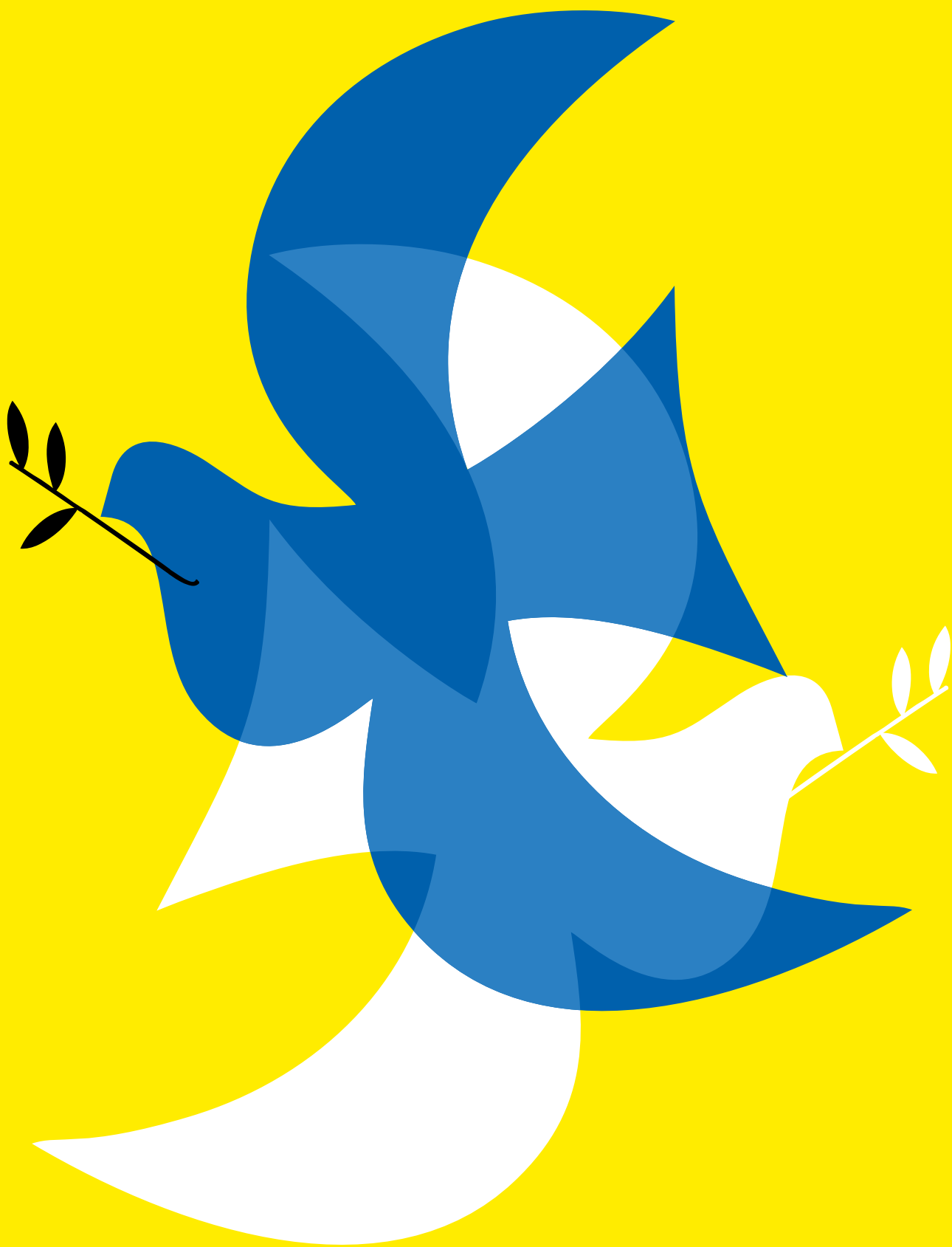

Preprosto prostoročno rezanje – doma ali na vrtu.
Z akumulatorsko žago EasyCut 12 je žaganje preprosto kot še nikoli!

Home made by you.

V PODPORO DEMOKRACIJI, PRAVICAM LJUDI IN NARAVE V UKRAJINI